

TAMPEREEN YLIOPISTO

Kristiina Ahonen

**JÄRJESTÖLEHTI KANSALAI SJÄRJESTÖN
VAIKUTTAMISEN VÄLINEENÄ**
Tapaustutkimus Elämäntapaliiton Myötäote-lehdestä

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

maaliskuu 2008

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Tiedotusopin laitos

AHONEN, KRISTIINA:

JÄRJESTÖLEHTI KANSALAIJÄRJESTÖN VAIKUTTAMISEN VÄLINEENÄ

Tapaustutkimus Elämäntapaliiton Myötäote-lehdestä

Pro gradu -tutkielma, 108 sivua, 4 liitettä; 16 liitesivua

Tiedotusoppi

maaliskuu 2008

Pro gradu -tutkielmassa selvitetään järjestölehtien asemaa ja roolia järjestöjen vaikuttamisen välineenä. Tapaustutkimuksena käsitellään Elämäntapaliiton julkaisemaa Myötäote-lehteä, jota lähestytään sisällönanalyysin ja kahden kyselytutkimuksen avulla, jotka on tehty sähköpostikyselyinä webropolin avulla Myötäotteen tekijöille, Elämäntapaliiton hallituksen jäsenille ja varajäsenille sekä lehden tärkeimmälle kohderyhmälle, johon kuuluu mm. päättäjiä, päihdealan vaikuttajia ja toimijoita. Sisällönanalyysin avulla on tutkittu Myötäotteen sisältöjen kautta lehden kehittymistä vuosina 2000–2007 erittelemällä aihepiirejä, juttujen me-henkeä, kirjoittajia, kuvitusta, juttujen tyyliä, sävyä ja tavoitteita sekä puhuttelutapoja. Lisäksi tarkastellaan Elämäntapaliiton viestintästrategioiden toteutumista lehdistä ja päätoimittajakausien eroavaisuuksia sekä esitellään Elämäntapaliiton tavoitteita, toimintatapoja ja -muotoja. Järjestöjen vaikutusmahdollisuuksia, yhteyksiä ja osallisuutta yhteiskuntaan ja päätöksentekoon tuodaan esiin etenkin sosiaali- ja terveysjärjestöjen kautta.

Järjestölehden tärkeimpiä tehtäviä on olla sitä julkaisevalle järjestölle strateginen viestintäväline, jolla voidaan toteuttaa omia tarkoituksia, tavoitella vaikuttavuutta ja luoda sekä imagoa että identiteettiä. Jotta järjestölehti voisi kiinnostaa järjestön ulkopuolisia, on sille luotava odotus- ja kiinnostavuusarvoa, jota ei puolestaan voi tehdä ilman resursseja. Oma lehti tarjoaa mahdollisuuden omaan näkökulmaan, jolla voidaan pyrkiä vaikuttamaan tiedon määrään, asenteisiin ja toimintatapoihin. Vaikutuksia voi syntyä vain pitkäjänteisellä työllä, joten järjestöjen on herkeämättä jaksettava nostaa tärkeiksi katsomiaan asioita julkiseen keskusteluun ja mediajulkisuuteen osallistumalla sisältöjen luomiseen ja välittämällä tietoa ruohonjuuritasolta. Haasteellisinta on tottumuksiin, arvoihin ja asenteisiin vaikuttaminen sekä pysyvien vaikutusten aikaansaaminen. Järjestöillä on parhaimmat vaikutusmahdollisuudet, mikäli ne ovat verkostoituneet ja toimivat yhteistyössä eri tahojen kanssa. Vaikuttamistoiminta on järjestöille elinehto, joskin vaikutuksella ei tarkoiteta aina muutoksia, vaan välillä myös pysyvyksiä. Järjestöjen tulee pohtia, mihin ja keihin he (järjestölehdellä) haluavat vaikuttaa ja mitä vaikutuksia saada aikaan ja muotoilla toiminta ja lehden sisällöt niiden mukaisiksi. Erityisen tärkeää on varmistaa kuulluksi tuleminen yhteiskunnallisissa päätöksentekoprosesseissa.

Asiasanat: järjestö, järjestötyö, järjestötoiminta, järjestölehti, kansalaistoiminta, kansalaisjärjestö, vaikuttaminen, vaikuttavuus, Elämäntapaliitto, Myötäote

SISÄLLYS

sivu

JOHDANTO	1
1. JÄRJESTÖT VAIKUTTAJINA	2
1.1. Kansalaistoiminnasta ja sosiaali- ja terveysjärjestöistä Suomessa.....	2
1.2. Järjestöt vaikuttajina.....	7
1.3. Vaikuttava ja terveyttä edistävä viestintä.....	14
1.4. Mielenpideilmastoon vaikuttamisesta.....	15
1.5. Maineen ja imagon vaikutuksista.....	19
2. ELÄMÄNTAPALIITTO	21
2.1. Historia ja rahoitus.....	22
2.2. Paikallistoiminta.....	24
2.3. Vaikuttamistoiminta.....	25
2.4. Sisältötoiminta.....	27
Hauskasti & Hallitusti! – Alkoholinikäyttö on taitolaji	
HuuMaa – huumeet ja kehitys	
Mäyräkoirasta sikspäkkiin ja Neliveto vai etukeno?	
Koulu ja kasvatus	
Työelämän alkoholiohjelma HUUGO	
Hotelli Elohoivi	
3. MYÖTÄOTE	30
3.1. Myötäotteen rooli Elämäntapaliiton viestinnässä.....	30
3.2. Myötäotteen resurssit.....	32
3.3. Kirjoittajien valinnasta.....	33
3.4. Kuvituksesta, värimaailmasta ja mainonnasta.....	33
3.5. Kohderyhmät, jakelu ja toimintakenttä.....	35
3.6. Päätoimittajan vaihtumisen vaikutukset.....	39
3.7. Miten Myötäotetta on kehitetty ja arvioitu.....	43
3.8. Pieni lukijatutkimus vuonna 2001.....	44
3.9. Vuoden 2000 kehittämisseminaarin anti.....	46
3.10. Pertti Hemánuksen arvioita.....	46
3.11. Leena Warsellin arvioita.....	48
3.12. Taittoudistus vuoden 2005 lopulla.....	50
3.13. Myötäote Elämäntapaliiton viestintästrategioissa.....	51
4. SISÄLLÖNANALYYSI MYÖTÄOTTEESTA	54
4.1. Sisällönanalyysin tausta-ajattelusta.....	54
4.2. Sisällönanalyysin lähtökohdista.....	56
4.3. Kannen tekstit ja niiden merkitys.....	58

4.4. Sisällönanalyysi lehdittäin.....	59
4.4.1. Myötäote 1/2000.....	61
4.4.2. Myötäote 2/2001.....	63
4.4.3. Myötäote 2/2002.....	65
4.4.4. Myötäote 1/2004.....	67
4.4.5. Myötäote 2/2005.....	69
4.4.6. Myötäote 4/2006.....	71
4.5. Yhteenveto sisällönanalysistä.....	73
4.6. Miten viestintästrategioiden tavoitteet näkyivät tutkituissa Myötäotteen numeroissa?.....	78
5. TUTKIMUS MYÖTÄOTE-TYÖRYHMÄLLE JA ELÄMÄNTAPALIITON HALLITUKSELLE.....	80
6. TUTKIMUS MYÖTÄOTTEEN TÄRKEIMMÄLLE KOHDERYHMÄLLE.....	87
7. LOPUKSI.....	92
7.1. Järjestölehti vaikuttajana.....	92
7.2. Minne vie Myötäotteen tie?.....	95
LÄHTEET.....	102
LIITTEET.....	109
Liite 1: Myötäotteen teemat 2000–2007	
Liite 2: Juttu- ja lehtikohtaiset sisällönanalysitaulukot	
Liite 3: Kysymyslomake Myötäotteesta Elämäntapaliiton omalle väelle ja Elämäntapaliiton hallitukselle	
Liite 4: Kysymyslomake Myötäotteen tärkeimmälle kohderyhmälle	

JOHDANTO

”Yhteisölehden tarkoituksenmukaisuutta voi punnita vain osana kokonaisuutta. Mitään ei saa pitää itsestään selvänä, ei lehteä itseäänkään (Mykkänen 1998, 15).” Pro gradu -tutkielmani aihe syntyi, kun Elämäntapaliiton julkaisema Myötäote-lehti kaipasi perusteellista tarkastelua ja pohdintoja sen roolista, tarkoituksista ja vaikutusmahdollisuuksista. Tutkimuksessani pyrin selvittämään, millainen rooli Myötäotteella on Elämäntapaliitolla ja miten se on kehittynyt vuosina 2000–2007.

Aluksi selvittelen suomalaista järjestökenttää ja kuvaan etenkin sosiaali- ja terveysjärjestöjen vaikutusmahdollisuuksia, yhteyksiä ja osallisuutta yhteiskuntaan ja päätöksentekoon. Tarkastelen järjestöjen vaikutuskeinoja ja -mahdollisuuksia sekä terveyttä edistävää ja vaikuttavaa viestintää.

Luvussa kaksi esittelen Elämäntapaliittoa; mikä se on, mitä se tekee ja miksi. Kerron Elämäntapaliiton tavoitteista, toimintatavoista ja -muodoista sekä hieman historiasta ja rahoituksesta.

Myötäotetta lähestyn sisällönanalyysin ja kahden kyselytutkimuksen kautta. Lisäksi useat tutkimuksessa mainitut seikat pohjautuvat kokemuksiini Myötäote-lehden toimitussihteerinä ja Elämäntapaliiton tiedottajana. Myötäotteesta kerron aluksi sen perusroolista Elämäntapaliiton viestinnässä, tehtävistä, tavoitteista, kohderyhmistä ja toimintakentästä. Tuon esiin sen, mitä liiton viestintästrategioissa sanotaan Myötäotteesta ja miten lehteä on vuosien varrella pyritty kehittämään.

Sisällönanalyysin avulla selvitän Myötäotteen aihepiirejä, juttujen me-henkeä, kirjoittajia, kuvitusta, juttujen tyylejä, sävyjä ja tavoitteita sekä keitä jutuissa puhutellaan. Tarkastelen sitä, ovatko viestintästrategioiden tavoitteet toteutuneet lehdissä. Lisäksi pohdin, millaisia eroavaisuuksia lehdissä on eri päätoimittajien kausilla ja miten lehti on kehittynyt.

Kyselytutkimuksissa kysyin Myötäote-työryhmältä ja Elämäntapaliiton hallitukselta, millainen merkitys ja rooli Myötäotteella on Elämäntapaliitolla järjestönä sekä millaiseksi he näkevät lehden tavoitteet ja tarpeellisuuden. Myötäotteen tärkeimmältä kohderyhmältä selvitin mielipiteitä lehden merkityksestä, hyödyllisyydestä ja vaikuttavuudesta.

Lopuksi esitän arvioita ja ehdotuksia muutamista kehityssuuntauksista sekä Myötäotteen että yleisemmin järjestölehtien osalta.

I. JÄRJESTÖT VAIKUTTAJINA

1.1. Kansalaistoiminnasta ja sosiaali- ja terveysjärjestöistä Suomessa

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan voittoa tuottamattomia tai ei-valtiollisia (non-governmental) organisaatioita, joita voi olla monenlaisia. Esimerkiksi yhdistykset ja säätiöt sekä tahot, jotka tukevat ja täydentävät hyvinvointivaltion palveluja sekä linkittävät julkishallintoa ja kansalaistoimijoita toisiinsa ja kansalaisryhmittymät, jotka kantavat huolta jostain ja toimivat asian puolesta. Vaikka kaikki kolmannen sektorin osasektorit ovat erilaisia, niin ominaista niille on yleishyödyllisyys ja auttamisen halu. Ne toimivat usein alueilla, joilla ei ole kaupallisia menestysnäköymiä. (Åberg 2000, 132–133)

Useimpien tavoitteena on vaikuttaa omakseen katsomaansa asiaan, joka edellyttää viestintää vaikuttajien suuntaan yhteystoiminnalla, lobbauksella ja ruohonjuuritason poliittisella vaikuttamisella (mt, 150). Ominaista suomalaiselle kollektiivisille toiminnalle on organisoituminen yhdistysmuotoon ja rekisteröityminen (Ilmonen 2006, 109).

Yhteiskuntaa ei ole ilman organisaatioita (Hakala 2000, 81). Järjestöt ovat yhteiskunnan jäsenenä osa poliittista järjestelmää, jonka tuotokset vaikuttavat organisaation ympäristöön ja yhteiskunnallisen päätöksentekoon (Jaatinen 2000, 176). Sosiaali- ja terveysalan järjestöissä työskentelee noin 10–11 % alan työvoimasta, joten niiden vaikutus koko kansantalouden kannalta on suurehko (Åberg 2000, 132 ja Ilmonen 2006, 112). Sosiaali- ja terveysjärjestötoiminta on varsin keskittynyttä, sillä kymmenen suurinta käyttää kolmanneksen järjestöjen kokonaiskuluista (Dufva 2003, 22). Paikallisyhdistyksistä kolmasosalla on palkattua työvoimaa (Vuorinen ym. 2007, 4). Järjestöbarometrin 2007 mukaan sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtakunnallisista järjestöistä puolella oli vuonna 2005 palkattua työvoimaa korkeintaan kymmenen henkilöä ja joka kuudennella vähintään sata työntekijää (mt, 4), mutta kaikkien Suomessa toimivien edellä mainittujen järjestöjen kokonaishenkilöstömäärästä ei ole olemassa täysin kattavaa tietoa (mt, 73). RAY:n avustusta saaneista järjestöistä henkilöstökulut muodostivat noin puolet kokonaiskuluista vuonna 2005 (mt, 73).

Niemelä (2003b, 109), ja Ilmonen (2005, 11) sanovat järjestöjen muodostavan kansalaisyhteiskunnan ytimen ja olevan osa sitä, mutta muistuttavat, ettei järjestötoiminta ole yhtä kuin kansalaisyhteiskunta. Ilmonen sanoin (2005, 12) kansalaisyhteiskunta edustaa yhteiskunnan moninaisuutta. Niemelä myös muistuttaa hyvinvointivaltion tarvitsevan tuekseen kansalaisten yh-

teisvastuun kulttuuria: ”Lailla ei voida määrätä solidaarisuutta alkoholipolitiikkaan. Se nousee, elää, kasvaa ja vahvistuu kansalaisyhteiskunnassa – juuri siinä samassa kansalaisyhteiskunnassa, jossa toimivat myös olutseurat, viiniklubit ja kossun ystävät (Niemelä 2003a, 7).” Kansalaisyhteiskunnalla hän tarkoittaa valtiosta vapaata toimintaa, jota ohjaavat siihen osallistuvat ihmiset, ja jossa osallistuminen on vapaaehtoista ja joka ei pyri tuottamaan voittoa, esimerkiksi yhdistykset ja järjestöt. Niemelän mukaan (mt, 7–9) toimiva kansalaisyhteiskunta vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia. Samoin Hakala (2000, 82) sanoo, että kansalaisyhteiskunnassa tasapuolisuutta on se, että resursseja jaetaan suoraan kansalaisjärjestöille, jotta he saisivat äänensä kuuluviin yhteiskunnassa parhaimmiksi katsomillaan keinoilla.

Myös oikeusministeriön (OM) työryhmämietinnössä (2006, 13) todetaan, että kansalaisjärjestötoiminta muodostaa suomalaisen kansalaisyhteiskunnan ytimen ja järjestöillä on tärkeä rooli kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien tarjoajana sekä yhteisöllisyyden vahvistajina. Kansalaisjärjestöjen toiminta voidaan jakaa kolmeen osaan: perinteiseen kansalaisjärjestötoimintaan, aatteelliseen ja yleishyödylliseen, usein vapaaehtoistoimintaan ja vertaistukea sisältävään palvelutoimintaan sekä elinkeinotoimintaan. Toimintaa luonnehtii useimmiten sen voittoa tavoittelematon luonne, yhteisvastuullisuus ja yhteinen tekeminen, joten kansalaisjärjestötoimintaa ei voi rajata vain jäsenistölle suunnatuksi toiminnaksi. Suomalaisille kansalaisjärjestöille on luonteenomaista, että ne tavoittavat myös syrjäytymisvaarassa olevia tai muutoin hankalissa elämäntilanteissa tai -olosuhteissa eläviä ihmisiä.

Järjestöjä voidaan luokitella ja ryhmitellä monella tavalla. Oikeusministeriön kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä pohtinut työryhmä jakaa järjestökentän 16 luokkaan: 1) urheilu- ja liikuntayhdistykset, 2) kulttuuriyhdistykset, 3) vapaa-aika- ja harrastusyhdistyksset, 4) sosiaali- ja terveysyhdistykset, 5) nuorisoyhdistykset ja opiskelijajärjestöt, 6) poliittiset yhdistykset, 7) ammattiyhdistykset, 8) talous- ja elinkeinoyhdistykset, 9) neuvontajärjestöt, 10) uskonnolliset ja maailmankatsomukselliset yhdistykset, 11) kasvatus-, tiede- ja opintoyhdistykset, 12) ympäristöyhdistykset, 13) kylä- ja kaupunginosayhdistykset, 14) maanpuolustus- ja rauhanjärjestöt, 15) ystävyysseurat, 16) etniset järjestöt ja 17) kehitys yhteistyöjärjestöt ja palvelujärjestöt. Näistä suurimpia ryhmittymiä ovat kulttuuri- ja harrastusjärjestöt, sosiaali- ja terveysjärjestöt ja ammatti- ja elinkeinoyhdistykset. (OM 2006, 57–60)

RAY käyttää avustustilastoissaan luokitusta, jossa sosiaali- ja terveysjärjestöt jaetaan niiden toimintaa kuvaaviin pääluokkiin: kansanterveysjärjestöt, lastensuojelujärjestöt, aistivammajärjestöt, vanhusjärjestöt, invalidijärjestöt ja päihdejärjestöt. Yli kolmasosa valtakunnallisista sosi-

aali- ja terveysjärjestöistä on kansanterveysjärjestöjä, päihdejärjestöjä on 12 prosenttia. Vanhimmat edelleen toimivat järjestöt on perustettu 1800-luvulla, mutta useampi kuin joka neljäs on rekisteröity vuoden 1989 jälkeen. (Vuorinen ym. 2007, 10–13)

Sosiaali- ja terveysjärjestöillä tarkoitetaan sellaisia yhdistyksiä tai järjestöjä, joiden tarkoituksena on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen tai edistäminen (Vuorinen ym. 2007, 9). Valtakunnallisia sosiaali- ja terveysalan järjestöjä on Suomessa noin 200 ja yhteensä valtakunnalliset järjestöt, piiriyhdistykset ja paikallisyhdistykset voi määrän arvioida olevan yli 8500 (mt, 10). Niiden vaikutusta ei siis voida kovin helposti vähätellä. Suuri osa järjestöistä on useita tehtäviä suorittavia monialajjärjestöjä (Murto 2003, 67), joille ominainen piirre on moniportaisuus ja järjestäytyneisyys (Vuorinen ym. 2007, 9). Järjestöillä tarkoitetaan tässä rekisteröityjä yhdistyksiä, säätiöitä ja liittoja. Organisoitumistapoja jäsenistön, hallinnon ja vapaaehtoisuuden suhteen on useita erilaisia, mutta kaikkia yhdistää halu ja pyrkimys edistää jotakin järjestölle ja sen jäsenistölle tärkeää asiaa. Jäsenyyden perustana on se, että jäsenet tai sellaiseksi haluavat hyväksyvät järjestön tavoitteet ja toimintaperiaatteet (Nieminen 2000, 113). Osa järjestöistä toimii maantieteellisesti katsottuna pienellä alueella paikallisesti ja osa laajemmalla, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla. Lisäksi on järjestöjen järjestöjä ja keskusjärjestöjä sekä järjestöjen yhteistyöelimiä, kuten Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry, Terveyden edistämisen keskus Tekry ry ja Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Sosiaali- ja terveysjärjestöistä noin 80 % kuuluu joko alueelliseen tai valtakunnalliseen yhteistoimintajärjestöön ja valtakunnallisista järjestöistäkin lähes kaikki ovat liittyneet alan valtakunnallisiin yhteistoimintajärjestöihin (Vuorinen ym. 2007, 9).

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen keskeisimpiä tehtäväalueita ovat jäsenistön edunvalvonta, vertais-toiminnan sekä vapaaehtoistoiminnan mahdollistaminen, asiantuntijuus eli tutkimus- ja kehittämistoiminta, hyvinvointipalvelujen tuottaminen sekä kansainvälinen toiminta ja yhteistyö (Dufva 2003, 17 ja Vuorinen ym. 2007, 13). Järjestöjen tehtävät voidaan jaotella myös vaikuttamistoimintaan, kansalaisjärjestötoimintaan, asiantuntijatehtäviin, tuen ja palvelujen kehittämiseen ja tarjoamiseen (OM 2006, 8). Ehkäisevä työ sisältyy lähes kaikkien valtakunnallisten järjestöjen toimintaan ja sen keskeisenä tavoitteena on syrjäytymisen ehkäisy, sillä ilman ehkäisevää työtä sosiaalipolitiikka ajautuu pelkäksi korjaavaksi välineeksi, jolla hoidetaan muiden politiikan alojen negatiivisia seurauksia. (Vuorinen & Särkelä & Peltosalmi & Eronen 2007, 3 ja 33–34)

Järjestöjen rooli terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä tarkoittaa vaikuttamista ennen ongelmien syntymistä ja terveyserojen kaventamista eri yhteiskunta- ja tuloluokista olevien ihmisten välillä. Hyvä terveys yleistyy tasaisesti siirryttäessä alimmista koulutus- ja tuloryhmistä keskimmäisten ryhmien kautta ylimpiin, joten järjestöjen tehtävänä on vaikuttaa erityisesti niihin tekijöihin, jotka edellä mainittuja eroja pitävät yllä. (Koskinen-Ollonqvist 2007 ja www.teroka.fi)

Ilmonen määrittelee (2006) sosiaali- ja terveysjärjestöjen tarkoituksiksi tuottaa sellaisia tuki- ja palvelumuotoja, joiden tarve on ilmeinen, mutta joita ei siitä huolimatta ole tuotettu julkisin voimavaroin tai sitten niiden tuottaminen on lopetettu, esimerkiksi pienten erityisryhmien kuntoutuspalvelut.

Paikallisyhdistykset toimivat useimmiten vertaistuen tarjoajina ja lähimmäisen auttajina ja paikkana, jonne voi vetäytyä Ilmosen sanoin (2005, 12) ”pahalta maailmalta”. Valtaosalla yhdistyksistä toiminnan ja siihen osallistuvien määrät ovat viime vuosina kasvaneet tai pysyneet ennallaan (mt, 3). Keskusjärjestöjen rooli on useimmiten tarjota tietoa, koulutusta sekä koordinoita toimintaa, tapahtumia, tutkimusta ja projekteja. Keskusjärjestöt myös toimivat vaikuttajina ja tekevät yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa edistääkseen asiaansa. Niemelä määrittelee (2003b, 111) sosiaali- ja terveysjärjestöjen tehtäväksi sellaisen maailman luominen, jossa on tilaa elämän koko kirjolle ja ihmisyydelle, ei vain ongelmien ratkaisemiselle. ”Jos ajan henki korostaa yksilöllisyyttä ja itsekkyyttä ja taloudellisia arvoja, järjestöjen tehtävä on vaalia ihmisyyttä, altruismia, vapaaehtoista osallistumista ja elämänarvoja, jotka ovat taloudellisia arvoja suurempia (mt, 128).”

Kansainvälinen toiminta on tullut osaksi kaikkia järjestötoiminnan tasoja (Dufva 2003, 14–17), sillä ”On huomattu, että vaikuttaminen ja toimiminen eurooppalaisissa verkostoissa antaa aineksia ja tietoa kansalliseen vaikuttamiseen (Särkelä 2003, 98)”. Särkelän mukaan järjestöjen kannanotot ovat kansainvälisissä asioissa tarjonneet maan hallitukselle sellaista tietoa, mikä ei virallisissa keskusteluissa ole vielä tullut esiin. Näitä tietoja järjestöt ovat keränneet ja saaneet omien verkostojensa kautta (mt).

Särkelä arvioikin, että kansalaisjärjestöjen kuuleminen on liian sattumanvaraista ja vaatii pysyviä rakenteita kansalaisten äänen kuulemiseksi (mt, 104). Mikäli järjestö toimii globaalisti, se usein pyrkii vaikuttamaan ei vain tahoihin, jotka ovat vastuussa nykyisestä kehityksestä, vaan

myös tahoihin, joilla koetaan olevan merkitystä tulevaisuuden kehitykseen. Sellaisiksi vaikuttajiksi ovat muodostuneet esimerkiksi monikansalliset yritykset. (Rasimus 2003)

Ns. virallisen yhteiskunnan ja kolmannen sektorin suhde on muuttunut vuosikymmenestä toiseen. Järjestöissä toimiminen sai 1920-luvulta alkaen sosiaalisen yhdessäolon piirteitä, kun toiminta irtaantui ei-poliittiseksi ja yhteys oman sosiaalisen aseman ja poliittisten valtasuhteiden välillä vapautui. Ihmiset toimivat itsenäisinä ja päättivät vapaammin toimistaan. (Alapuro 1994, 256–270)

Vuosituhanne vaihteessa ollaan tullut tilanteeseen, jossa kansalaisjärjestöt toimivat sosiaalisina integroijina. Siinä, missä virallinen poliittinen järjestelmä kärsii luottamuspulasta, kasvattaa epävirallinen kansalaistoiminta suosiotaan ja merkitystään. Yhteiskunnan pirstoutuminen on avannut uusia toimintamahdollisuuksia nimenomaan yhteiskunnallisille liikkeille. (Juppi & Peltokoski & Pyykkönen 2003, 267–269)

1980-luvulla julkinen valta pyrki kehittämään sosiaali- ja terveydenhuoltoa tarkalla normiohjauksella ja järjestöjen saama tuki väheni, koska niiden panos arvioitiin väheneväksi (Niemelä & Dufva 2003, 7). Taloudellisen laman iskettyä Suomeen 1990-luvun alussa, tilanne muuttui ja sosiaali- ja terveysjärjestöistä toivottiin eräänlaista pelastajaa sosiaali- ja terveyspalvelujen riittävyyden takaamiseksi (mt, 8). Samassa yhteydessä alettiin puhua hyvinvointiyhteiskunnasta hyvinvointivaltion sijaan. Tällä tarkoitettiin sitä, että hyvinvointia voisivat valtion lisäksi edistää muutkin tahot (Ilmonen 2005, 30). Useilla kunnilla oli vaikeuksia järjestää riittäviä hyvinvointipalveluja kuntalaisilleen, joten kunnat käyttivät järjestöjen osaamista hyväkseen tilaamalla niiltä ostopalveluina tai ulkoistamalla erilaisia hyvinvointiin liittyviä palveluja. Palveluista monet liittyivät esimerkiksi tuettuun asumiseen, vanhuspalveluihin ja muuhun sosiaaliseen toimintaan. 2000-luvulla tilanne on jälleen muuttumassa, sillä julkinen valta on pyrkinyt määrittelemään kansalaisjärjestöjen perimmäistä tehtävää. Kysytään muun muassa, mikä on palkatun ja vapaaehtoisen ero, voidaanko järjestöjen vastuulle säilyttää esimerkiksi kuntien perustehäviä ja miten pitäisi suhtautua järjestöjen avustamiseen ja niiden omaan varainhankintaan. Toisaalta vaakakupissa painaa se, ettei kunnilla ole resursseja esimerkiksi alkoholihaittojen ennaltaehkäisyyn (Päihdebarometri 2007). Neljäsosalla valtakunnallisista järjestöistä oli arvonlisäverovelvollista toimintaa vuonna 2005 (mt, 4).

Järjestöjen rooli kuntien sosiaalipalvelujen tuottajana on huomattavaa, sillä esimerkiksi vuonna 2004 järjestöjen osuus oli kuntien hankinnoista 70 % (yli 600 milj. euroa). Noin 15 vuotta aiemmin tällainen toiminta oli olematonta. (OM 2006, 8)

Järjestöt tuottivat esimerkiksi sosiaalipalveluista 17,4 % vuonna 2004 (Vuorinen ym. 2007, 4). Vuonna 2006 järjestöt ja yritykset hoitivat liki kolmanneksen; 18,3 % sosiaalipalveluista (HS ja KU 12.12.2007). Vuoden 2007 Järjestöbarometrin mukaan tilanne on kuitenkin muuttumassa siten, että järjestöjen rooli palvelujen tuottajana on selvästi vähenemässä ja perinteisen kansalaisjärjestötoiminnan kasvamassa. Siinä keskeisintä on vapaaehtois- ja vertaistoiminta. Käynnissä oleva kunta- ja palvelurakennemuutos saattaa edistää tätä suuntausta ja tuottaa järjestöille epäselvyyksiä kumppanuuksien löytämisessä monimutkaistuneessa kuntarakenteessa. (mt, 39 ja 153)

On kysytty myös, mikä on sosiaali- ja terveysjärjestöjen perustehtävä; kansalaistoiminta vai ammatillinen palvelutoiminta (OM 2006, 9). Sosiaali- ja terveysjärjestöjen suurin ja pääasiallinen (Vuorinen ym. 2007, 4) rahoittaja Raha-automaattiyhdistys RAY on ottanut kannan, ettei heidän myöntämänsä tuki saa vääristää kilpailua (Romppainen 2003). RAY valvoo myöntämäänsä tukia, niiden edellytyksiä ja käyttöä tarkasti. Järjestöjen (palvelu)toiminnasta on muodostunut lakisääteisesti tuotettuja palveluja täydentävä ja turvaava verkosto, jolla autetaan tai tuetaan monia sellaisia ihmisiä tai tahoja, jotka muutoin eivät välttämättä saisi yhteiskunnalta mitään tukea (Dufva 2003, 27). Järjestöt ovat niin riippuvaisia RAY:ltä saamastaan tuesta, että jos RAY lakkautettaisiin, suuri osa järjestöistä joutuisi rahan puutteessa lopettamaan toimintansa (Lahti 2003, 92). Järjestöjen muita tulonlähteitä ovat julkiset avustukset, asiakaspalvelumaksut tai niihin rinnastettavat maksut, varainhankinta ja muut satunnaiset erät sekä pienellä osalla sijoitus- ja rahoitustoiminta (Vuorinen ym. 2007, 16 ja 77).

1.2. Järjestöt vaikuttajina

Järjestöt työskentelevät pääosin ihmisten parissa, mutta työllä ei juuri ole vaikuttavuutta, mikäli lainsäädäntö ja yhteiskunnan rakenteet ovat ristiriidassa tehtävän työn kanssa. Tästä syystä vaikuttamistoiminta on järjestöille elinehto. (Peltovuoma & Varamäki & Koponen 2006, 7)

Järjestöjen vaikuttamistoiminta onkin yksi niiden aatteellisen tarkoituksen toteuttamiskeinoista, jonka kohteet vaihtelevat ajan kuluessa ja järjestöittäin. Osa järjestöistä pyrkii

vaikuttamaan yksilöihin, osa tiettyihin ryhmiin ja osa yhteiskuntaan, sosiaalisiin instituutioihin ja kulttuuriin. Vaikutusten tehokkuus (lyhyen tai pitkän aikavälin vaikutukset) ja tyypit (esimerkiksi kognitiiviset vaikutukset tai ulkoisessa käyttäytymisessä ilmenevät vaikutukset tai vaikkapa lakivalmisteluun vaikuttaminen) vaihtelevat myös. (Panula 1997, 75–79)

Panula huomauttaa, että vaikutus ja muutos eivät ole synonyymeja, koska vaikutuksella ei tarkoiteta vain muutoksia, vaan myös pysyvyyksiä. Huomioitavaa on myös se, mikä pysyy ennallaan. Järjestöillä voi myös olla yhteisiä tai samankaltaisia näkemyksiä ja pyrkimyksiä, jolloin ne kuvastavat yhteiskunnan tilaa ja kansalaisten ongelmia. (Vuorinen ym. 2007, 92)

Niemelän ja Dufvan mukaan (2003, 9) ”Sosiaali- ja terveysjärjestöt osallistuvat muita järjestöryhmiä monipuolisemmin valtiovallan neuvottelukuntien ja työryhmien työskentelyyn ja näin ollen uusien asioiden valmisteluun kuin muut järjestöryhmät.” Särkelä tosin huomauttaa (2003, 104), että järjestöjen kuulemisen vaikutukset todellisiin valintoihin ovat kuitenkin oma lukunsa.

Järjestöt voivat toimia ja vaikuttaa kahteen suuntaan: ne voivat olla asiantuntemuksen välittäjiä tai olla ihmisten käytettävissä asiantuntijoina (Vertio 2003, 59). Myös Niemelä (2003b, 116–117) jakaa järjestöjen vaikutusmahdollisuudet kahteen: yhtäällä on yritys ymmärtää kansantaloutta, maailmantaloutta, veropolitiikkaa, markkinoita ja valtion budjettipolitiikkaa ja tehdä sen pohjalta tietoon perustuvia ehdotuksia. Toisaalla on ongelma siitä, ettei kukaan toimi pelkän puhtaan tiedon varassa, vaan tekee myös arvovalintoja. Niemelän mukaan toinen vaikuttamisen keino on ajaa oman asiakasryhmänsä tai jäsenistönsä puolta ja jättää poliittiset päätökset poliitikkojen tehtäväksi. Niemelä määrittelee (2003b, 127) järjestöjen tehtäväksi yhdistää yksilön oikeudet ja yhteisön etu. Murto kehottaa (2003, 79) järjestöjä kuuntelemaan ihmisten omaa ääntä, sillä ”kertoessaan kokemuksistaan ihminen samalla jäsentää niitä ja ymmärtää näin myös itse omaa elämäänsä paremmin. Särkelä mainitsee (2003, 95 ja 105), että aktiivinen kansalaisjärjestökenttä vaikuttaa osaltaan demokraattisen ja moniarvoisen yhteiskunnan rakentumiseen.

Myös Pakaslahti (2000, 5–9) kirjoittaa järjestöjen toimivan painostajana ja asiakkaidensa ja kohderyhmiensä tarpeiden esittelijöinä julkisuudessa, valtiovallan ja muiden toimijoiden suuntaan. Oleellista on hänen mukaansa nostaa esille ja osoittaa päätöksentekijöille päihdehaittojen syntymiseen vaikuttavat tekijät sekä niille altistavat ja niitä mahdollistavat seikat. Pakaslahden mukaan ongelmien syntyminen voidaan ehkäistä ennalta lainsäädäntökehyksen, menettelyta-

pojen tai painopisteiden muutoksella. Kosketuksen päättäjiin hän arvioi syntyvän parhaiten ryhmittymällä kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin. Vaikuttaminen on Pakaslahden selvityksen mukaan pyrkimystä vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen ja valintoihin sekä niiden taustalla oleviin käsityksiin.

Pakaslahti haluaa kansalaisjärjestöjen puuttuvan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa kehityksessä oleviin ongelmiin. Hänestä tämä työ soveltuu erityisen hyvin järjestöille, koska niiden ”toiminta niveltyy toisaalta julkisen palvelun ketjuun ja toisaalta markkinoilta hankittaviin samantyyppisiin palveluihin”. Lisäksi pitäisi välittää peruspäihdetietoa, sillä se, mikä ehkäisevän päihdetyön järjestöväelle on selvää perusasiaa, ei välttämättä ole selvää päättäjille tai ehkäisyntarpeessa oleville. Tärkeänä Pakaslahti pitää myös ongelmien uusiutumisen ehkäisyä, niiden rajoittamista mahdollisimman vähiin ja syrjäytymisen ehkäisyä. (mt, 9–10)

Siisiäinen (2003a, 43) kirjoittaa, että Järjestöt voivat vaikuttaa ”välittömästi tai välillisesti niin järjestön jäsenistöön, organisaatioon ja omaan kenttään kuin kokonaisyhteiskuntaan ja sen eri osajärjestelmiin. Osa järjestön vaikutuksista seuraa järjestön tavoitteenasettelusta ja tietoisista pyrkimyksistä, osa puolestaan on toiminnan tiedostamattomia tai tarkoittamattomia seurauksia.” Siisiäinen muistuttaa myös, että tarkoittamattomista seurauksista ei voi päästä kokonaan eroon, mutta niitä voidaan pienentää laajentamalla tarkoitettuja seurauksia. Tähän voidaan päästä, mikäli erilaiset vaikutuksen muodot ovat selvillä.

Siisiäinen sanoo (2003a, 48), että järjestöjen yhteiskunnallisia vaikutuksia on vaikeaa osoittaa kokonaisuudessaan. Hänen mukaansa järjestöjen vahvuus ja vaikuttavuus on siinä, että ne voivat tuoda keskusteluun yhteiskunnan eri osajärjestelmien vaatimuksia ja näkökulmia ja ”nostaa päätöksenteon piiriin heikoimmat resurssit omaavien ryhmien tarpeita ja intressejä.” Jaatinen puolestaan kirjoittaa (2000, 167) että osallistuessaan yhteiskuntaa koskevien päätösten tekoon organisaatio voi vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen suotuisasti auttamalla luomaan rakenteita ja toimintatapoja, jotka auttavat yhteiskuntaa selviämään ja ratkaisemaan ongelmiaan ja sitä kautta luomaan paremmat edellytykset organisaation omalle toiminnalle. Järjestöjen voidaan sanoa olevan lobbaajia, jotka seuraavat aktiivisesti julkista keskustelua, suodattavat tämän informaation yhteisön linssien läpi ja välittävät tärkeät tiedot johtajille ja päättäjille. Suomessa lobbausta harjoittavatkin suuryritysten lisäksi pääasiassa järjestöt ja sitä määrittää pyrkimys vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon ryhmän edun mukaisesti. (mt, 169–171)

Järjestöt tukevat yhteiskunnan vähäosaisten pääsyä julkisuuteen ts. ne auttavat sellaisten asioiden, ongelmien, epäkohtien ja henkilöiden pääsyä julkisuuteen, joilla omat resurssit eivät vaa-kean tilanteen vuoksi siihen riitä. Esimerkiksi Asunnottomien yö -kansalaisliike asunnottomien puolestapuhujuna on hyvä esimerkki tästä, vaikkei se rekisteröitynyt yhdistys olekaan. Siisiäisen mukaan (mt, 47) järjestöt ovat puskuri yhteiskunnan eliittiryhmien ja kansalaisten arjen ongelmien välille. Hän sanoo eliitin vieraantuneen ”rivikansalaisten” arjesta kaikissa yhteiskunnissa ja järjestöillä olevan tässä välittävä tehtävä. Tutkimusten mukaan kansalaisaktiivisuuden vahvinta aluetta onkin ongelmien nostaminen julkiseen keskusteluun ja julkinen keskustelu voi vaikuttaa nopeasti virkamiesten ja päättäjien toimiin (Piispa & Tammi 2001, 27–28). ”Ruohonjuuritason toimijat ovat parhaimmillaan kuin ilmapuntari tai palohälytin, joka ensimmäisenä kertoo uhkaavasta vaarasta muille (mt, 27).”

Ruohonen (2003, 54) kirjoittaa, että on kohtuutonta vaatia syrjäytymässä olevilta ihmisiltä aktiivisuutta tilanteessa, jossa elämisen edellytykset eivät ole kohdallaan. Järjestötoiminta pystyy ”rakentamaan siltoja laskelmointiin pohjautuvan taloudellisen ja poliittisen päätöksenteon ja kansalaisten arjen välille sekä tuomaan päätöksentekoon mukaan laaja-alaisen moraalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden. (Siisiäinen 2003a, 48)

OM:n työryhmämietinnössä (2006, 10) sanotaan, että ”Järjestöjen joustavan ja nopealiikkeisen toiminnan edellytys on aina ollut elävä yhteys kansalaistoiminnan ja palvelutarjonnan sekä toisaalta ammatillisen ja vertais- ja vapaaehtoistoiminnan välillä.” Ruohonen (2003, 51) varoittaa kuitenkin, että järjestöjen vaikuttamismahdollisuudessa piilee myös vaara. Kun järjestöt ovat mukana sosiaali- ja terveyspolitiikan määrittelyssä, niin samalla ne myös sitoutuvat ja joutuvat alistumaan kompromisseihin. Niinpä hän kehottaa järjestöjä pitämään mielessä omat lähtökohtansa ja tarvittaessa kyseenalaistavan valtion tai kunnan toiminnan, sillä järjestöjen perusperiaatteet eivät saa olla kauppatavaraa. Samoin Vertio (2003, 62) antaa järjestöille ohjeen, että asiantuntemusta on kehitettävä koko ajan, jotta selviytyisi usein markkinavetoisessa yhteiskunnassa ja tieteenalojen ja sektorirajojen yli tapahtuvassa terveyden markkinoiden kilpailussa.

Lahti kirjoittaa (2003, 86) järjestöjen edunvalvonnasta samansuuntaisesti. Hän määrittelee edunvalvonnan yhteistyössä tehtäväksi aktiiviseksi muuttamiseksi kohti parempaa kuin ennen ja pohtii, että jos ”vihollispuoli” ottaakin huomioon järjestöjen esittämät mielipiteet ja kannanotot ja kuulee osapuolia, se voi olla ovela tapa vaientaa mahdollinen myöhempi kritiikki. Samoin sanoo Ilmosen (2005, 19), että yhteiskunnalliset liikkeet saattavat institutionalisoiduttuaan muuntua sellaiseksi yhdistykseksi, joka ei enää kykene mobilisoimaan jäseniään niin ha-

lutessaan. Esimerkiksi yhdistyksen keskusjohdon integroitua valtion hallintoon, liike jähetty sen osaksi ja alkaa menettää muutosvoimaansa (mt, 16). Lahti muistuttaa, että molempia osapuolia tarvitaan toimijoina ja asiantuntijoina. Hankaluuksia aiheutuu hänen mukaansa siitä, että päätökset tehdään muualla ja järjestöt ovat usein anelijan asemassa osaamisestaan huolimatta (Lahti 2003, 87). Niinpä hänestä järjestöjen tehtävä on kyseenalaistaa julkista valtaa ja saattaa siten epäkohdat tarkasteltaviksi, koska järjestöjen vahvuutena on julkinen toiminta (mt, 88–91). Julkisuuden kautta järjestö voi todistaa uskottavuutensa ja osoittaa toimintansa koskevan isoa joukkoa. ”Hyväksyttävyyden takaa kuulemisen ja päätöksentekomahdollisuuden (mt, 91)”.

Järjestöillä on erilaisia vaikutustapoja ja -muotoja muun muassa sen mukaan, miten ne ovat organisoituneet, millainen on niiden hallintotapa ja kollektiivinen identiteetti, onko niillä joukkopohjaa, millä politiikan areenoilla ne toimivat ja millainen on niiden suhde julkisuuteen. Yhteiskunnallisen liikkeen, yhdistyksen ja sosiaalisen verkoston erottaa muun muassa siinä, millainen on niiden toimintarepertuaari: kunnioitetaanko vieraan omaisuutta, haetaanko julkisuutta kannanotoin vai kenties yksittäisin iskuin ja osoitetaanko joukkovoimaa ja osallistutaanko lainsäädännön valmisteluun. Järjestöjen ja yhdistysten toimintatavat riippuvat siitä, millaisia asioita järjestöt haluavat edistää, mihin ne haluavat vaikuttaa ja keille niiden toiminta on suunnattu. Esimerkiksi kaikki yhdistykset eivät välttämättä edistä sosiaalista pääomaa, vaan niiden tehtävänä on tuottaa jäsenistölleen iloa ja elämyksiä. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan muun muassa ihmisten keskinäistä luottamusta, yhteistyökykyä ja sosiaalisia suhteita sekä niistä nousevia sosiaalisia normeja, yhteiskunnan menestystä ja talouden tehokkuutta tukevia osasia. (Kajanoja & Simpura 1998)

Osalle yhdistyksistä on jäsenistä tullut ikään kuin asiakkaita, jotka hakevat jäsenyydestään etua ja hyödykkeitä itselle. Esimerkiksi ay-liikkeen jäsenyys saattaa olla osalle jäsenistä edellä mainitun kaltainen. Toinen esimerkki yksilöllistymiskehityksestä on veganismi, jossa alan yhdistyksen kuuluminen on jäsenille keino toteuttaa itseään, hankkia tunnustusta pyrkimyksilleen ja identifioida itsensä samalla kuitenkin välttäen vahvaa sosiaalista sitoutumista. Toisella laidalla ovat hyväntekeväisyysyhdistykset, jotka pyrkivät edistämään jonkun toisen kuin itsensä hyvinvointia. Suomessa on ollut suuntausta aatteellisista yhdistyksistä kohti elämäntapa- ja harrastusyhdistyksiä, liitytään mieluummin esimerkiksi urheiluseuroihin kuin poliittisiin yhdistyksiin. (Ilmonen 2006, 110–113)

Mikäli järjestö tai yhdistys toimii lähinnä jäsenistön parissa, sen tarkoituksena voi olla vaikuttaa joko jäsenryhmiin tai yksittäisiin jäseniin (esimerkiksi elämäntapojen muuttaminen ja vahvistaminen). Järjestö voi toimia siis jäsentensä elämänhallinnan välineenä ja vahvistajana (Lundbom & Rinne 2003, 185). Tällöin vaikutuksen muodot ovat lähinnä erilaisten toimintojen järjestämistä ja tiedon tarjoamista. Perinteisellä valistustyöllä voidaan pyrkiä vaikuttamaan joko yksilöihin tai koko väestöön tai suuriin joukkoihin esimerkiksi julkisten kampanjoiden myötä (kuten esimerkiksi Juo maitoa -kampanjat, Tipaton tammikuu).

Järjestöt voivat pyrkiä toimimaan ja vaikuttamaan mediajulkisuudessa, jolloin tavoitteena on julkisuuden kautta pääseminen päättäjien ja ihmisten tietoisuuteen halutun päämäärän saavuttamiseksi. Siihen on erilaisia tapoja; tiedotus, kannanotot, julkilausumat, kansalaisadressit tms., aktiiviset tempaukset, radikalismi, joilla aiheutetaan jopa vahinkoa toisen omaisuudelle (esimerkiksi iskut turkistarhoille), julkiset temput, joista ei aiheudu suoranaista vahinkoa (esimerkiksi Greenpeacen väki kahlitsee itsensä johonkin kohteeseen, maltilliset mielenosoitukset) ja rationaalinen ja tietoon pohjautuva argumentointi. Esimerkiksi jos järjestö havaitsee jonkin (uuden) ongelman (esimerkiksi köyhyys tai geenimanipuloidut tuotteet), pitää ongelma ensin saada julkisesti tunnistetuksi ja myönnettyksi, ja sitten pitää keskustelua yllä, jotta asia pysyy ihmisten ja päättäjien tietoisuudessa. Asia pitää siis merkityksellistää poliittiseksi ja sille pitää luoda oma viitekehyksensä (Lundbom 2003, Rinne 2003, Peltokoski 2003). Kun yleinen tietoisuus asiasta on saatu syntymään, ihmiset, puolueet ja päättäjät joutuvat arvioimaan suhteensa siihen. Esimerkiksi vesiensuojelusta puhuttaessa on pystyttävä päättämään, mikä on liiallista ja haitallista vesien pilaamista. Järjestöt eivät aina aja toiminnallaan muutoksia, ne voivat myös puolustaa yhteiskuntaa muutokselta, esimerkiksi puolustaa sosiaaliturvajärjestelmää.

Radikalismissa on usein kyse siitä, että erityisesti nuoret kaipaavat hiljaisen puurtamisen sijaan räväkämpää toimintaa (Juppi, Peltokoski, Pyykkönen 2003, 11). Liikkeen ja järjestön toimintakyky edellyttääkin, että vastustaja on identifioitu, toiminnalla on tarkoitus tai päämäärä ja järjestöön kuuluville on muodostunut oma kollektiivinen identiteetti. Mitä voimakkaampana järjestössä toimivat kokevat vastustajansa tai miten erilliseksi he itsensä siitä kokevat, sen radikaalimpaa toimintaa yleensä on. Toimijat katsovat kuuluvansa ”meihin”, jolloin vastapuoli on ”he”. (Rasmus 2003, 38–40 ja Lindholm 2003, 71). Radikaali toiminta alkaa yleensä laman hellittäessä tai ainakin näkymien muuttuessa valoisammiksi, kun ihmisten resurssit eivät enää hupene arjen ja toimeentulon ongelmien selvittämiseen (Siisiäinen 2003b, 46). Oikeutta Eläimille -järjestö on syksyllä 2007 tuonut kuvioihin uuden version radikalismista, jossa on osin epäasial-

lisen toiminnan (tunkeutuminen yksityisten omistamiin tiloihin) kautta saatettu julkiseen keskusteluun epäkohtia (videoimalla eläinten huonoja oloja), mutta suoranaista vahinkoa toisen omaisuudelle ei ole aiheutettu. Huomattava on myös, että yhteiskunnallinen liike voi vakiinnuttuaan muuntua pelkäksi yhdistykseksi, joka ei enää saa jäseniään liikkeelle niin halutessaan. Samoin yhdistys voi olla latenssivaihettaan elävä yhteiskunnallinen liike, jolla on paljon piileviä verkostoja ja voimavaroja (Ilmonen 2006, 105).

Järjestöt voivat toimia ammattilaisten parissa ja pyrkiä vaikuttamaan heidän kauttaan (esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaisten kautta vaikuttaminen ihmisten terveyteen ja valintoihin). Järjestön vaikuttamismuoto voi olla myös suoraan ylätasolla toiminen ja vaikuttaminen suoraan yhteiskunnan rakenteisiin (esimerkiksi palvelujen saatavuuteen) ja päätöksentekoon (esimerkiksi lainsäädäntöön, verotukseen). Tällöin järjestön edustajat toimivat asiantuntijoina päättäjien parissa joko suoraan (esimerkiksi kuultavina valiokunnissa tai työryhmien jäseninä) tai epäsuorasti konsultoimalla ja lobbaamalla esimerkiksi eduskuntaryhmiä tai yksittäisiä kansanedustajia tai virkamiehiä. Toiminnan ja vaikuttamisen tarkoituksena voi olla myös kaikkien edellä mainittujen yhdistelmä, jolloin pyritään muuttamaan niin taloudellisten, yhteiskunnallisten kuin yksilöjenkin toimintaa. Toimiva esimerkki tästä on ympäristönsuojelu, jossa on onnistuttu muuttamaan niin lainsäädäntöä, tuotantolaitosten toimintatapoja (esimerkiksi päästökauppa) kuin kansalaisten rutiineja (kierrätys). (Ilmonen 2005 ja Juppi & Peltokoski & Pyykkönen 2003)

Sosiaali- ja terveysjärjestöt pyrkivät toimimaan hyväksyttävästi, laadukkaasti ja saamaan siten toiminnalleen ja asiantuntemukselleen luottamusta, luotettavuutta ja sananvaltaa julkisissa elimissä. Sosiaali- ja terveysjärjestöt eivät riko lakeja asiaansa edistäessään, eivät tuhoa toisten omaisuutta tai hyökkää fyysisesti kenenkään tai minkään kimppuun, vaan pyrkivät toimimaan päättäjien kanssa ja keskellä, mutta kuitenkin näistä riittävästi erillään säilyttääkseen itsenäisyytensä ja ideologiansa. Pelkästään toimivan suhteen rakentaminen päättäjiin voi osoittautua arvokkaaksi, kun jokin tärkeä asia pitäisi saada ajettua läpi tai jatkuvan edunvalvonnan mahdollistamiseksi (Jaatinen 2000, 173). Tällaista suhdetta on erittäin vaikea rakentaa laittomilla toimilla (Siisiäinen 2003b, 59). Vaikka sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat osa kulttuuria säilyttääkseen mahdollisuutensa toimia, ne voivat nousta osin vaihtoehtoisiksi esimerkiksi jonkin asian suhteen tai kampanjan muodossa, mikäli se koetaan tärkeäksi asian edistämiseksi, sillä nojautuminen pelkästään poliittisiin rakenteisiin ei välttämättä ole kaikkein hedelmällisin toimintatapa. Suuret, vakiintuneet kansalaisjärjestöt ovat enimmäkseen ajatusten ja toiminnan muoto-

jen kokoajia, kun taas pienet ovat useammin vaihtoehtoisempia. Suurtenkin toiminta on niiden alkutaipaleella voinut olla radikaalimpaa ja vaihtoehtoisempaa. (Rasimus 2003, 22 ja 41–43)

1.3. Vaikuttava ja terveyttä edistävä viestintä

Toimiakseen viestinnän on ensin saavutettava kohderyhmän huomio ja toiseksi vaikutettava kohderyhmään lähettäjän toivomalla tavalla (Högström 2002, 9). Viestintä ei toimi tyhjiössä, vaan on sidoksissa yhteisönsä ja taustaansa. Se toimii sekä todellisuuden rakentumisen välineenä että kanavana käydä keskustelua yksilöllisestä ja kollektiivisesta identiteetistämme (Tapper 2000, 6–7. Viestinnän vaikutusten tutkimuksessa voidaan erottaa neljä erilaista tasoa; a) Mihin tai keihin vaikutus kohdistuu?, b) Missä muutos tapahtuu?, c) Tarkoittaako vaikutus ylipäätään muutosta, d) Millä aikajänteellä vaikutusta tarkastellaan? Koska viestinnän vaikutusten todistaminen on vaikeaa, on vaikutusta lähestyttävä ainakin edellä mainittujen kysymysten kautta. (Kunelius 1998, 113)

Agenda setting -teorian mukaan joukkoviestimet eivät määrää sitä, mitä ihmiset ajattelevat, mutta niillä on suuri merkitys siihen, mistä asioista ihmisillä on ylipäätään mielipiteitä. Viestimet voivatkin omilla valinnoillaan muun muassa käsiteltävien asioiden suhteen nostaa asioita esiin tai jättää taka-alalle, suosimalla tiettyjä rajoituksia ja näkökulmia asioihin. (mt, 127–128)

Hiljaisuuden spiraali -vaikutusteorian mukaan joukkotiedotus vaikuttaa vääristämällä ihmisten käsityksiä muiden ihmisten mielipiteistä; ajattelemme muiden ajattelevan siten kuin julkisuus näyttää heidän ajattelevan (mt, 128 ja Panula 1997, 114–120). Kunelius määrittelee (1998, 132) vaikutustutkimuksen ratkaisuksi sen, että päätetään mitä mitataan ja minkä suhdetta mihiinkin etsitään.

Viestinnän tehtävä kaikissa yhteisöissä on vahvistaa sen päämääriä, tukea tavoitteiden saavuttamista, profiloida yhteisöä ja edistää vuorovaikutusta yhteisön toimintaympäristöön päin sekä yhteisön sisällä (Högström 2002, 19). ”Tiedotuksella ja valistuksella voidaan pyrkiä vaikuttamaan väestön käsityksiin ja tietoihin alkoholijuomista, alkoholinkäytön riskeistä ja riskeihin vaikuttamisesta. (STM 2004, 148)” Kansallisen Alkoholiohjelman 2004–2007 yhteistyön lähtökohdissa määritellään alkoholin haittoja koskevat tiedot ja mielipiteet helpommin muutettaviksi kuin käyttäytyminen. Valistuskampanjoilla ei ole todettu saavutettavan välittömiä muu-

toksia alkoholinkäyttötavoissa. Niinpä päihdeasioista tiedottaminen nähdään nykyään tärkeäksi osaksi ennaltaehkäisevää toimintaa ja sen toteutusta. (mt, 148–149)

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) katsoo tiedottamisen olevan osa mielipidekamppailua, jossa vaikutetaan alkoholinkäytön asemaan suomalaisessa kulttuurissa. ”Julkisen keskustelun kautta on mahdollista vaikuttaa instituutioiden käytäntöihin ja edistää järjestelmien muutosta (mt, 149).” Samoin Nieminen (2000, 110) sanoo viestinnän olevan järjestöille strategian väline, päämäärän toteuttamisessa käytettävä keino ja resurssi. Hän muistuttaa, että viestinnän perimmäinen tarkoitus on vaikuttaminen, jolla hän tarkoittaa viestijän haluaman vaikutuksen aikaansaamista viestin vastaanottajassa.

Yhteiskunnallisen viestinnän tehtävät ovat Högströmin mukaan (2002, 29) tiedon lisääminen, asenteisiin vaikuttaminen ja toimintatapojen muuttaminen. Terveyden edistämisen keskus (Tekry) julkaisi syyskuussa 2005 ohjevihkoson, jossa määritellään terveyttä edistävän viestinnän suuntaviivat. Suuntaviivat ovat syntyneet yhteistyössä ja vuoropuhelussa järjestöjen edustajien kanssa. Vaikuttavan viestinnän haasteiksi määritellään kiinnostuksen herättäminen terveysasioihin, kohderyhmän puhuttelu, negatiivisista asioista puhumisen vaikeus ja kansalaisten mahdolliset väärät tai puutteelliset tiedot terveysasioista ja olettamukset. (Tekry 2005, 3–7)

Tekryn suuntaviivoissa korostetaan vaikuttavuutta terveyttä edistävän viestinnän yhtenä kolmesta peruspilarista. Kaksi muuta ovat kohdentaminen ja yhteistyö. Suuntaviivoissa painotetaan, että vaikka viestinnällä tuetaan toiminnan yleisiä tavoitteita, pitää viestinnällä olla myös omat tavoitteensa. Vaikuttava viestintä edellyttää valintojen tekemistä viestien määrän ja laadun suhteen. Kun ei yritetä tuoda kerralla koko toiminnan kirjoja esiin, niin viestit ovat selkeämmin esillä. ”Vaikuttaminen edellyttää erottumista”, sanotaan Tekryn suuntaviivapaperissa. (Tekry 2005, 8)

1.4. Mielipideilmastoon vaikuttamisesta

Ihmisten tottumuksiin, asenteisiin ja arvoihin vaikuttaminen tai pysyvän vaikutuksen aikaansaaminen on kaikkein haasteellisin yhteiskunnallisen viestinnän tavoitteista (Högström 2002, 48 ja 81). Tämä koskee sekä yksilö- että kulttuurista tasoa. Piispan mukaan (1999, 7–9) ihmisten juoma- ja tupakointitapojen muuttaminen edellyttää laajaa ja syvää kulttuuristen arvojen ja merkitysten vaihtamista. Siten yksilön suhdetta päihteisiin voi yrittää muuttaa vaikuttamalla

yleiseen asenneilmastoon. Piispa (1999) ja Panula (1997, 120–123) kirjoittavat virittävästä valistuksesta, jossa valistuksen kohteeksi valitaan yksilötason sijasta kulttuurin taso. Tällä tarkoitetaan ns. mielipideilmastoa; vallitsevaa tapaa ymmärtää päihteiden käyttö ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Mielipideilmastoon voi vaikuttaa Piispan mukaan (mt, 9 ja Piispa & Tammi 2001, 32) edistämällä kulttuurista muutosta laajalla ja vilkkaalla keskustelulla, ”syöttämällä julkiseen keskusteluun uusia aloitteita, aineksia ja puheenaiheita”, jolloin ”yksilöiden asenteet ja käyttäytyminen voivat muuttua laajasti vasta yleisemmän kulttuurisen muutoksen, sen luoman ´paineen´, seurauksena.” Kulttuurisia vaikutuksia voi arvioida seuraamalla millaisia julkisia keskusteluja valistussanomien käynnistävät.

Myös Murto (2003, 81) sanoo, että järjestöjen ”on päästävä vaikuttamaan siihen, miten ja kenen ehdoilla moninaistuvasta yhteiskunnallisesta todellisuudesta virittyvää sosiaali- ja hyvinvointipolitiikkaa harjoitetaan. On myös päästävä vaikuttamaan niihin institutionaalisiin ja organisatorisiin ehtoihin, joissa hyvinvointipalveluja tehdään.” Tätä hän perustelee sillä, että niiden avulla luodaan kulttuuria ja muokataan asenteita.

Esimerkkinä mielipideilmaston muuttumisesta ja muokkautumisesta voi pitää asenteita tupakkaa kohtaan. Tie on ollut pitkä, mutta terveysviestinnän näkökulmasta tuloksellinen, vaikka tupakkateollisuus ja tupakkayhtiöt onnistuivatkin viivyttämään tupakkalainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa (Hiilamo 2007). Nykyisin tupakoitsijoita ja tupakointia ei paljoa arvosteta ja yleinen mielipide on tupakanvastainen. Tähän on vaikuttanut muun muassa tupakan mainontakielto ja tupakoinnin laillisuus tai laittomuus yleisissä tiloissa. Tie alkoi ainakin vuonna 1976, jolloin kiellettiin lailla tupakointi julkisissa tiloissa ja yleisissä kulkuneuvoissa. Vuonna 1995 määrättiin lakimuutoksella kaikki työpaikat savuttomiksi lukuun ottamatta ravintoloiden asiakastiloja. Vuosituhannen alussa tupakka määriteltiin syöpävaaralliseksi aineeksi, joten työturvallisuuden vuoksi myös ravintoloista tuli savuttomia vuonna 2007. Näihin lakimuutoksiin ovat vaikuttaneet muun muassa tutkimustulokset tupakan haitallisuudesta, median ja järjestöjen ylläpitämä tupakanvastainen julkinen keskustelu, kansanterveydelliset näkökohdat ja Maailman terveysjärjestö WHO (ns. tupakan puitesopimus) ja Suomen liittyminen Euroopan Unioniin (hintapolitiikka ja rajoitukset). (Vertio 2007, Virta 2007, Hara 2007)

Vallitseva kulttuuri tai mielipideilmasto asettaa reunaehdot sille, mikä yhteiskunnassa kulloinkin on mahdollista, toivottavaa tai edes ajateltavissa olevaa. ”Kulttuurin muuttuessa aikaisemmin mahdottomina pidetyt asiat voivat tulla mahdollisiksi ja päinvastoin.” (Piispa & Tammi 2001, 7 ja 31)

Nykyisin mielipideilmastossa on esimerkiksi merkkejä lihavuuden muuttumisesta jopa syrjintää aiheuttavaksi. Esimerkiksi Helsingin Sanomat on käynnistänyt vuonna 2007 Läskikapinan lihavuutta vastaan. Tarkoituksena on kansanterveydellisin syin ehkäistä muun muassa kakkostyypin diabetesta ja suomalaisten jatkuvaa lihomista. Osittain kampanja on kuitenkin kääntynyt julkisissa keskusteluissa kapinaksi lihavia vastaan ja lihavat ovat kirjoitelleet yleisönosastoon joutuneensa syrjityiksi muun muassa työhönottotilanteissa. He eivät myös koe enää voidensa syödä herkkuja julkisesti. Lihavat ovat joutuneet julkisuudessa osittain samalla tavalla lainsuojattomiksi kuin tupakoitsijat.

Piispa pitää kulttuurisen muutos- ja vaikutustyön tärkeimpänä kohteena nyky-yhteiskunnassa mediajulkisuutta, joten ehkäisevän päihdetyön yhtenä tavoitteena tulisi olla mediasuuntautunut kulttuurinen muutostyö (Piispa 1999, 10–11). Hän painottaa, että muutos väestön päihteiden käytössä edellyttää mielipideilmaston muuttumista; vallitsevien käsitysten hyväksyttävästä päihteiden käytöstä on muutettava ennen kuin esimerkiksi humalajuomisen kulttuurinen asema voi muuttua (Piispa & Tammi 2001, 31). Mielipideilmaston muuttamisessa olisi kuitenkin pyrittävä sellaiseen avoimeen keskusteluun, jossa ketään ei syyllistetä tai leimata tai aseteta suorastaan rikollisen asemaan.

Mediavaikuttamisen edellytyksenä Piispa pitää sitä, että ”päihdetyötä tekevilla on silmää ja korvaa yhteiskunnallisille keskusteluille: he seuraavat tiedotusvälineitä ja osaavat niiden avulla rekisteröidä mielipideilmaston liikkeitä (Piispa 1999, 59). Lisäksi edellytyksenä on, että toimijoilla on selkeä viesti ja sisältöä annettavaksi virkamiehille ja julkisuudelle; asia jota pyritään viemään eteenpäin. Järjestöille hän suosittelee ”hiljaista” mediavaikuttamista; juttuvinkkien ja muiden aineksien säännöllistä tarjoamista julkisuuteen. (Piispa & Tammi 2001, 23 ja 41–42)

Piispa huomauttaa, että media ei ole hänestä kaikkein tärkein ja paras vaikuttamisen keino järjestöille, mutta se on otettava huomioon, koska ”medialla on nyky-yhteiskunnassa erittäin tärkeä asema sekä pitkäaikaisten kulttuuristen muutosten että nopeampien politiikan muutosten prosesseissa. Mediajulkisuudessa määritellään jatkuvasti se, mikä yhteiskunnassa ja kulttuurissa kulloinkin on tärkeää, mahdollista ja toivottavaa (Piispa 2003, 50).” Samoin Nieminen (2000, 125) sanoo medialle muodostuneen yhä suuremman merkityksen yksityisten kansalaisten toimintakyvyn ylläpitämisessä, sillä ihmiset saavat suuren osan jokapäiväisen toiminnan kannalta olennaisesta tiedosta joukkoviestimien välityksellä. Piispan näkemyksen mukaan tiedotus on aina informaation välittämisen lisäksi näkökulmien ja kulttuuristen mallien välittämistä ja ehdottamista, jossa tieto edustaa aina tiettyä näkökulmaa. Syvimmällä tasolla hän näkee joukko-

tiedotuksen luovan kuvaa normaalista ja hyväksyttävästä ajattelusta ja toiminnasta ehdottamalla tai torjumalla tiettyjä kulttuurisia malleja. (Piispa 2003, 50)

Omille viesteilleen voi Piispan mukaan (mt, 51) saada tilaa mediassa joko ostamalla tai osallistumalla itse sisältöjen luomiseen. Piispa kannattaa ehdottomasta jälkimmäistä, jossa olennaista on jatkuvuus julkisuudessa ja keskustelussa. Piispa sanoo vaikutusten syntyvän kulttuuriin ja politiikkaan pitkistä julkisten keskustelujen prosesseista, eikä juuri koskaan yksittäisten juttujen painotuksista. (2003, 51 & Piispa & Tammi 2001, 42)

”Mediasuuntautuneessa kulttuurisessa muutostyössä ei ole kyse kampanjoinnista, vaan demokraattisemmasta julkisiin keskusteluihin osallistumisesta yhtenä itseensä luottavana äänenä monien joukossa. Muutokset politiikassa ja mielipideilmastossa toteutuvat vasta tällaisten pitkien, monipolvisten keskusteluprosessien kautta. Julkisuus luo julkisuutta (Piispa & Tammi 2001, 34).” Joka tapauksessa saatu mediajulkisuus ei voi olla vaikuttamatta järjestöön ja sen toimintaan (Juppi & Peltokoski & Pyykkönen 2003, 270–271). Viestintä pitääkin ymmärtää osaksi jatkuvaa keskustelu- ja neuvotteluprosessia, jota jäsentävät avoin kansalaiskeskustelu, julkisen mielipiteen muodostuminen, päätöksenteko ja päätösten toimeenpano (Nieminen 2000, 127).

Mediajulkisuutta voi hyödyntää ei vain keinona tuoda asioita keskusteluun, vaan myös muun muassa jäsenten rekrytoinnissa, kannustuksen hankkimisena omalle toiminnalle ja yhteiskunnan arvoperustaan vaikuttamisessa. Erilaiset epäkohdat nousevat useamman tietoisuuteen median kautta, kuin vaikuttamalla vain suoraan vastapuoleen. Samoin on järjestöille usein pitkällä aikavälillä hyödyllisempää vaikuttaa yhteiskunnan arvoperustaan kuin vain pyrkimällä yksittäisiin muutosesityksiin. (Juppi 2003)

Kulttuurinen muutos ja mielipideilmaston muuttuminen on yleensä hidasta (Piispa & Tammi 2001, 32). ”Asenteet, tiedot ja niiden myötä toimintatavat muuttuvat hitaasti. Siksi on tärkeää tehdä pitkäjänteistä viestintää, jossa asiaa viestitään riittävän kauan tavoitteen saavuttamiseksi (Tekry 2005, 8).”

Pakaslahti kirjoittaa (2003, 28) ehkäisevän päihdetyön olevan hyvinvoinnin tukemista ja tuottamista terveyden edistämisen viitekehyksessä. Hän painottaa, että ehkäisevän työn tekijän on seurattava jatkuvassa muutoksessa olevaa toimintaympäristöä ja kyettävä vastaamaan mihin erityiseen esillä olevaan tarpeeseen hänen työnsä vaikuttaa. Pakaslahden mukaan ”Ehkäisevää päihdetyötä tekeviltä järjestöiltä saadaan yhteiskuntaamme monentasoista kansalaisaktiivi-

suutta ja sellaista palvelutoimintaa, jota ei ainakaan kokonaan markkinaehtoisesti voida toteuttaa. (mt, 30)

1.5. Maineen ja imagon vaikutuksista

Se, millainen on järjestön ja järjestölehden imago tai maine ei ole lainkaan yhdentekevää. Imagolla tarkoitetaan tässä edellä mainituista saatua mielikuvaa ja maineella sitä, millaiseksi järjestö ja lehti on koettu ja mitä niistä sanotaan ja puhutaan. Hyvä maine on Karvosen mukaan (2000, 51 ja 72) strateginen voimavara, joka varmistaa organisaation toimintaympäristön suotuisuuden, joten hyvän maineen vaalimisen voidaan sanoa olevan toimintaympäristön muokkaamista. Maine elää ja uusiutuu kertomisten ja jälleen kertomisten kautta (mt, 65 ja Högstöm 2002, 75) tai kuten Hakala (2000, 93) kirjoittaa: ”Julkisuus koostuu merkitysten luomisen, merkkien antamisen ja niiden viestimisen kulttuurisista prosesseista.” Hyvä maine ansaitaan pitkäaikaisen työskentelyn tuloksena, jossa toimijoina on koko henkilökunta (Karvonen 2000, 69).

Eerikäinen (1990, 28–29) kirjoittaa asioiden olevan imagoja ja imagojen olevan asioita; imago on aito asia eikä mikään keinotekoinen luomus. Imago on merkitseviksi koettujen asioiden ilmentymä ja siihen voi myös identifioitua ja peilata omia näkemyksiään. Samoin Karvonen (2000, 57) sanoo ihmisten jostakin kohteesta saamaan mielikuvaan vaikuttavan paitsi kohteesta saatu informaatio, myös vastaanottajan tulkinta tuosta informaatiosta.

Miksi sitten organisaatiolla pitää olla jokin imago tai identiteetti? Hakalan mukaan (2000, 98–100) organisaatioissa toimivilla ihmisillä pitää olla jokin, mihin sitoutua, sosiaalistua ja kiinnittyä. Hän sanoo imagon ja identiteetin voivan olla juuri sellainen asia, jota rakennetaan, vahvistetaan ja muokataan viestinnän avulla. Siinä korostuu järjestön perustehtävä ja olemus. Samoin organisaation jäsenet luovat yhdessä merkityksiä ja tulkintoja viestinnän avulla organisaatioon liittyvien ilmiöiden arvioimiseksi (Kreps 1990, 135). Yrityksen ja julkisyhteisön imagon rakentamisessa ja rakentumisessa on eroa. Yritykselle tärkeintä on miten sen toiminnan kanalta tärkeät ryhmät kokevat sen ja mihin vaikutelmat perustuvat: tietoihin, huhuihin, omiin vai muiden kokemuksiin. Yhteisöille tärkeää on se, millainen kuva siitä on päättäjien, poliitikkojen, median ja kansalaisten keskuudessa. Tämä kaikki vaikuttaa siihen, miten yhteisön viestintään suhtaudutaan ja miten siihen luotetaan. (Högstöm 2002, 78)

Ihmisten päätöksenteko pohjautuu Koskisen sanoin (2005, 50 ja 96–97) pienistä osatekijöistä muodostuneisiin mielikuviin ja kiihtyvässä rytmissä todellisuus piiloutuu usein mielikuvien taakse. Koskinen päättelee edellä mainitusta, että mielikuva on yhtä kuin totuus. Siten ei ole aivan yhdentekevää, millainen mielikuva järjestölehden kohderyhmällä on lehdestä ja sitä julkaisevasta tahosta. Koskinen kaipaa pinnallistuneeseen uutistarjontaan mukaan syvällisyyttä, kriittisyyttä ja vaihtoehtoisia näkökulmia. Pinnallistuneella hän tarkoittaa uutistarjonnan samankaltaista tarjontaa ja paketointia lähes kaikissa medioissa. Järjestölehdillä olisi mahdollisuus tarjota valtavirrasta poikkeavaa materiaalia, jolla voitaisiin vaikuttaa sekä imagoon että tarjotun tiedon kiinnostavuuteen ja tiedon perillemenoon.

Viestinnän periaatteena ”kaikkea kaikille” toimii vain, jos informaation kohteena on koko kansa. Tehokkaampaa on kohdentaa viestinsä määritellyille ryhmille määritellyillä tavoitteilla. (Högström 2002, 79)

Jotta yhteistyö sidos- ja kohderyhmien kanssa toimisi, on järjestöllä oltava jotakin annettavaa. On esitettävä itsensä tarpeen kuvana, kuten Karvonen (2000, 61) kirjoittaa: ” Jos molemmat tahot näkevät toisissaan keinon omien päämääriensä toteuttamiseksi, ne asettuvat yhteistyöhön ja syntyy molempia hyödyttävä symbioottinen suhde.” Tällöin osapuolilla on vaihtoarvoa, jossa vaihdon välineenä käytetään muun muassa tietoa ja osaamista sekä päätösvaltaa. Yksikään päättäjä ei pysty olemaan kaikkien alojen asiantuntija, joten he tarvitsevat asiantietoa ja mielipidetietoa, joita järjestöt voivat tarjota (Jaatinen 2000, 171 ja 173). Kuvatun kaltainen vuorovaikutussuhde voi syntyä myös median ja järjestön välille, jolloin järjestö tarjoaa tietojään ja jutun aiheita ja media puolestaan järjestön tarvitsemaa julkisuutta. Vuorovaikutus voi jatkua niin kauan, kun molemmat hyötyvät siitä. Mitä pitempikestoista tai paikallisempaa järjestön toiminta on, sitä enemmän se kietoutuu riippuvuussuhteisiin ympäristönsä kanssa. (Karvonen 2000, 61–63 ja 73)

2. ELÄMÄNTAPALIITTO

Elämäntapaliitto on yhteistoiminta- ja kansalaisjärjestö, jonka toiminta-ajatus on edistää terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia päihdehaittoja ehkäisemällä. Tavoitteena on tehdä vaikuttavaa ehkäisevää päihdetyötä. Ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan Stakesin määritelmän mukaan ”toimintaa, jonka tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia”. Tätä työtä voidaan tehdä ”edistämällä päihdeettömiä elintapoja, ehkäisemällä ja vähentämällä päihdehaittoja sekä lisäämällä päihdeilmiön ymmärrystä ja hallintaa.” (Jokinen 2006, 6)

Ehkäisevä päihdetyö ei tosin ole kaikille selvä käsite, sillä sisällöt, käsitteet ja toimintatavat ovat moninaisia ja osin vakiintumattomia. Eri järjestöjen näkemykset ja toimintojen sisällöt eroavatkin toisistaan. Arvioitaessa ehkäisevää päihdetyötä, ”on oleellista kiinnittää huomiota siihen, miten toiminta on suunniteltu ja organisoitu sekä millaisia menetelmiä ja toimintamalleja ehkäisevään päihdetyöhön on pyritty kehittämään siinä organisaatiossa, jossa toimintaa toteutetaan”. (Wennberg & Oosi & Alavuotunki & Soikkeli 2007, 4–6)

Elämäntapaliiton arvot ovat oikeudenmukaisuus, tasavertaisuus, suvaitsevaisuus ja yhteisvastuu sekä kestävä kehitys. Toiminnan yleisiä päämääriä ovat päihdehaittojen vähentyminen, ihmisten omaehtoinen, aktiivinen elämä sekä terveyttä edistävä yhteiskuntapolitiikka. Päämääriin pyritään vaikuttamalla yhteiskunnalliseen, paikalliseen ja yksilöiden toimintaan päihdekysymyksissä ja terveiden elämäntapojen lisäämisessä.

Elämäntapaliiton periaateohjelman ”Hyvinvointi ja päihdeet” (2007, 3) mukaan liitolla on neljä keskeistä tavoitetta:

- 1) Elämäntapaliitto toimii sen puolesta, että päihdekysymysten tärkeys ja merkitys ihmiskunnan ja suomalaisten hyvinvoinnille ymmärretään. Päihdekysymysten ratkaisut ovat keskeinen osa hyvää ja kestävää sosiaalista kehitystä.
- 2) Elämäntapaliitto tekee omien arvojensa ja jäsentensä määrittämien päämäärien perusteella ehdotuksia politiikan ja yhteiskunnan eri tasoilla tapahtuvan toiminnan sisällöiksi ja toimii ehdotustensa puolesta.
- 3) Elämäntapaliitto edistää yleistä kansan raittiutta. Liitto toimii ehkäisevän työn alueella kehittäen sen ja kansalaistoiminnan malleja ja kanavia. Näemme samalla, että päihdeongelmaisten hyvä hoito toimii myös päihdeiden kysynnän vähentämisinä.

4) Elämäntapaliitto pitää tärkeänä edistää korkeatasoista ja tutkittuun tietoon ja kokemukseen perustuvaa yhteiskunnallista ja poliittista keskustelua päihdekysymyksistä.

Jokisen (2006, 6) mukaan ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan muun muassa päihteitä koskeviin tietoihin ja asenteisiin ja ”ehkäisevän päihdetyön keinoin pyritään vähentämään päihteiden kysyntää, saatavuutta ja tarjontaa sekä haittoja.”

Elämäntapaliiton säännöissä (2004, 2) liiton tehtävät määritellään seuraavasti:

2 §. Tarkoitus. Liiton tarkoituksena on:

- toimia päihdehaittojen ehkäisemiseksi ja edistää raittiita elämäntapoja
- edistää ihmisten terveyttä sekä sosiaalista tasa-arvoa ja turvallisuutta
- toimia ehkäisevän päihdetyön asiantuntija- ja palvelujärjestönä
- vaikuttaa sellaisten yhteiskunnallisten epäkohtien poistamiseksi, jotka aiheuttavat ihmisille selviytymisongelmia
- luoda jäsenilleen edellytyksiä toimia ihmisten elämänhallinnan vahvistamiseksi

3 §. Tarkoituksen toteuttaminen. Tarkoituksensa toteuttamiseksi liitto:

- vaikuttaa yhteiskuntaan elämänhallinta- ja päihdekysymyksissä
- harjoittaa koulutus- ja valistustoimintaa sekä terveystieteiden tutkimusta
- harjoittaa tiedotus- ja julkaisutoimintaa
- ylläpitää kansainvälistä toimintaa ja yhteysverkostoja
- ylläpitää sosiaalista virkistystoimintaa sekä kurssi- ja retkeilypaikkoja
- ylläpitää alueellisia toimintakeskuksia ja paikallistoimintaa

Elämäntapaliitossa ylintä päätösvaltaa käyttää vuosikokous. Hallitus käyttää toimeenpanovaltaa ja sen apuelimenä toimii työvaliokunta. (Elämäntapaliitto ry:n säännöt 2004, 3)

Liiton viestintään edellä mainitut vaikuttavat siten, että vuosikokous määrittelee suuret linjat ja hyväksyy vuosikertomuksen. Hallitus hyväksyy viestinnälliset suunnitelmat ja viestintästrategian. Työvaliokunnan asialistalla viestintä- ja tiedotusasiat ovat satunnaisesti. Liiton johtoryhmän asialistalla viestintäasiat ovat jokaisessa kokouksessa.

2.1. Historia ja rahoitus

Vuonna 1993 raittiusjärjestöjen pääasialliset rahoittajat Raha-automaattiyhdistys ja sosiaali- ja terveysministeriö ilmoittivat, etteivät enää halua rahoittaa silloista raittiusjärjestökenttää, joka rakentui paljolti puoluesidonnaisten järjestöjen varaan. Raittiusjärjestöjen kenttä koki melkoisen myllerryksen, jossa kansalaisjärjestöt olivat pakotettuja yhdistymään jatkaakseen toimintaansa. Elämäntapaliitto aloitti toimintansa vuonna 1994 ja sen perustajajärjestöt ovat Elämän-

tapatoiminnan Tuki ry, Kunnan Elämä ry, Kansan Raittiusliitto ry ja Akateeminen Raittiusliitto ry. Elämäntapatoiminnan Tuki (entisiltä nimiltään Suomen Elämäntapatoiminnan Tuki, Elämäntapaliitto, Sosialidemokraattinen Raittiusliitto SDR) oli sidoksissa sosialidemokraattiseen puolueeseen. Kansan Raittiusliitto KRL (entiseltä nimeltään Kansan Raittiustyön Keskus KaRaKe) oli perustettu SKDL:n päihdepoliittiseksi järjestöksi. 1970-luvulla Suomen kommunistisen puolueen opposition kannattajat saivat liitossa enemmistön, jolloin kansandemokraattinen raittiusliike hajosi ja SKDL:n enemmistön kannattajat perustivat Kansandemokraattisen Raittiusliiton KDRL, jonka nimi muutettiin myöhemmin Kunnan Elämäksi. Akateeminen Raittiusliitto SARL oli Ylioppilaiden Raittiusyhdistyksen toiminnan jatkaja.

Kansan Raittiusliitto erosi järjestönä Elämäntapaliitosta vuonna 2006 hallinnollisten erimielisyyksien vuoksi (Elämäntapaliiton vuosikokouksen 2006 pöytäkirja). Muutamia sen aktiivit jatkavat kuitenkin yhteistyötä Elämäntapaliiton kanssa. Suomen Akateemisen Raittiusliiton katsottiin eronneen liiton jäsenyydestä vuoden 2007 lopulla usean vuoden jäsenmaksujen maksamattomuuden vuoksi.

Fuusiossa syntyneen Elämäntapaliiton jäsenkunnassa on laajasti erilaisia kansalaisjärjestöjä, muun muassa sosiaali- ja terveysjärjestöjä, nuorisojärjestöjä, eläkeläisjärjestöjä, asukasyhdistyksiä, työttömien yhdistyksiä, liikuntajärjestöjä, kaupunginosayhdistyksiä ja muita paikallisia yhdistyksiä.

Elämäntapaliiton syntyessä uudistettiin samalla myös toimintaperiaatteita. Kun entisillä raittiusliitoilla oli pääasiallisena tavoitteena ollut raittius ja sen edistäminen, tuli uudistetuksi tavoitteeksi terveyden edistäminen, ehkäisevä päihdetyö ja päihdehaittojen ehkäisy. Varoittelevasta valistuksesta siirryttiin ihmisten omaehtoiseen tavoitteenasetteluun ja muutoksen tukemiseen alkoholinkäyttötavoissa. Tavoitteita ei enää saneltu ihmisille, vaan jokainen sai asettaa ne itse – oli tavoitteena sitten täysi raittius tai kulutuksen pienentäminen. Vuonna 1995 Elämäntapaliiton toimintaideassa ei edes mainittu päihkeitä tai raittiutta: ”Elämäntapaliitto toimii ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan alueella elämänhallinnan, hyvinvoinnin ja elämänlaadun parantamiseksi.” Vuosina 1997–98 palattiin perustavoitteisiin ja toimintaideaan pääsi mukaan ehkäisevä päihdetyö ja vuodesta 1999 alkaen mukana on ollut päihdehaittojen ehkäisy. (Pakaslahti 2000, 4)

Elämäntapaliiton pääasiallinen rahoittaja on RAY, jonka jäsen liitto myös on. Liitto saa RAY:ltä sekä yleisavustusta että kohdennettuja avustuksia. Lisäksi liitto on saanut avustusta vuosittain

sosiaali- ja terveysministeriön hallinnoimasta terveyden edistämisen määrärahasta. Pienempiä avustuksia liitto on saanut eri tahoilta, muun muassa ulkoasiainministeriöltä. Oman toiminnan tuotot ovat muutamia prosentteja.

2.2. Paikallistoiminta

Elämäntapaliitto on järjestöjen järjestö, jolla ei ole varsinaisia henkilöjäseniä. Jäseninä on sekä valtakunnallisia että paikallisia järjestöjä ja yhdistyksiä, yhteensä lähes 60. Suuri osa jäsenistöstä ei ole varsinaisia terveys- tai raittiusjärjestöjä, vaan erilaisia yhdistyksiä, jotka haluavat muiden toimiansa ohella edistää terveyttä ja tehdä ehkäisevää päihdetyötä. Joukossa on myös poliittisia järjestöjä Elämäntapaliiton historiastakin johtuen.

Yksittäiset henkilöt voivat Elämäntapaliitossa olla Ihmisenviran hoitajia, joka tarkoittaa lähinnä vapaaehtoistyön tekemistä paikallisesti ja paikallisissa yhdistyksissä. Ihmisenviran hoitajan maksun maksaneet saavat liitosta tiedotuspostia, Myötäote-lehden ja sisäisen Pikku-Myötäote-tiedotuslehtisen.

Kumppanuushankkeisiin sisältyvä paikallistoiminta, paikallinen järjestötyö ja liiton toiminnallinen yhteistyö jäsenjärjestöjen kanssa, Elokotot ja yhteistyö kuntien ja muiden kansalaisjärjestöjen kanssa muodostavat Elämäntapaliiton paikallisen toiminnan rungon. Elämäntapaliiton paikallis- ja järjestötoiminnan päämäärä on luoda ja tukea jäsenjärjestöjen ja kansalaistoimijoiden ehkäisevän päihdetyön toimintaedellytyksiä. Elämäntapaliiton paikallinen ja alueellinen toiminta hoituu ja hoidetaan toimintakeskusverkoston kautta, jota ylläpidetään yhteistyössä jäsenjärjestöjen kanssa ja niitä tukien. Toimintakeskukset eroavat toisistaan hyvinkin paljon, sillä niiden toiminta on muotoutunut paikallisiin tarpeisiin paikallisista lähtökohdista käsin. Toiminta vaihtelee myös vetäjien kiinnostuksen ja aktiivisuuden mukaan, mutta perusajatukseksi on toisesta ihmisestä välittäminen. Monesti Ihmisenviran hoitajat ovat paikallisia aktiiveja.

Kohtaamispaikat toimivat työmuotona, jolla tavoitetaan suuri arkiseen selviytymiseen tukea tarvitseva joukko ja useissa niissä tuotetaan erilaisia sosiaalisia palveluja paikkakunnillaan: esimerkiksi Pirkkalassa Pirkkalainen-lehden lukeminen cd:lle näkövammaisia varten, Helsingissä ilmainen aamupuuro kävijöille, Lahdessa monenlaisia edullisia retkiä ja leirejä, Turussa muun muassa runoiltoja. Kaikissa on tekemistä ihmisille, joilla on päivisin aikaa, useimmissa

on päivän lehdet luettavana veloitusetta ja monissa ilmainen Internet ja mahdollisuus käyttää tietokonetta. Kaikessa toiminnassa kannustetaan vuorovaikutukseen, toisten ihmisten ja ympäristön huomioon ottamiseen sekä arjen selviytymistaitojen oma-aloitteiseen kartuttamiseen. Tärkeänä tavoitteena on kansalaisten osallistumismahdollisuuksien ja sosiaalisten oikeuksien puolustaminen. Toimintakeskuksia on yhteensä noin parikymmentä.

2.3. Vaikuttamistoiminta

Elämäntapaliiton keskeisenä toimintamuotona on vaikuttaa yhteiskuntaan ja erityisesti päihdepolitiikkaan paikallisella ja kansallisella tasolla sekä kansainvälisten järjestöjen osana kansainvälisiin rakenteisiin. Elämäntapaliiton vaikuttamistoiminta voidaan jakaa kahteen: 1) viranomaisvaikuttaminen ja 2) julkiseen mielipiteeseen vaikuttaminen. Ensimmäistä hoidetaan enimmäkseen verkostoitumalla ja toimimalla erilaisissa verkostoissa, hankkimalla suhteita asiantuntijoihin ja toimimalla itse asiantuntijana. Periaatteina ovat kontaktien hankkiminen ja ylläpitäminen, sillä ilman suhteita on vaikea vaikuttaa sekä tunnettuuden hankkiminen, sillä järjestö voi vaikuttaa vain, jos se tunnetaan. Tunnettuudesta seuraa puolestaan muun muassa se, että järjestön toimijoilta kysytään mielipiteitä, kommentteja ja lausuntoja.

Tehokkaimmiksi ja kustannustehokkaimmiksi päihdehaittojen ehkäisykeinoiksi on Elämäntapaliitossa määritelty vähittäismyyntin monopolijärjestelmä, alkoholiverotus, rattijuoppousrajat ja niiden valvonta satunnaisilla kokeilla sekä markkinoinnin rajoitukset. Tärkeänä pidetään myös mini-interventiotoimintaa. Se merkitsee sitä, että lääkäri tai terveydenhoitaja kysyy kaikilta terveys- tai muuhun tarkastukseen tulevilta alkoholinkäytöstä. Vähemmän tehokkaana liitossa pidetään perinteistä valistusta julistekampanjoin tai luennoin. Päihdepolitiikka on Elämäntapaliiton näkemyksen mukaan osa laajempaa sosiaali- ja terveystoimintaa, osa kansalaisten hyvinvoinnin lisäämistä ja erityisesti terveyserojen kaventamista.

(www.elamantapaliitto.fi ja STM, Alkoholipolitiikan kuluttajaopas)

Niemelän (2003a, 12) mukaan sekä virkamies että järjestötyöntekijä tekevät pätevää ehkäisevää päihdetyötä, sillä molemmat voivat tuoda siihen oman erityisosaamisensa omimmalla pätevyysalueellaan. Elämäntapaliitto hakeutuukin ja on hakeutunut mielellään yhteistyöhön eri tahojen kanssa. Yhteistyön tekemistä puoltaa myös Terveyden edistämisen keskus, joka on (2005, 10) terveyttä edistävän viestinnän suuntaviivoissa määritellyt muun muassa yhteistyön tär-

keimmiksi tavoitteiksi pyrkimyksen vaikuttaa ”terveyttä edistävien viestien perillemenon esteisiin, kuten kulttuuriin, yleiseen mielipideilmastoon ja ihmisten asenteisiin ja mielipiteisiin.”

Suomessa liiton tärkeimmät verkostot ja kontaktit ovat sosiaali- ja terveysministeriössä, Terveyden edistämisen keskuksessa (Tekry), Stakesissa, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitossa, Kansanterveyslaitoksella, Työturvallisuuskeskuksessa, Työterveyslaitoksella sekä päättäjissä että virkamiehissä valtakunnallisella että paikallisella tasolla. Työmarkkina- ja terveysalan järjestöt sekä omat valtakunnalliset jäsenjärjestöt ovat Elämäntapaliitolle tärkeitä yhteistyökumppaneita. Tekryssä eräs vaikuttamiskanavista on ehkäisevän päihdetyön foorumi.

Kansainvälisesti Elämäntapaliitto toimii seuraavissa verkostoissa ja järjestöissä: Eurocare (Advocacy for the Prevention of Alcohol Related Harm in Europe), IUHPE (International Union for Health Promotion and Education), Nordan (Nordic Alcohol and Drug Policy Network) ja Prevet sekä EAPN-Fin (köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto). Huomionarvoista on, että EUROCAREN jäsenenä Elämäntapaliitto on sitoutunut olemaan tekemättä yhteistyötä alkoholiteollisuuden, alkoholituottajien, panimoiden yms. kanssa.

Elämäntapaliitto on jäsen ja toimii seuraavissa kotimaisissa järjestöissä: Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa, Maan ystävät, Raha-automaattiyhdistys, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, Suomen kuluttajaliitto, Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi, Terveyden edistämisen keskus, Työväen Sivistysliitto, Työväen Urheiluliitto ja Sosiaalialan työnantaja- ja toimialaliitto. Kotimaisista viestintäverkostoista ja teemakampanjoista Elämäntapaliitto on mukana seuraavissa: apua.info, Pieni Päätös Päivässä, Tipaton tammikuu, Anna lapselle raitis jouluku, Tupakkaverkko, Ehkäisevän päihdetyön viikko, Asunnottomien yö ja Ehkäisevä päihdetyö tutuksi -kampanja sekä pienemmissä, paikallisissa verkostoissa. Vuonna 2004 liitto erosi seuraavista järjestöistä: ICAA, Lomaliitto, Maito ja Terveys ja Suomen Retkeilymajajärjestö ja vuoden 2007 lopulla seuraavista: Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ja Majoi- tus- ja ravitsemispalvelut ry. Vuoden 2007 lopussa Elämäntapaliitto liittyi Työväen museoyhdistys ry:n jäseneksi.

Elämäntapaliitto oli sitoutunut kansallisen Alkoholiohjelman 2004–2007 toteuttamiseen, jota koordinoi sosiaali- ja terveysministeriö. Sitoutuminen tarkoitti työtä ja toimia alkoholihaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Työ jatkuu uudella ohjelmakaudella 2008–2011.

(www.alkoholiohjelma.fi)

Lisäksi Elämäntapaliitto oli mukana Terveiden edistämisen keskuksen koordinoimassa Järjestöjen päihdeohjelmassa, joka oli osa kansallista alkoholiohjelmaa.

Elämäntapaliiton työntekijät toimivat pyydettyinä asiantuntijoina erilaisissa verkostoissa ja työryhmissä sekä suunnitteluryhmissä. Asiantuntijuudella tarkoitetaan tässä ehkäisevän päihdetyön, terveyden edistämisen ja järjestötyön asiantuntijuutta, joka koostuu teoretietoista, menetelmätiedoista- ja taidoista, tekemiseen liittyvistä tiedoista, taidoista ja kokemuksesta (Vertio 2003, 56–57). Vertion mukaan järjestöt voivat yhdessä julkisen ja yksityisen sektorin kanssa tuottaa ”riittävää asiantuntemusta erilaisten sosiaali- ja terveysalan ongelmien ratkaisuksi, koska niillä on kullakin tarjota keskusteluun omaa erityistä asiantuntijuuttaan.” Erityisesti Vertio painottaa, että järjestöillä on asiantuntijuutta, jota muilla ei ole.

Elämäntapaliitto haluaa olla tunnettu ja aktiivinen vaikuttaja sosiaali- ja terveysalan päättäjiin, toimijoiden ja ammattilaisten keskuudessa. Resurssien vuoksi suuri tunnettuus ns. suuren yleisön parissa ei ole mahdollinen, mutta sitäkin tavoitellaan osittain. On aina helpompaa kertoa sisältötoiminnoista, mikäli keskustelukumppani on edes kuullut liiton nimen aiemmin. Tutkimuksen mukaan (Wennberg ym. 2007, 15) ”Elämäntapaliitto on organisoinut tavoitteenasetteluaan pitkäjänteisesti” ja järjestön toimintasuunnitelman voi sanoa olevan sen ehkäisevän päihdetyön strategia. ”Elämäntapaliiton pitkän tähtäimen ehkäisevän päihdetyön tavoitteet ovat samansuuntaisia laajoja yhteiskunnallisia tavoitteita, kuin esimerkiksi alkoholiohjelmassa.”

2.4. Sisältötoiminta

Kansalaisjärjestöille annettu tuki ei saa vääristää kilpailua (Romppainen 2003). Siksi järjestöt eivät saa tuottaa RAY:n tuella mitään sellaisia palveluja, joita on ns. vapailla markkinoilla muutoin ostettavissa tai hankittavissa. Elämäntapaliitossa käytetään pääasiallisista toiminnoista nimeä Sisältötoiminta.

Hauskasti & Hallitusti! - Alkoholinkäyttö on Taitolaji

Elämäntapaliiton Taitolaji-toiminnan tavoitteena (vuoteen 2005 saakka Hauskasti & Hallitusti! -toiminta) on kiinnittää huomiota alkoholinkäytön itsehallinnan tukemisen välttämättömyyteen osana ehkäisevää päihdetyötä. Elämäntapaliitto mallittaa ja toteuttaa yhteistyö-

kumppaneidensa kanssa erityisesti alkoholin suurkuluttajille ja heitä asiakastyössään palveleville sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille tukitoimintaa ja koulutusta. Ammattilais- ja lähestymistapakoulutusta, kannustajakoulutusta, alkoholinkäytön itsehallintaryhmiä ja tilannearviotapahtumia toteutetaan yhteistyössä jäsenjärjestöjen, kuntien ehkäisevän päihdetyön ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Taitolaji -toiminta on suunnattu aikuisille, jotka haluavat muuttaa alkoholinkäyttöön liittyviä tottumuksiaan. Toiminnassa kehitetyt menetelmät soveltuvat alkoholinkäytön vähentämiseen tai käytön lopettamiseen; tavoitteen jokaisen osallistuja asettaa itse. Toiminnan peruslähtökohtana ovat yksilölliset ratkaisu- ja muutosprosessit, joita tuetaan eri tavoin. Taitolaji -toiminnassa uskotaan ihmisten omiin kykyihin ja voimavaroihin ratkaista ongelmiaan ja tehdä muutoksia käyttäytymisessään. Liiton työntekijöiden ja ryhmien vetäjien tehtävänä on opastaa näiden taitojen ja ominaisuuksia ottamisessa käyttöön. (www.taitolaji.fi ja www.elamantapaliitto.fi)

HuuMaa - huumeet ja kehitys

Huumeet ja kehitys -toiminta tarjoaa globaalin eettisen näkökulman huumeisiin ja pyrkii pilkkomaan huumeekysymyksen asioiksi, joihin voidaan vaikuttaa vaikuttamalla yhteiskunnan kehitykseen. Yksilön valinnat eivät koske ainoastaan huumeiden käyttöä eikä lamauttava pelko ole hyvä opas päätöksiä tehtäessä. HuuMaa-toiminta pyrkii löytämään näköaloja kestäväan kehitykseen ja se on suunnattu erityisesti nuorille ja nuorten parissa toimiville. Laittomien huumeiden tuotanto, jalostus, kuljetus, kauppa ja käyttö muodostavat maailmanlaajuisen järjestelmän. Elämäntapaliitto pyrkii tuomaan esille huumekauppaan liittyvät maailmanlaajuiset ongelmat ja pyrkii paljastamaan huumeiden takana olevan monipolvisen ketjun, jolla on kauaskantoisia poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia seurauksia koko maapallolle. Sisältö painottuu kasvipohjaisiin huumeisiin, koska lähtökohtana on ollut huumekaupan vaikutus kehitysmaiden asemaan. (www.huumaa.net)

Mäyräkoirasta sikspäkkiin ja Neliveto vai etukeno?

Mäyräkoirasta sikspäkkiin ja Neliveto vai etukeno? -hankkeet on suunnattu opiskelijoille. Ensin mainittu tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijoille ja jälkimmäinen ammattikorkeakouluopiskelijoille. Mäyräkoirasta sikspäkkiin alkoi valtakunnallisella yhteisöterveyshankkeella (2005–2006), jonka tavoitteena oli vähentää opiskelijoiden alkoholin suurkulutusta sekä edistää opiskelijayhteisön kulttuurista muutosta kohtuukäyttöä tukevaan suuntaan. Kumppanuushankkeessa olivat mukana Elämäntapaliitto, Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ja

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS). Hankkeen kohderyhmänä ovat kaikki Suomessa opiskelevat tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijat (n. 140 000 opiskelijaa). Mäyräkoira-projekti jatkuu yhteistyönä varsinaisen hankkeen jälkeen. (www.mayris.fi)

Neliveto vai etukeno? on Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveyden edistämisen selvitys- ja toimintahanke alkoholihaittojen vähentämiseksi. Tarkoituksena on vaikuttaa alkoholinkäyttöä koskeviin asenteisiin ja tietoihin ja ehkäistä alkoholista aiheutuvia haittoja ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Kumppanuushankkeessa mukana ovat Elämäntapaliitto, Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijajyhdistysten Liitto (SAMOK) ja Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs.). Hanke toteutetaan yhteisötasolla, kohderyhmään kuuluu kaikkiaan noin 100 000 opiskelijaa. (www.elamantapaliitto.fi)

Koulu ja kasvatus

Elämäntapaliitto tekee työtä tukeakseen koulun ja kasvattajien päihdekasvatuksen onnistumisesta. Liitossa kehitetään uusia ehkäisevän työn menetelmiä kouluille ja kasvattajille. Toimintoihin kuuluvat erilaiset ohjaaja- ja vetäjäkoulutukset, vanhempainiltojen vetäminen, Tarinavirta, Kertomuspaja ja Muutoksen tarina. Kolme viimeksi mainittua ovat draamamenetelmiin perustuvia terveystiedon opetusmenetelmiä, joita on kehitetty yhdessä muun muassa Opetushallituksen kanssa. Tarinavirta ja Kertomuspaja on suunnattu eri luokka-asteille ja Muutoksen tarina erityisesti nuorisotyöhön. Samojen asioiden parissa tehtiin työtä vuoteen 2005 saakka nimillä Roolipeli ja Tarinatreenit. Myös neuvolatyön kehittämistä on kokeiltu Vauvavoimaa-projektissa. Nuorison ja alaikäisten kanssa toimiville on tuotettu laajalla järjestöyhteistyöllä Alkoholit ja aikuisen vastuu -ohjausaineisto. (www.tarinanet.net ja www.elamantapaliitto.fi)

Työelämän alkoholi-ohjelma HUUGO

HUUGO on alkoholihaittojen vähentämisen viestintä- ja koulutushanke, joka aloitettiin vuonna 2005. HUUGO pyrkii parantamaan työhyvinvointia ehkäisemällä työelämässä ilmeneviä alkoholihaittoja ja tarjoamalla välineitä niiden käsittelyyn. Hankkeessa ovat mukana Elämäntapaliiton lisäksi Työturvallisuuskeskuksen kautta kaikki suomalaiset työmarkkinakeskusjärjestöt. Presidentti Tarja Halonen toimii hankkeen suojelijana. HUUGOn tärkeimmät kohderyhmät ovat työpaikoilla luottamusmiehet, työsuojeluvaltuutetut ja -asiamiehet, työsuojelutoimikunnat, työterveydenhuoltohenkilöstö, henkilöstöjohto, esimiehet sekä työnantajat. HUUGO

neuvoo muun muassa työpaikan päihdeohjelman tekemisessä sekä tarjoaa arviointivälineitä, menettelytapaohjeita sekä tietoa työmarkkinasuosituksista ja -sopimuksista. (www.huugo.fi)

Hotelli Elohoivi

Elämäntapaliitto omistaa hotelli Elohovin Vihdissä. Hotelli on ollut eriytettynä liiton muusta toiminnasta ja sen arvot ja päämäärät eronneet liiton päämääristä 1990-luvulta lähtien. Hotellissa on esimerkiksi A-oikeudet. Suurimmat yhtäläisyydet liiton päämääriin ovat olleet siinä, että hotellin sisätilat ovat täysin savuttomia ja ympäristöasiat otettu huomioon kaikessa toiminnassa. Vuoden 2008 alusta liiketoiminta on myyty ulkopuoliselle taholle. (www.elohovi.com)

3. MYÖTÄOTE

3.1. Myötäotteen rooli Elämäntapaliiton viestinnässä

Elämäntapaliiton julkaiseman Myötäote-lehden tavoitteena on yleisesti tukea koko liiton tavoitteita; vaikuttaa ja tuoda esiin niitä toimintoja ja osaamisalueita, joissa Elämäntapaliitossa on erityisosaamista ja kehitetty omintakeisia lähestymistapoja. Lehden avulla halutaan vaikuttaa, kertoa liiton toiminnoista, tapahtumista ja hoitaa hiukan jäsenviestintää. Lehden yksi tärkeimmistä tehtävistä on pitää yllä Elämäntapaliiton mainetta ja nimeä sekä luoda ja pitää yllä kuvaa Elämäntapaliitosta vahvana päihdealan toimijana ja vertaistuen tarjoajana kansalaisille. Ennen kaikkea Myötäote on vaikuttamisen väline, jonka avulla voidaan tarjota tietoa kulloinkin tärkeiksi ja ajankohtaisiksi katsotuista asioista.

Myötäotteen halutaan olevan eräänlainen käyntikortti, jonka voi antaa kenelle tahansa ja missä tahansa. Sen ei haluta olevan sisäänpäin lämmennyt jäsenjulkaisu, jota ei kukaan ns. ulkopuolinen jaksa, halua tai viitsi lukea. Lehden ei toisaalta haluta olevan pelkkä asiantuntijoille tarkoitettu artikkelikokoelma, jota ns. kentän väki ei jaksa lukea juttujen raskauden tai vaikean ymmärrettävyyden vuoksi. Näistä seikoista johtuen lehden rooli on hiukan ristiriitainen ja kahlia jakautunut.

Myötäotteella on oma roolinsa tiedon välittäjänä ja Elämäntapaliiton olemassaolon muistuttajana päättäjiin päin. Elämäntapaliitto toimii muun muassa vaikuttaakseen päihdepolitiikkaan ja osin sosiaali- ja terveyspolitiikkaan. Valtakunnallisella tasolla toimitaan asiantuntijoina ja pyritään vaikuttamaan päätösten sisältöön jo niiden valmisteluvaiheessa. Kunnallisen tason politiikkaan vaikutetaan paikallisten toimijoiden ja toimintakeskusten kautta.

Myötäotteen rooli Elämäntapaliitolla on tärkeä, mutta ei viestinnällisesti suurin. Erityisesti lähestyttäessä mahdollisia uusia yhteistyökumppaneita, jäsenjärjestöehdokkaista tai asiakkaita, on Myötäote helppo antaa luettavaksi. Lehden avulla voidaan kertoa uusista hankkeista, projekteista ja liiton vakiintuneista toiminnoista, tekemisestä ja osaamisesta tarpeellisille sidosryhmille ja kohderyhmille. Osa asiakkaista ja tavoitetuista henkilöistä esimerkiksi messuilla tai muissa yleisötapahtumissa ei halua ottaa vastaan mainoksia eikä esitteitä, mutta lehti kelpaa. Messuilla usein kuultuja lauseita ovat: ”Ei minulla ole ongelmaa” tai ”Vien naapurille esitteitä.” Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia lähestyttäessä ei vastarintaa tarvitse aluksi murtaa, mutta Myötäotteen avulla on helppo päästä keskustelujen alkuun. Myös alan opiskelijat tutustuvat mielellään lehden avulla Elämäntapaliiton toimintaan.

Jäsenviestintää hoitamaan on perustettu vuoden 2004 alusta Pikku-Myötäote, joka on itse kevyesti taitettu uutislehtinen. Pikku-Myötäotteen jakelulistalla ovat jäsenjärjestöt, Ihmisenviran hoitajat, paikalliset toimintakeskukset, yhteistyökouluttajat, läheisiä yhteistyötahoja ja pieni joukko jakelulistalle itse halunneita henkilöitä. Siinä missä Myötäotteen tarkoitus on tarjota yleistä tietoa, on Pikku-Myötäote sisäpiiriläisen lehti. Siinä julkaistaan muun muassa järjestöpäällikön palstaa, viestejä hallitukselta, tapahtumauutisia, esitellään uudet työntekijät ja kerrotaan paikallisista asioista.

Myötäotteen ja Pikku-Myötäotteen lisäksi Elämäntapaliitto julkaisee erilaisia materiaaleja ehkäisevän päihdetyön saralta. Alkoholinkäytöstään huolestuneille aikuisille ja heitä tukeville ammattilaisille sekä erilaisissa projekteissa ja hankkeissa julkaistaan erilaista materiaalia; muun muassa kortteja, vihkosia ja oppaita.

Myötäotteen suurin merkitys hankkeille ja projekteille on se, että lehden yksi tai useampia teemanumeroita voidaan valjastaa palvelemaan hankkeen tai projektin tarpeita. Teemajuttuina on silloin ko. aihetta käsitteleviä kirjoituksia ja lehteä voidaan lähettää erikoisjakeluna sopiville kohderyhmille ja käyttää erilaisissa esittelytilaisuuksissa.

Jokainen Myötäote-lehti kootaan jonkin ajankohtaiseksi koetun tai muuten tärkeän teeman ympärille, jolla pyritään tukemaan liiton toimintaa. Teemoitus on ollut käytössä vuodesta 1997, mitä ennen ilmestyneistä lehdistä ei ole löydettävissä mitään yhtä teemaa. Myötäotteen teemat 2000–2007 ovat liitteessä 1. Myötäote ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Kooltaan Myötäote on hieman leikatun A4-paperin kokoinen (200 x 275 mm). Myötäote jakautuu osioihin, jotka ovat vakiojutut, teemajutut ja muut jutut. Vakiojuttuihin kuuluvat pääkirjoitus, päivityksiä (pikku-uutisia ja valokuvia tapahtumista pitkällä kuvateksteillä), sisällyssivu ja takakansi (useimmiten mainos jostain omasta aiheesta). Teemajuttuihin kuuluvat kulloistakin teemaa käsittelevät kirjoitukset. Muihin juttuihin sijoitetaan ne kirjoitukset, jotka eivät ole kumpakaan edellä mainituista, mutta jotka joka tapauksessa julkaistaan.

3.2. Myötäotteen resurssit

Myötäote-työryhmä päättää vuosittaisen ilmestymisaikataulun, teemat ja suunnittelee tarkemat sisällöt. Työryhmään kuuluvat Elämäntapaliiton toiminnanjohtaja (päätoimittaja), kehittämisspäällikkö, järjestöpäällikkö, tiedottaja (toimitussihteeri) ja lehden taittaja. Lisäksi Elämäntapaliiton hallitus on valinnut työryhmään 1–2 edustajaansa vuoden 2007 loppuun saakka, koska halusivat näkemyksiään mukaan lehden suunnitteluun. Kuitenkin harva tähän työhön valituista on osallistunut lehden suunnitteluun. Taittajan mukana olo jo lehden suunnitteluvaiheessa on puolestaan osoittautunut erinomaisen hyväksi käytännöksi. Työryhmän työhön osallistuu tarpeen mukaan myös muuta liiton henkilökuntaa.

Elämäntapaliiton viestintäresursseihin ja siten myös Myötäotteen resursseihin kuuluu yksi tiedottaja, jolle kuuluvat liiton viestinnälliset tehtävät suunnittelusta toteutukseen ja koordinointiin. Johtoryhmä osallistuu viestintästrategian tekemiseen, seuraa julkista keskustelua ja on mukana Myötäote-työryhmässä sekä kirjoittaa lehteen. Myötäote saa rahoituksensa liiton perusbudjetista, jossa sille on vuosittain määritelty käytettävissä oleva summa. Rahat käytetään painon ja taiton ostamiseen sekä postikuluihin. Kaikki muu juttujen ja kuvien hankinnasta lähtien hoidetaan periaatteessa ilman rahoitusta. Tiedottaja toimii Myötäotteen toimitussihteerinä, hankkii jutut ja kuvat, muokkaa jutut, tekee useimmiten tarvittavat mainokset ja ohjeistaa taittajan. Toimitussihteeri hoitaa jakelutiedot painoon ja tekee postin kanssa tarvittavat jakelusopimukset, osoitepalvelun tiedotussopimukset sekä kolmikantasopimukset painon, postin ja

julkaisijan (liiton) välillä. Toimitussihteerin vastuulla ovat myös juttu-, kuva- ja kirjoittajapan-kin pitäminen sekä painojen kilpailuttaminen ja painoyhteydet.

3.3. Kirjoittajien valinnasta

Myötäotteen kirjoittajiksi pyritään saamaan kiinnostavaa ja ymmärrettävää tekstiä tuottavia henkilöitä, jotka tekevät työn joko ilmaiseksi tai edullisesti. Kirjoituksista ei makseta mitään paitsi poikkeustapauksissa. Poikkeuksia ovat olleet esimerkiksi tilanteet, jossa haluttua kirjoitusta ei olisi muutoin saatu tai kirjoittaja on ollut nuori tai vähävarainen, jolloin on ollut sosiaalisesti oikein maksaa hänelle. Poikkeusten joukkoon kuuluvat myös satunnaisesti ammattikirjoittajilta ostetut jutut tai juttupaketit. Kirjoittajien valinnassa pulmallista on joskus se, että päihdealan toimijoita on rajallinen määrä ja samoja ihmisiä joutuu usein vaivaamaan juttupyynnöillä.

Myötäotteessa julkaistaan kolumneja, koska niillä on ajateltu saavutettavan lehdelle suurempaa kiinnostavuutta. Myötäotteen kolumnisteina ovat toimineet säännöllisesti vuosina 2001–2002 vuosina emeritusprofessori Pertti Hemánus ja kansanedustaja ja sosiaali- ja terveystieteiden puheenjohtaja Marjatta Vehkaoja. Yksittäisiä kolumneja ovat kirjoittaneet europarlamentaarikko Riitta Myller, europarlamentaarikko Esko Seppänen, europarlamentaarikko Heidi Hautala, europarlamentaarikko Reino Paasilinna, muusikko Johnny Manguard, kansanedustaja Susanna Rahkonen, Suomen Mielenterveysseuran puheenjohtaja Pirkko Lahti, Sosialidemokraattiset opiskelijat SONK ry:n puheenjohtaja Esa Suominen, Helsingin kaupungin sosiaaliasiamies ja Sosiaaliasiamiehet ry:n puheenjohtaja Lilli Autti, Elämäntapaliiton hallituksen jäsen Minna Myöhänen, Kunnon Elämä ry:n puheenjohtaja Timo Seutu ja Mielenterveyden keskusliiton toiminnanjohtaja Timo Peltovuori. Kaikki kolumnistit lukuun ottamatta Pertti Hemánusta ovat kirjoittaneet lehden ilmaiseksi. Kirjoittajien tittelit on mainittu tässä kirjoittamisajankohdan mukaisina.

3.4. Kuvituksesta, värimaailmasta ja mainonnasta

Myötäotteen kannessa käytettiin vuoden 2002 loppuun saakka Frank Renlien Communications -kuvia. Elämäntapaliittoon tulneiden palautteiden mukaan näistä piirroskuvista pidettiin, ja ne

koettiin miellyttäväiksi. Kuvia käytettiin myös liiton kotisivuilla ja eri toimintojen kuvituskuvina materiaaleissa ja esitteissä. Myötäotteen kannessa ne koettiin ongelmallisiksi niiden samankaltaisuuden vuoksi. Vaikka kaikki kuvat olivat erilaisia, niin lehden saajat eivät aina erottaneet Myötäotteen eri numeroita toisistaan. Jopa omissa toimintakeskuksissa ei osattu erottaa eri numeroita toisistaan.

Vuoden 2003 alussa lehden kannessa siirryttiin käyttämään valokuvia ja ohjenuoraksi otettiin, että kuvan pitää ilmentää kulloistakin teemaa. Numeron 1/2003 teema oli ”Myötäote Kolumbiassa, Erikoisraportti huumeiden lähteiltä” ja kannessa oli kolumbialainen sotilaspoliisi. Ero entisiin piirroskuviin oli hätkähdyttävä ja keräsi huomiota. Vaihdos oli onnistunut, sillä lehti huomattiin erityisen kansikuvan perusteella liittoon tulleiden palautteiden perusteella.

Myötäote oli vuoden 2001 loppuun saakka sisuksiltaan mustavalkoinen, ainoastaan kannet olivat neliväriset. Vuoden 2002 alusta otettiin lehteen mukaan yksi lisäväri tietyille sisäsivuille ja vuoden 2003 alusta lehti muutettiin kokonaan neliväriseksi. Neliväriseksi muuttuminen toi lehdelle lisää huomiota, sillä kahdesta ensimmäisestä nelivärilehdestä tuli runsaasti palautetta.

Myötäotteella koettiin vuoteen 2004 saakka olevan osittain roolia myös varainhankinnassa tai osin itsensä rahoittajana ja mainoksia pyydettiin lehteen tärkeiltä yhteistyökumppaneilta, kuten liiton käyttämiltä pankeilta ja vakuutusyhtiöiltä. Päätoimittaja Lindin kaudella tavoitteena oli saada vähintään jokaiseen lehteen yksi maksettu mainos. Kun pankit, vakuutusyhtiöt ja RAY olivat olleet mukana, ei mainoksen maksajia enää löytynyt helposti. Tosin kukaan ei aktiivisesti ehtinyt mainostilaa edes myydä. Lehdelle ei ole haluttu ottaa ulkopuolista mainosmyyjää tai ilmoitusmarkkinoijaa, koska ilmoitusmyyjälle pitäisi tehdä niin tiukat rajat, että hänen kätensä olisivat melko sidotut. Kaikenlaisia ilmoituksia ei lehteen olisi voinut laittaa, esimerkiksi lääkeryhtiöiden (liitolla oli tuolloin lääkeriippuvuusryhmiä), panimoiden, ravintoloiden ja kaikkien epäterveellisiä asioita mainostavien mainoksia ei haluttu julkaista. Toisaalta lehteen ei haluttu silppuista pienten tuki-ilmoitusten sivuja, joilla ei käytännössä ole mitään merkitystä tukijoille eikä lukijoille. Myötäotteen sivut haluttiin säästää järkevämpään käyttöön. Viimeisen kerran ilmoituksia markkinoitiin lehteen 4/2003, jonka teemana oli Elämäntapaliiton kymmenvuotinen taival.

Vuoden 2004 alussa päätettiin, että Myötäotteeseen ei haluta eikä oteta ilmoituksia kuin erittäin painavista syistä. Syynä tähän oli, että vähäisiä resursseja ei haluttu käyttää ilmoitusmarkkinointiin ja lehden sivuilla haluttiin käsitellä vain liitolle tärkeitä asioita. Lehden sivumäärää

oli pienennetty vuoden 2003 alussa 32:sta 24:ään, joten sivut koettiin tärkeäksi käyttää asioiden käsittelyyn eikä mainostamiseen. Myötäotteen takakansi varattiin omille mainoksille tai ilmoituksille, muun muassa omien koulutusten, toimintojen ja tuotteiden markkinointiin.

3.5. Kohderyhmät, jakelu ja toimintakenttä

Myötäotteen normaali painosmäärä on 4000 kpl. Mikäli tulossa on esimerkiksi messut, tapahtuma tai lehteä halutaan lähettää erikoisjakeluna jollekin kohderyhmälle, otetaan lehdestä suurempi painos. Painosmäärä on vaihdellut 4000–7000 kappaleen välillä. Lehden perusjakelulistalla on reilut 2000 nimeä. Lisäksi nippujakeluna menee yhteensä noin 1000 kpl Elämäntapaliiton toimintakeskusverkostoon kuuluville ja hotelli Elohoiviin. Loput lehdet jaetaan erilaisissa tapahtumissa, messuilla ja esimerkiksi alkoholinkäytön tilannearviotapahtumien tai Elämäntapaliiton esittelyjen yhteydessä.

Myötäote on kokonaisuudessaan luettavissa pdf:nä Elämäntapaliiton kotisivuilla vuodesta 2001 alkaen. Lehti löytyy hakukoneiden - esimerkiksi Googlen - avulla helposti, joten sitä myös luetaan ja useamman vuoden vanhoista lehdistä tulee kyselyitä ja lisätietopyyntöjä. Lehti laitetaan Internetiin heti ilmestymisen jälkeen, koska nettiversio ei ole koettu kilpailevan varsinaisen painetun lehden kanssa.

Ajoittain Myötäote-työryhmän piirissä on herännyt ajatus, että jokaista lehteä pitäisi lähettää kulloisenkin teeman mukaiselle kohderyhmälle. Tämä on toteutunut neljä kertaa; nro 1/2007 lähetettiin valikoidulle joukolle kansanedustajaehdokkaita, nro 4/2006 kaikille kansanedustajaehdokkaille, nro 1/2005 lähetettiin SAK:sta saadulla osoitteistolla työpaikkojen työsuojeluvallutetuille ja SAK:n aluekeskuksiin ja nro 4/2000 Työterveyslaitokselta saadulla osoitteistolla työterveyshoitajille. Ongelmalliseksi on muodostunut osoitteiden saaminen; joko niitä ei luovuteta lainkaan tai sitten ne ovat maksullisia. Lehden erikoisjakelua on yritetty yhdistää lehden tekemiseen siten, että jokin taho olisi otettu jo lehden tekemiseen mukaan ja heidän näkemyksensä ja toiveensa olisi otettu huomioon lehden sisällössä. Lisäksi heiltä olisi otettu valmiita juttuja lehteen ja lopuksi postitettu lehti heidän toivomilleen tahoille. Halukkaita tahoja tähän ei ole kuitenkaan löytynyt.

Suurin osa Myötäotteen jakelulistalla olevista on ilmaiskappaleiden saajia. Varsinaisia tilaajia on alle 50 kpl. Vapaakappaleiden määrä on haluttu pitää suurena, koska muuta yhtä luontevaa

tapaa lähestyä eri tahoja ei ole. Yleisötapahtumissa Myötäote on ehdoton antaa helpon lähestyttävyyden vuoksi; lehti on helppo ottaa ilman selityksiä. Toisaalta ilmaiskappaleiden avulla halutaan pitää yllä Elämäntapaliiton tunnettuutta lähettämällä lehteä (poliittisille) päättäjille ja kirjastoihin.

Myötäotteen jakelulista on monitahoinen erilaisten intressien ja kaksijakoisen lähestymistavan vuoksi. Toisaalta halutaan tehdä järjestölehteä ja toisaalta vaikuttamistoimintaa ja imagoviestintää. Jakelulistalla olevista pulmallisin ryhmä on A-klinikat, koska niissä käyvä väki on käytännössä korjaavan päihdetyön parissa, ei enää ehkäisevän päihdetyön. Tästä kohderyhmästä ajatellaan kuitenkin löytyvän paikallistoimijoita tai vapaaehtoisia myöhemmin ja heille halutaan tarjota tietoa Elämäntapaliiton toiminnoista. Jakelussa huomioitavaa on myös se, että esimerkiksi aivan kaikille kunnille lehteä ei kannata lähettää, koska liitolla ei ole resursseja vastata mahdolliseen kysyntään muun muassa ruotsinkielisissä kunnissa tai Pohjois-Suomessa. Jakelulistaa ja kohderyhmiä tarkastellaan Myötäote-työryhmässä säännöllisesti.

Terveyttä edistävän viestinnän suuntaviivoissa todetaan, että ”Päättäjät ja vaikuttajat ovat toiminnan tavoitteen toteutumisen kannalta keskeinen kanava ja kohderyhmä. Näin erityisesti silloin, kun terveyden edistäminen edellyttää suoran vaikuttamisen asemesta tai sen ohella yhteiskunnan rakenteiden tai käytäntöjen muutosta tai tiettyjen rakenteiden ylläpitoa. (Tekry 2005, 9)

Myötäotteen pääkohderyhmät ovat alan vaikuttajat ja päättäjät sekä valtakunnallisella, kunnallisella että viranomaisten tasolla.

TAULUKKO 1: Myötäotteen suurimmat jakelukohteet ja niiden pääasiallisin tavoite

JAKELUKOHDE	JÄRJESTÖVIESTINTÄ	VAIKUTTAMISTOIMINTA, MAINE, IMAGO
A-klinikat	Tietoa Elämäntapaliiton, jäsenjärjestöjen ja toimintakeskusten tarjonnasta. Houkuttelua mukaan paikallistoimintaan. Tukea muutoksen tekemiseen omissa alkoholinkäyttötottumuksissa.	
Kansanedustajat		Terveys- ja päihdepolitiikkaan vaikuttaminen. Asiantuntijuuden korostaminen ja maineen ylläpitäminen.

Eduskuntaryhmät		Terveys- ja päihdepolitiikkaan vaikuttaminen. Asiantuntijuuden korostaminen ja maineen ylläpitäminen.
Lääninhallitusten ehkäisevän päihdetyön henkilöt		Terveys- ja päihdepolitiikkaan vaikuttaminen. Asiantuntijuuden korostaminen ja maineen ylläpitäminen.
Kuntien ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöt (Stakesin ylläpitämä verkosto)		Tiedon tarjoaminen Elämäntapaliiton toiminnoista ja ajattelutavasta. Yhteistyökumppanuuden toivominen.
Kuntien sosiaali- ja terveystoimia, nuorisotoimia, terveyden edistämise, ehkäisevän päihdetyön yksiköitä (entisiä raittiustoimia tai hoitavat vastaavia tehtäviä)		Tiedon tarjoaminen Elämäntapaliiton toiminnoista ja ajattelutavasta. Yhteistyökumppanuuden toivominen.
Sosiaaliasiamiesverkosto		Tiedon tarjoaminen Elämäntapaliiton toiminnoista ja ajattelutavasta. Maineen ylläpitäminen.
Valtakunnallisen tason sosiaali- ja terveysalan päättäjiä ja vaikuttajia		Terveys- ja päihdepolitiikkaan vaikuttaminen. Asiantuntijuuden korostaminen ja maineen ylläpitäminen.
Muut ehkäisevän päihdetyön järjestöt ja muut tärkeiksi katsotut järjestöt		Tiedon tarjoaminen Elämäntapaliiton toiminnoista ja ajattelutavasta. Maineen ylläpitäminen.
Yhteistyökumppanit ja sidosryhmät		Tiedon tarjoaminen Elämäntapaliiton toiminnoista ja ajattelutavasta. Maineen ylläpitäminen.
Sosiaali-, terveys- ja päihdealan ammattilaisia		Tiedon tarjoaminen Elämäntapaliiton toiminnoista ja ajattelutavasta. Maineen ylläpitäminen.
Kirjastoja	Elämäntapaliiton yleinen tunnettuus.	
Elämäntapaliiton jäsenjärjestöt	Lehti lähetetään jäsenetuna: yleinen jäsenviestintä ja liiton ajattelutavasta kertominen.	
Elämäntapaliiton toimintakeskusverkostoon kuuluvat	Lehti lähetetään jäsenetuna: yleinen jäsenviestintä ja liiton ajattelutavasta kertominen.	
Ihmisenviran hoitajat	Lehti lähetetään jäsenetuna: yleinen jäsenviestintä ja liiton ajatte-	

	lutavasta kertominen.	
Lääketieteen Toimittajat ry:n jäsenet		Elämäntapaliitolle tärkeiden asioiden tuominen julkiselle agendalle. Julkisuuden saaminen ja sitä kautta vaikuttaminen. Juttuvinkkien tarjoaminen.
Media		Elämäntapaliitolle tärkeiden asioiden tuominen julkiselle agendalle. Julkisuuden saaminen. ja sitä kautta vaikuttaminen. Juttuvinkkien tarjoaminen.
Yksittäiset tilaajat	Yksittäisiä tilaajia ei ole tutkittu, joten heidän motiiveistaan tilata Myötäotetta ei tiedetä. Osalla se lienee liiton tukeminen.	

TAULUKKO 2: Muiden ehkäisevän päihdetyön järjestöjen julkaisemat lehdet lukuun ottamatta ruotsinkielisiä.

JULKAISIJA	LEHTI	ARVIO SISÄLLÖSTÄ
A-kiltojen liitto ry	Vesiposti	Jäsenlehti, painottuu sisäiseen viestintään.
A-klinikkasäätiö	Tiimi	Ammattimaisesti tuotettu lehti päihdealan ammattilaisille. Sisältö koostuu asiantuntija-artikkeleista asiantuntijoille.
Asennetta-päihdekasvatuskampanja ja -bussi	Asennetta	Julkaistaan lähinnä varainkeruutarkoituksessa.
Huumeitta ry	Huumeitta	Ilmestyy ainoastaan sähköpostilehtenä.
Irti Huumeista ry	IRTI	Julkaistaan lähinnä varainkeruutarkoituksessa.
Naistenkartano ry	NOVAT- uutiset	Ilmestyy vain 2 krt/vuosi, sisältö suunnattu omalle yhteisölle.
Raittiuden Ystävät ry	Ystävien kesken (vuoteen 2006), Raitis.fi (vuodesta 2007)	Painottuu järjestön sisäiseen viestintään.
Sininauhaliitto ry	Sininen Aalto	Suunnattu lähinnä omalle yhteisölle, mutta on myös asiakasleh-

		den tyylisiä kirjoituksia.
Stop Huumeille ry	Stop Huumeille	Keskittyy huumeisiin, julkaistaan lähinnä varainkeruutarkoituksessa.
Suomen Valkonauhaliitto ry	Valkonauha	Suunnattu lähinnä omalle yhteisölle.
Terveys-Hälsan ry	Terveyslehti	Valistavalla otteella tehty terveyden edistämisen lehti. Paljon omaa yhteisöä koskevia juttuja.
YAD Youth Against Drugs ry	Eno numeroon 2/2006 saakka, Viiva alkaen nrosta 3-4/2006	Ammattimaisesti tuotettu lehti, joka käsittelee laajasti huumeasioita. Vaikuttavin huumejärjestöjen lehdistä.

Taulukossa mainittujen järjestöjen julkaisemista lehdistä eniten vaikuttavuutta on arvioni mukaan Tiimillä. Se on selkeästi suunnattu päihdealan ammattilaisille tietopaketti ja alan aiheita luotaavaksi julkaisuksi (www.a-klinikka.fi/tiimi/mediakortti.html). Julkaisijoista samankaltaisin järjestö Elämäntapaliiton kanssa on Terveys ry. Sen julkaiseman Terveyslehden tavoitteena on kuitenkin valistaminen ja tiedon tarjoaminen elämän laadun parantamiseksi (www.terveysry.fi/fi/terveyslehti).

Lisäksi päihdeasioita käsittelevät usein myös Terveyden edistämisen keskuksen julkaisema Promo, Stakesin julkaisemat Dialogi ja Yhteiskuntapolitiikka sekä Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton julkaisema Sosiaali- ja terveysviesti. Ne eivät ole kuitenkaan pelkästään ehkäisevän päihdetyön lehtiä, vaan käsittelevät laajasti sosiaali- ja terveysasioita ja pyrkivät kertomaan terveysasioista kokonaisvaltaisesti. Kaikki ovat arvostettujen tahojen tuottamia ja leviävät laajalle. (www.tekry.fi/index.php?page=jul_promo, dialogi.stakes.fi, yp.stakes.fi, www.stkl.fi/2002_viesti.html)

3.6. Päätoimittajan vaihtumisen vaikutukset

Myötätöteen vastaavana päätoimittajana (Sananvapauslaki 4 §) toimii Elämäntapaliiton toiminnanjohtaja. Toiminnanjohtaja Seppo Lind irtisanoutui vuoden 2002 puolivälissä ja liiton kehittämisspällikkö Riitta Pakaslahti hoiti hänen tehtäviään oman toimensa ohella vuoden 2003 toukokuuhun, jolloin liitto sai uudeksi toiminnanjohtajaksi Vertti Kiukkaan. Uuden toi-

minnanjohtajan tavoitteena oli lopettaa lehti vuoden 2004 alusta. Elämäntapaliiton säännöissä ei mainita Myötätotetta nimeltä. Sääntöjen kolmannessa pykälässä nimeltä ”Tarkoituksen toteuttaminen” mainitaan yhtenä kohtana mm: ”Tarkoituksensa toteuttamiseksi liitto harjoittaa tiedotus- ja julkaisu-toimintaa. Tämän puitteissa varsinaisen lehden julkaiseminen ei ole pakollista, joten keskustelu lehden lakkauttamisesta on mahdollista.

Lindin tavoitteena oli tehdä hyvää, luettavaa aikakauslehteä, jossa olisi sekä jäsenkunnalle että alan ammattilaisille luettavaa. Hän myös halusi hieman häivyttää päihdyttävät aineet takalalle. Hemánukselle lähettämässään sähköpostissa (Lind 1997) hän kirjoittaa, että Elämäntapaliitto haluaa edustaa laaja-alaista terveyden edistämistä ja puhua sosiaalisen ympäristön ja omaehtoisen elämän puolesta, itsetuntemuksen ja itsehallinnan kehittämistä kuin vain aiheista.

Lehden kaksijakoisen lukijakunnan vuoksi tuloksena oli usein hiukan sekava lehti, josta lukijat eivät lukeneet kuin osan. Väliin mahtui toki onnistuneita ja vähän vähemmän onnistuneita lehtiä. Usein oli hiukan hukassa se, kenelle lehteä oikeasti tehdään ja miksi lehteen on päätynyt ns. kaikenlaista kivaa. Lehdessä julkaistiin muun muassa runoja, vitsejä, sarjakuvaa, ristikko ja kirja-arvosteluja. Ne kaikki olivat lukijoiden – ainakin jäsenkunnan ja toimintakeskusten – parissa suosittuja, mutta pohtia kannattaa, onko ehkäisevän päihdetyön järjestön tehtävä tuottaa ja kustantaa tämäntyyppistä lehteä.

Kiukas haluaa saada Myötätotteella aikaan vaikutuksia ja vaikuttavuutta. Lehti on kehittynyt Kiukkaan kaudella liiton toimintaa esitteleväksi ja ehkäisevää päihdetyötä Elämäntapaliiton lähtökohdista käsitteleväksi julkaisuksi eikä julkaise enää vitsejä, runoja tai sarjakuvia, paitsi jos ne käsittelevät kulloistakin teemaa tai sopivat muutoin Elämäntapaliiton toiminta-alueeseen. Esimerkiksi numerossa 2/2007 on juttu köyhyyskirjoituskilpailusta ja sen yhteydessä on julkaistu muun muassa kisassa palkittu runo. Ristikon julkaiseminen on lopetettu numerosta 1/2004 alkaen.

Pääkirjoitusten luonne muuttui radikaalisti päätoimittajan vaihdoksessa. Lindin tyyli oli kirjoittaa lupsakasti mukavia ja tuoda esiin myös hänen persoonaansa. Lind julkaisikin pääkirjoituksistaan myöhemmin kokoelmakirjan (Lind 2002). Kiukkaan tyyli on nasevan kriittinen ja hänen tyyliinsä on hieman provokatiivinen, ajatuksia ja keskustelua herättelevä sekä (poliittiseen) päätöksentekoon vaikuttamaan pyrkivä.

Lindin mukaan (Kehittämispalaverin muistio) ihmiset saavat esittää omia mielipiteitään lehdessä vapaasti. Lindin kaudella julkaistiinkin lähes kaikki, mitä lehdelle tarjottiin. Kiukkaan kaudella tähän asiaan on tullut selkeä muutos, sillä hän ei mielellään halua lehteen mitään liiton linjasta poikkeavaa. Lisäksi Kiukkaan kaudella Myötäotteen sivumäärää pienennettiin 32:sta 24:ään, joten julkaisukriteerien oli pakko tiukentua, koska lehteen ei yksinkertaisesti enää mahtunut mukaan niin paljoa.

Päätoimittaja Kiukas käynnisti keskustelut ja pohdinnat syksyllä 2003 lehden mahdollisesta lakkauttamisesta tai muista muutoksista. Kiukas arvioi (2003, 1–3) ettei Elämäntapaliitolla ole järjestöjen järjestönä tarvetta jäsenlehdelle ja että lehti on liian kallis väline palveluiden ja tapahtumien markkinointiin. Hän sanoi Myötäotteen olevan hyvä käyntikortti, mutta tehoton ja esitti lehden lakkauttamista. Lisäksi hän halusi suunnata tiedottajan työpanosta enemmän yhteiskunnalliseen suuntaan ja luoda uuden, kevyemmän tiedotuslehtisen tai uutisvihkosen ja tehdä liiton esitteistä julkaisunomaisempia.

Kiukkaan esitysten jälkeen Elämäntapaliitossa alkoi kriittinen pohdinta ja tarkastelu siitä, ketä varten lehteä tehdään ja onko tulos käytetyn rahan ja ajan arvoinen. Lehden lakkauttamista puolsivat muun muassa ne seikat, että kohderyhmä oli osaksi epäselvä, lehti vie melko paljon työaika, tukiryhmä ei ole kovin aktiivinen, ilmoitusmarkkinointi on nollassa, lehti on kallis pelkäksi jakotavaraksi, varsinaisten henkilöjäsenten puuttuminen ja saatu kritiikki liiasta asiantuntijamaisuudesta. Lehden teon jatkamista ja kehittämistä puolsivat puolestaan muun muassa ne seikat, että oma lehti tarjoaa mahdollisuuden omaan näkökulmaan (verrattuna esimerkiksi juttujen saamiseen ulkopuolisiin lehtiin), lehti on jäsenille jäsenetu, lehden avulla voi muistuttaa sidosryhmille liiton olemassaolosta, lehti toimii hyvin käyntikorttina ja on helppo antaa ja alan toimittajat käyttävät lehteä juttuvinkkien lähteenä. (Ahonen 2004)

Erityisesti pohdittiin, voitaisiinko Myötäote ulkoistaa joko kokonaan, ilmoitusmarkkinoinnin tai teemajuttujen kirjoittamisen osalta ja miten lisätä ajankohtaisuutta, miten säästää kustannuksissa ja voisiko ilmestymiskertoja karsia. Lehden mahdollisen lopettamisen mietittiin tuovan mahdollisuuden suunnata säästynyt työaika ja säästyneet resurssit uudelleen. (Kiukas 2003 & Ahonen 2004)

Elämäntapaliiton hallitus päätti säilyttää lehden, koska Myötäote koettiin osaksi Elämäntapaliittoa eikä valmiista kanavasta haluttu luopua. Lisäksi katsottiin, ettei pelkän nettitiedotuksen varaan voida jäädä. Hallitus antoi ohjeeksi täsmentää lehden roolia ja suunnata sitä enemmän

ulkoisen viestinnän tarpeisiin säilyttäen kuitenkin tietyn järjestöllisen pohjan. Hallitus halusi tehdä lehdestä vaikuttamisen välineen ja liiton käyntikortin imagoviestintään. Teemoilla tulisi jatkossa tukea liiton toiminnallisia tavoitteita ja lehden sivuilla olisi tarjoiltava liiton omaa näkökulmaa ja lähestymistapoja muiden kanssa kilpailun sijaan. Myötäote säilytettiin, mutta sen kustannuksia karsittiin vuoden 2004 alusta alkaen kilpailuttamalla painatus jälleen kerran, vähentämällä sivumäärä 32:sta 24 sivuun (jolloin painatus, taitto ja postitus halpenivat), paperi vaihdettiin halvempaan, jakelulistalta karsittiin ilmaisjakelukohteita ja ostopalvelut ristikko ja sarjakuva poistettiin. Samalla päätettiin luoda järjestötiedotuksen tueksi uusi Pikku-Myötäote-uutislehtinen. (Ahonen 2004)

Hallituksen päätöstä tuki erityisesti kokouksen alla graafisen viestinnän erikoislehti Julkaisijassa julkaistu artikkeli otsikolla ”Ammatti- ja järjestölehtiä lukevat lähes kaikki.”. Siinä kerrottiin Aikakauslehtien liiton teettämästä tutkimuksesta, jonka mukaan ammatti- ja järjestölehtiä lukee 90 % suomalaisista ja nämä lehdet koetaan läheisiksi. Tutkimuksen mukaan korkein keskimääräinen lukuaika oli sosiaali- ja terveystieteiden lehdillä, ka. 64 min. (Julkaisija 6/03, 24)

Myötäote säilytettiin ilmestymistiheydeltään neljässä arvonlisäverolain vuoksi. Järjestölehdet ovat arvonlisäverottomia, mikäli täyttävät tietyt kriteerit. Arvonlisäverolain 56 §:n mukaan veroa ei suoriteta vähintään neljä kertaa vuodessa ilmestyvän sanoma- tai aikakauslehden myynnistä yleishyödylliselle yhteisölle, joka julkaisee lehteä pääasiassa jäseniään tai osakkaitaan taikka jäsenyhteisöjensä jäseniä tai osakkaita varten ja joka ei harjoita sanoma- tai aikakauslehtien julkaisemista tai myyntiä liiketoiminnan muodossa. Elämäntapaliitto on aatteellinen ja yleishyödyllinen yhteisö, joka ei harjoita liiketoimintaa eikä ole arvonlisäverovelvollinen. Julkaisuisista saatua tuloa ei ole verotettu tuloverolain mukaan elinkeinotulona. Painon, postin ja Elämäntapaliiton välillä tehtiin kolmikantasopimus, joka tarkoittaa sitä, että lehden postilaskut kierrätetään painon kautta, jolloin liitto välttyy maksamasta arvonlisäveroa. Mikäli postilaskut tulisivat suoraan liittoon, pitäisi alv maksaa kokonaisuudessaan. Vaikka Elämäntapaliiton toiminta on järjestönä verovapaata, niin ostotoiminnasta järjestöt eivät kuitenkaan voi maksettuja arvonlisäveroja vähentää yritysten tapaan, joten ne jäävät kaikki maksettaviksi. Siten kolmikantasopimus edullistaa huomattavasti Myötäotteen postilaskuja.

Mitä tehdyt asiat sitten vaikuttivat? Kohderyhmien epäselvyys oli vaivannut Myötäotetta aina, joten niiden selkiyttäminen ainakin osaksi oli erittäin hyvä asia. Ristikon ja sarjakuvan poistaminen aiheutti muutamia ärtyneitä lukijapalautteita. Paperin vaihtamista lukijat eivät edes huomanneet ja liiton hallitus kysyikin, miksei sitä ole tehty päätöksen mukaisesti. Suurin laa-

dullinen muutos tapahtui lehden sivuilla ja sivumäärässä, kun päätoimittaja alkoi luotsata lehteään vaikuttavampaan suuntaan. Tämä näkyi muun muassa siinä, että mitä tahansa ei enää julkaistu.

3.7. Miten Myötätotetta on kehitetty ja arvioitu

Net Effect Oy arvioi vuonna 2005 Raha-automaattiyhdistyksen pyynnöstä 30 järjestön viestintä- ja tiedotustoiminnan. Elämäntapaliitto oli yksi arvioituista. Tutkimus tehtiin, koska ”Järjestöjen menestys tietoyhteiskunnassa riippuu pitkälti siitä, miten ne suoriutuvat tehtävistään ja ennen muuta siitä miten ne onnistuvat sisäisessä ja ulkoisessa yhteisöviestinnässään (Virtanen & Juholin & Wennberg & Ruuth 2005, 5). Tutkijat pitivät sosiaali- ja terveysjärjestöjä osana suomalaista hyvinvointipalvelujen tuottamiskoneistoa ja lähtökohtaisesti nykyisin kansalaisyhteiskunnan lipunkantajina (mt, 7). Net Effectin arvioissa Elämäntapaliiton vahvuudeksi määriteltiin se, että vaikuttaminen nähdään liitossa keskeisenä tavoitteena. Heikkouksiksi nähtiin viestintästrategian ylimalkaisuus ja seurannan ja mittareiden puuttuminen sekä viestinnän näkeminen erillisenä toimintona. (mt, 27)

Sekä vahvuudeksi että heikkoudeksi määritellyt asiat vaikuttavat Myötätotteeseen. Vaikuttamistoiminta on vuosien 2000–2007 aikana pyritty tuomaan keskeiseksi sisällöksi Myötätotteeseen. Viestintästrategian ylimalkaisuus ei ole eduksi lehdellekään; koska lehden roolia ei ole perusteellisesti määritelty, on se jäänyt osittain epäselväksi. Seurannan ja mittareiden puuttuminen puolestaan vaikuttaa siihen, että Myötätotteelle ei ole tehty koskaan kunnollista lukijatutkimusta eikä sen kohderyhmiä ole mietitty loppuun saakka. Viestinnän näkeminen erillisenä toimintona on vaikuttanut eniten henkilökunnan suhtautumiseen. Lehti on nähty tiedottajan ja Myötätöte-työryhmän omaksi asiaksi, johon muut eivät ole halunneet tai ehtineet sanoa mitään. Heikkouksiksi nähtyihiin asioihin vaikuttaa eniten viestintäresurssien vähäisyys Elämäntapaliitossa.

Myötätöte-työryhmä arvioi jokaisen ilmestyneen numeron palaute- ja arviointikeskustelussa, joissa käydään läpi numeron sisältö, teemassa onnistuminen, epäonnistumiset ja saadut palautteet. Palautteita leimaa se, että vastaanottajan on täytynyt joko voimakkaasti ärsyntyä tai ilahduttua lehden numerosta, jotta hän on innostunut antamaan palautetta. Neutraalin oloista palautetta tulee erittäin harvoin.

Myötäotetta on yritetty kehittää erilaisilla toimilla. Vuonna 2000 pyydettiin arviot lehdestä kahdelta ulkopuoliselta taholta ja järjestettiin kehittämisseminaari. Vuonna 2001 tehtiin pienimuotoinen lukijatutkimus, joka epäonnistui postin virheen vuoksi. Vuonna 2002 päätettiin kokeilla lehdessä yleisönosastoa, mutta se lopetettiin vuoden kuluttua kirjoitusten vähäisyyden vuoksi. Neljästi vuodessa ilmestyvä lehti ei toimi yleisönosaston suhteen, koska aitoa debattia ei pääse syntymään harvan ilmestymistahdin vuoksi. Myötäote-työryhmä luotaa lehden asemaa suhteessa muiden järjestöjen lehtiin, huomioi ja keskustelee muiden tekemistä valinnoista ja suhteuttaa ne Myötäotteeseen. Ehkäisevän päihdetyön julkaisujen luotaaminen on tärkeä työkalu lehden kehittämiseksi. Kuten Koskinen (2005, 30) sanoo, yhteisöt tarvitsevat jatkuvaa trendien haistelua ja heikkojen merkkien tulkintaa. Hän painottaa, että muutos on hyväksyttävä ja muuttuminen otettava mukaan arkeen.

Pilgrim Communications Oy tutki vuonna 1999 Elämäntapaliiton julkisuuskuvaa ja antoi muutamia toimenpidesuosituksia. Alvirran & Pänkäläisen mukaan (1999, 3.2.) lehden kohderyhmää tulee tarkentaa, sillä henkilöstöllä on tunne, että lehteä tehdään vain tekemisen vuoksi eikä lehti täytä sille kuuluvaa keskustelun herättämiseen tähtäävää funktiota. Vaikka tutkimuksen otos henkilökunnan keskuudessa (3 henkilöä) on varsin vähäinen, niin se heijastelee oletettavasti yleisimminkin henkilökunnan mielipiteitä tutkimuksen teon aikoihin. Toiminnanjohtajaa he eivät valitettavasti ole haastatelleet.

Alivirta & Pänkäläinen (mt.) painottavat, että faktapohjainen viestintä tiivistää ja synnyttää yhteistyösuhteita. Heidän mukaansa sidosryhmille on tärkeää tietää, mitä Elämäntapaliitossa tapahtuu ja mitä tavoitteita sillä on, sillä ilman tällaista tietoa yhteistyö on suurelta osin sisällötöntä ja epästrategista. Alivirta & Pänkäläinen kirjoittavat (mt, 4.1.5), että oikein toteutettuna lehti on tehokas viestinnän oheistyökalu. ”Toimituksellisesti korkeatasoinen ja kiinnostava tiedotuslehti yhdistää suoramarkkinoinnin ja mediaviestinnän parhaat puolet, koska ELO saa itse päättää julkaisun jakelun kohderyhmistä.” ELO-lyhenteellä he tarkoittavat Elämäntapaliittoa. Vaikka Alvirran & Pänkäläisen tutkimus on monilta osin puutteellinen, niin he kuitenkin loivat sillä suuntaa Myötäotteen kehittämiseksi seuraavina vuosina.

3.8. Pieni lukijatutkimus vuonna 2001

Myötäotteen numerossa 1/2001 oli takasivu omistettu pienimuotoiselle lukijatutkimukselle, jossa kysyttiin lehden parasta ja huonointa juttua sekä perusteluja niille. Lisäksi lukijoilta udel-

tiin, muistavatko he edellisistä lehdistä jonkin hyvän tai mielenkiintoisen jutun sekä millaisista asioista tai teemoista he haluaisivat lukea. Tutkimuksessa oli mukana myös osio, jossa sai rasti ruutuun -menetelmällä kertoa, mitä haluaisi säilyttää lehdessä ja mitä haluaisi lisää. Vastaajia houkuteltiin lupaamalla arpoa kaikkien vastanneiden kesken täysihoitoloma Hotelli Elohoiviin. Lomakkeen sai palauttaa maksutta vastauslähetyksenä Elämäntapaliittoon.

Lukijatutkimus vaikeutui huomattavasti yllättävästä syystä, kun Posti tuhosi koko lehden numeron. Paino oli toimittanut lehdet normaalisti Postiin, mutta jossain vaiheessa lähetyslistat olivat kadonneet lehtinippujen päältä ja niput joutuivat epäselvien lähetysten selvittelykeskukseen Jyväskylään. Selvittelykeskus ei ottanut koskaan yhteyttä painoon eikä lehden julkaisijaan Elämäntapaliittoon, vaan tuhosi lehtiniput. Nippujakelukohteet olivat kuitenkin menneet vastaanottajille normaalisti, joten lehden perään ei osattu kysellä heti. Vasta kun usea jakelulistalla olija oli ottanut yhteyttä ja kertonut odottelevansa lehteä, totuus saatiin selville mutkikkaiden selvittelyjen jälkeen. Tuloksena oli se, että Posti kustansi lehden painamisen uudelleen hieman päivitettyinä. Voi vain kuvitella lehden saajan hämmästyttä, kun maaliskuun numero 1/2001 saapuu postilaatikkoon kesäkuussa vasta numeron 2/2001 jälkeen. Tässä hämmennyksessä ei ole ihmeteltävää, että lukijatutkimukseen vastasi vain vajaa 30 henkilöä.

Tutkimukseen vastanneet olivat kuitenkin täyttäneet lomakkeen tunnollisesti. Heidän toivomuslistallaan ykköseksi nousi yleisönosasto, jota lähes kaikki toivoivat. Tätä lehdessä sitten keikeltiinkin, mutta se hiipui kirjoitusten puutteen vuoksi. Paljon toivottiin ihmisläheisiä juttuja, tarinoita ihmisistä, haastatteluja ja juttuja paikallisista tapahtumista. Lisäksi toivelistalla oli saada lukea enemmän raittiusaatteesta, peliongelmistä ja huumeista. Myös vitsipalstaa ja tiedemiespalstaa toivottiin. Vastaajat toivoivat lisää kuvia ja niiden toivottiin olevan värillisiä. Lehti muuttuikin vuoden 2003 alusta kokonaan neliväriseksi.

Vaikka tutkimukseen vastanneiden joukko oli pieni, niin jo näistä vastauksista huomaa lukijakunnan kaksijakoisuuden. Toisaalta lukijoissa on omia toimijoita, jotka toivovat jäsenviestintää ja toisaalta asiantuntijoita ja päättäjiä, jotka toivovat (alkoholi)poliittista lähestymistapaa. Lukijatutkimuksen toiveiden tynnyri -osa vahvistaa tätä puolta, sillä toiset vastaajat kirjoittivat pitävänsä lehteä raskassoutuisena ja liian asiantuntijapainotteisena ja toivoivat kirjoituksia tavalliselle ihmiselle tavallisen ihmisen näkökulmasta. Toiset vastaajat puolestaan toivoivat juttuja alkoholipolitiikasta ja päättäjien ja kansanedustajien kirjoituksia. Samoin hyvinä ja huonoina pidetyt jutut vaihtelivat vastaajan mukaan. Suurin osa kuitenkin piti parhaana huumeista selvinneen henkilön haastattelua nrossa 1/2001.

3.9. Vuoden 2000 kehittämisseminaarin anti

Myötäotteen kehittäminen alkoi voimakkaasti vuonna 2000, jolloin päätoimittaja Seppo Lind pyysi tiedotusopin emeritusprofessori Pertti Hemánusta ja Stakesin kehittämispäällikkö Leena Warsellia arvioimaan Myötäote-lehteä. Arvioitavakseen he saivat vuoden 1999 vuosikerran. Arviointien jälkeen Elämäntapaliitto järjesti Myötäotteen kehittämispalaverin 17.5.2000. Palaveriin osallistui arvioijien lisäksi lehden taittaja, lehteen kirjoitellut freetoimittaja, kolme Elämäntapaliiton hallituksen jäsentä ja kahdeksan liiton työntekijää. Osallistuneiden määrä on merkittävä, sillä vuosina 2000–2007 ei tuon palaverin jälkeen ole missään vaiheessa osallistunut yhtä laajasti ihmisiä Myötäotteen asioiden miettimiseen. Kehittämispalaverin parhain anti olikin väen saaminen keskustelemaan yhdessä Myötäotteen kehittämisestä.

Kehittämispalaverissa Hemánus arvoi Myötäotteen häpeilevän itseään, koska aate on kätkeyty. Toisaalta toinen arvioija Warsell sanoi lehden kautta avautuvan, mitä liitto oikeastaan tekee. Hän kiitteli myös lehden omannäköisyyttä, sillä hänen mukaansa virallisen näköinen lehti ei kiinnosta ketään. Kehittämispalaverin mukaan olisi tärkeää luoda lehdelle odotusarvo. Hemánuksen mukaan lehteä pitäisi lähentää liittoon ja sen tarkoituksiin. Warsell kaipasi lehdelle selkeää, yhtenäistä ideaa ja lisää kirjoituksia omista aiheista. Myötäotteen kohderyhmä oli epäselvä kaikille seminaarin osanottajille ja muistiossa todettiinkin lehteä lukevan ne, kenelle se menee. Jakelulistalla oli tuolloin noin 3000 tahoja. (Kehittämispalaverin muistio)

Vuoteen 2007 mennessä jakelusta on karsittu vajaat 1000 nimeä, joten kohderyhmä on täsmennyt ainakin osittain.

3.10. Pertti Hemánuksen arvioita

Hemánukselle (2000, 1) ei Myötäotteen luonne avautunut lehden numeroita lukemalla, vaan hän joutui tarkastamaan sen päätoimittajalta. Hemánus kirjoittaa, että toimitus haluaa tehdä modernia ja aikakauteen sopivaa lehteä, joka hänen mukaansa on ainoa mahdollinen. Perusoletuksena hänen arvioinnissaan on, että lukijakunta on heterogeeninen. Hemánuksen arviointi on varsin seikkaperäinen ja erittelee tarkasti juttujen sisällöt, otsikot ja teemat. Joitain yleisempiä, koko Myötäotetta koskevia kohtia on kuitenkin löydettävissä.

Hemánuksen mukaan lehdessä on annettu liikaa tilaa asiantuntijoille ns. tavallisten ihmisten kustannuksella. ”Pääasiallinen anti on monipuolista ja hengeltään liioittelematonta valistusta, jota toisaalta sävyttää kiistaton asiantuntijavaltaisuus.” Hän kuitenkin sanoo lehden käärivän sanomansa pumpuliin ja arvioi yhteistyökampanjan ”Anna lapselle raitis joulu” nimen jopa sä-rähtävän lehden sivuilla. Tästä voitaneen päätellä, että Hemánuksen mielestä Myötäote on melko kiltti ja esittelee asiansa myönteisessä valossa. (mt, 2–4)

”Elämäntapaliitto ansaitsee julkaisijana toki kiitosta siitä, että on niin sanoakseni nähnyt tai-vaan merkit. Perinteinen raittiustyö ehdottoman pidättymisen vaatimuksineen on maassamme miltei kuollut eikä se ole henkiin herätettävissä. Hemánus suosittelee Myötäotteelle alkoholi-asioiden ottamista vakavimmin kuin se arviointiajankohtana teki. Syyksi hän mainitsee arve-lunsa siitä, että suomalainen yhteiskunta tulee palaamaan liiasta alkoholimyönteisyydestä ta-kaisin päin. Hemánus muistuttaa toimitusta siitä, että alkoholi aiheuttaa päihdeaineista eniten haittoja ja vahinkoa, mutta lehden sivuilla siitä ei puhuta mitään. (mt, 4–5)

Kehitysehdotuksena Hemánus esittää myös asiantuntijahaastatteluiden vähentämisen varovai-sesti ja julkaisijaliiton mukaisen elämäntavan nostamisen uuteen kunniaan. Haastateltaviksi hän esittää sellaisia henkilöitä, jotka kertoisivat omista elämäntapavalinnoistaan ja -muutok-sistaan. Hän kuitenkin varoittaa ottamasta haastateltaviksi ”katuojassa rypeneitä”, koska arve-lee, ettei lukijakunta kykenisi samastumaan heihin. Lisäksi hän kaipaa Myötäotteeseen lukijoi-den postia ja esittää lehden uudeksi mahdolliseksi nimeksi Elämäntapalehteä. (mt, 6–7)

Hemánuksen kehittämisideat saivat aikaan vastakaikua päätoimittaja Lindissä. Lehden kanteen otettiin sloganiksi ”Elämäntapatoiminnan lehti” Myötäotteen nimiön alle (ks. luku 4). Teksti kuitenkin muutettiin varsin pian. Yleisönosastoa kokeiltiin, mutta se kaatui omaan mahdot-tomuuteensa lehden harvan ilmestymistahdin vuoksi. Asiantuntijahaastatteluja tai -kirjoituksia on ollut jollain tavalla jokaisessa Myötäotteen numerossa. Pieni lukijatutkimus (2001) osoitti, että liika on liikaa. Toimitus on pyrkinyt sen jälkeen tuomaan lehden sivuille hieman lisää ”elämän makua”.

Hemánus oli erittäin oikeassa arvelussaan lehden lukijakunnan heterogeenisuudesta. Myötäote-työryhmä on vuosina 2000–2007 pyrkinyt täsmentämään kohderyhmiä koko ajan.

3.11. Leena Warsellin arvioita

Warsell kirjoittaa (2000, 1), että hänen arviointiaan ei saa käsittää ammattimaiseksi lehtievaluu-
aatioksi, vaan yhdeksi ulkopuoliseksi lukijanäkökulmaksi. Hänellä on pitkä työkokemus ehkäisevän työn, terveystieteiden ja päihdealueen saralla, joten arvioinnilla voitaneen olettaa olevan yleisempääkin merkitystä kuin yksi lukijanäkökulma.

Warsell arvioi ensimmäisenä lehden nimeä ja toteaa sen ajankohtaiseksi ja myönteiseksi. ”Myötäte toteuttaa sellaista elämäkatsomusta ja arvomaailmaa, missä välitetään toisesta, annetaan arvoa arjen pienille iloilta, myötäteletään illoissa ja suruissa, koetaan yhteisesti ja yhdessä, iloitaan ja nautitaan. Myötäte on jotain sellaista, joka toteuttaa käytännössä sitä, miten jokainen ihminen on laulun arvoinen.” Kuten Hemánus, myös Warsell pohtii Elämäntapaliiton ja Myötäteotteen suhdetta alkoholiin. Warsell kirjoittaa riemastuvansa siitä, että on löydetty linja, jossa voi olla raittiushenkinen olematta raivoraitis. (mt, 1)

Warsell jakaa järjestölehden funktiot kolmeen: 1) omat, muista lehdistä poikkeavat missiot ja 2) tiedonvälitys, 3) innostaminen, motivoiminen, rohkaiseminen. Funktiolla 1 hän tarkoittaa lehden olevan viiteryhmänsä äänenkannattaja, joka ”luo uskoa organisaation missioon ja vakuuttaa vapaaehtoistoimijat tekemänsä työn tärkeydestä.” Myötäteotteella hän arvioi olevan näitä tehtäviä jopa rasiitteeksi asti ja lehteä tehtävän yhtä paljon omalle jäsenkunnalle ja viiteryhmille kuin näyttöksi ulkopuolisille.

Tiedonvälityksen funktio (2) on Warsellin mukaan tiedon välittämistä lehden viiteryhmän alueelta. Tiedonvälityksen hän jakaa vielä kahteen: on oltava sekä top-down, kansalliselta ja kansainväliseltä alueelta lukijakunnalle että down-top, ruohonjuuritasolta vaikuttajille ja päättäjille. Myötäteotteen osalta hän ei anna tästä asiasta mitään erityistä arviota, vaan ainoastaan esittää toimitukselle kysymyksiä pohdittavaksi; muun muassa minkälainen tieto on olennaista Myötäteotteen kannalta. Tätä kysymystä on Myötäteote-työryhmä pohtinut ja pitää pohtia myös tulevaisuudessa jokaisen numeron kohdalla.

Innostamisen ym. funktio (3) rohkaisee Warsellin selvityksen mukaan puolustamaan organisaation tärkeitä pitämiä arvoja. Hän haastaa toimituksen pohtimaan mm, miten lehti valitsee sisältönsä, kuinka vuorovaikutteinen se haluaa olla ja kuinka paljon se sietää poikkeavia näkemyksiä ja ajatuksia. Poikkeavuuden sietämisessä on päätoimittajien kausilla tapahtunut muutos tiukempaan suuntaan. (ks. alaotsikko 3.6. Päätoimittajan vaihtumisen vaikutukset)

Warsell luettelee seikkoja, joita lehden tekijöiden kannattaa pitää mielessä. Tärkein niistä on lehdessä kerrottujen asioiden kiinnostavuus: jos asia ei kiinnosta, lehteä ei lueta. Ja lehteä jota ei lueta, ei kannata tehdä. Warsell painottaa, että joka jutulla täytyy olla oma funktionsa ja hyvällä lehdellä selkeä idea ja tietoisuus siitä, kenelle lehteä tehdään. Hyvän lehden kriteereiksi hän määrittelee myös keskusteleavuuden, vuorovaikutteisuuden ja rakentavan kriittisyyden ja mainitsee, että ”sisältöään parempaa lehteä ei ole”. (mt, 2–3)

Edellä mainitut funktiot ja kriteerit toimivat pohjana Warsellin tekemälle Myötätöteen arvioinnille. Hän arvioi lehden käsittelemien asioiden olevan kiinnostavia, mutta kohderyhmän olevan selkiintymätön. ”Sisällöissä onkin juttuja, joista osa suuntautuu selvästi ammattityöntekijöille, osa rahoittaville tahoille ja virkamiehille ja vain osa lukijakunnan oman elämänhallinnan kannustamiseen. Pitäisi uskaltaa valita.” Warsell suosittelee kohderyhmäksi tavallisia ihmisiä ja heistä kertovia juttuja, koska ”Se taas olisi jotain sellaista, jota enemmän paperinmaiskuisilla organisaatioilla ei olisi tarjottavanaan.” Tällaisia byrokraattisia viranomaisia hän mainitsee sosiaali- ja terveyshallinnossa olevan riittämiin. (mt, 3)

Warsellin ehdottama kohderyhmä on sikäli ongelmallinen, että Elämäntapaliitolla ei järjestöjen järjestönä ole omia henkilöjäseniä, vaan jäsenet ovat liiton jäsenjärjestöissä. Mielenkiintoista on toki kuulla, että sosiaali- ja terveysalan ammattilainen lukisi mieluummin jotain muuta kuin asiantuntijatekstiä – kertomuksia ruohonjuuritasolta yms. Tämä sama toivehan tuli ilmi myös Myötätöteen pienessä lukijatutkimuksessa vuonna 2001.

Warsell kritisoi Myötätötteä siitä, ettei sillä ole selkeää ideaa, joka muodostaisi yhtenäisen kokonaisuuden. Hän kehottaa jättämään pois hallintoa lämmittävät jutut tai hakemaan hallinnollisiin juttuihin aina kentän palautteen. Tiedon jakamista hän kehottaa lisäämään perustiedon muodossa, koska kokee alan ammattilaisten helposti ammattisokeutuvan ja luulevan kaikkien tietävän perusasiat päihteistä. Myötätöte saa Warsellilta kritiikkiä myös liiallisesta myötäisyydestä: ”Olisiko pikkuinen vastaotekin paikallaan, vaikka rahoittajia ei haluaisikaan kovasti ärsyttää?” Jälleen kerran hän kehottaa tuomaan asiat esiin yksilötarinoiden kautta kaupallisten lehtien tyyliin. Myötätöteen taiton, kuvituksen, juttujen rytmityksen ja otsikoinnin hän sanoo olevan ammattimaista, mutta aika tavanomaista. (mt, 4–5)

Myötätöteen vuorovaikutteisuutta Warsell lisäisi netin kautta pitämällä yllä keskustelupalstaa, josta voisi tiivistää parhaat palat lehteen. (mt, 5) Arvioinnin kirjoittamisvuonna ehdotus oli varmasti tuore ja ajankohtainen, mutta tuolloin ei kukaan varmasti arvannut, millaisia resurs-

seja tarvitaan keskustelupalstan moderointiin. Elämäntapaliitto on kokeillut erilaisia keskustelupalstoja, mutta ne kaikki ovat kaatuneet resurssien puutteeseen. Ja päihdealalla on jo olemassa A-klinikkasäätiön ylläpitämänä aktiivisesti moderoitu keskustelupalsta Päihdelinkki.

Warsell pohtii Myötäotteen toimintaympäristöä ja ihmettelee, miksi kaupallisella puolella terveys ja elämänhallinta kannattavat, mutta ei vapaaehtoispuolella. Hän haluaisi kansalaisten saavan tietoa terveysasioista myös järjestöjen tuottamana. Myötäotteen hän haluaisi osaksi liiton viestintästrategiaa. (mt, 5)

Liiton ensimmäistä viestintästrategiaa tehtäessä vuonna 2001 näin toimittiinkin.

3.12. Taittoudistus vuoden 2005 lopulla

Vuonna 2005 Elämäntapaliitossa aloitettiin perusteellinen graafisen ilmeen yhtenäistäminen ja selkiyttäminen. Sen yhteydessä Myötäotteen tukitiimi katsoi tarpeelliseksi myös Myötäotteen ilmeen uudistamisen. Taittoudistukselta haluttiin pelkän kosmetologian lisäksi myös sisällöllistä antia; lähinnä pyrittiin sisällön parempaan jäsentymiseen selkeyden kautta. Ennen kaikkea haluttiin välttää sellaista uudistusta, josta Lavikka (1990, 102) on kirjoittanut. Lavikan mukaan lehtiudistuksen tavallinen kaava on vaihtaa päätoimittajaa ja lehden nimiötä, uusia lehden nimiötä, uusia hiukan taittoa, supistaa sivumäärää ja vähentää toimittajavoimia. Myötäotteen päätoimittaja oli vaihtunut kaksi vuotta aiemmin, sivumäärä supistettu vuosi aiemmin, eikä resursseista ole mahdollista karsia.

Uudistuksen toteuttajiksi valittiin graafiset suunnittelijat Minttu Vilander ja Teemu Hammaren, jotka ottivat ulkoasusuunnittelunsa lähtökohdaksi kohderyhmän huomioimisen (Vilander & Hammaren 2005a). Suunnittelijat halusivat raikastaa värimaailmaa, tuoda taittoon ilmavuutta ja suunnitella lehden logon uusiksi ja nykyaikaistaa lehden ilmettä (mt). Suunnittelijat onnistuivat ilmavuuden tuomisessa erinomaisesti, mutta lehden logo on jakanut mielipiteitä. Vilander ja Hammaren loivat Myötäotteelle mallitaiton merkkimäärineen ja tarkkoine kuvitusohjeineen. Suunnittelijoiden ideana oli, että mallitaittoa noudatetaan orjallisesti siten, että samalla sivulla on joka numerossa samanpituinen juttu. He määrittivät myös millä sivulla pitää olla koko sivun kuva ja missä pienempiä. (Vilander & Hammaren 2005b)

Suunnittelijoiden tekemä mallitaitto on hyvä, mutta sitä päätettiin käyttää viitteellisenä mallina. Koska Myötäotteen kirjoituksista ja kuvista ei pääsääntöisesti makseta mitään, niin esimerkiksi perusdigikameralla perussäädöillä otettujen kuvien laatu ei aina täytä kaikkia painon vaatimia laatukriteerejä oli kuvan aihe kuinka hyvä tai herkullinen tahansa. Toinen ongelma on kirjoitusten etukäteen määrätyt merkkimäärät. Jos on aihetta kirjoittaa pidemmästi kuin graafiset suunnittelijat ovat vaikkapa pääjutun pituudeksi ajatelleet, niin taitto ei enää sen jälkeen toimisi. Tai jos joltain kirjoittajalta ei millään saada riittävän pitkää tekstiä, niin ilmavuutta jää liikaa. Ensimmäinen uuden ilmeen mukainen numero oli 1/2006. Kaiken kaikkiaan taittoudistus onnistui kelvollisesti, sillä se toi Myötäotteen taittoon ilmavuutta ja yhteneväisyyttä liiton muun graafisen ilmeen kanssa.

3.13. Myötäote Elämäntapaliiton viestintästrategioissa

Elämäntapaliiton viestintästrategioissa on määritelty Myötäotteen tavoitteita ja kohderyhmiä, jotka liittyvät Elämäntapaliiton osaamisen, asiantuntijuuden, liiton tuottamien koulutusten, tapahtumien ja painotuotteiden tunnetuksi tekemiseen ja markkinointiin. Myötäotetta koskevat kohdat eivät ole kovin laajoja tai pitkäsanaisia, mutta niistä aukeaa kuitenkin kulloinenkin ajattelu lehden roolista. Elämäntapaliiton yleiset tavoitteet ja toiminnan suuntaviivat (=toimintastrategiat) on määritelty vuosittain tarkasti ja kolmen vuoden välein yleisemmällä tasolla. Viestintästrategiat ovat edellä mainittujen papereiden laajennuksia ja täydennyksiä siten, että viestintä tukisi liiton toiminta-ajatusta, arvoja ja päämääriä. Vuosina 2000–2007 Elämäntapaliitolla on ollut kolme viestintästrategiaa.

Elämäntapaliiton historian ensimmäisessä viestintästrategiassa (17.12.2001) on Myötäotteelle omistettu kahdeksan riviä. Strategia itsessään on kolme sivua pitkä, joten Myötäotteen saama tila on suhteessa sen rooliin viestinnän osana. Suora lainaus viestintästrategiasta (2001):

”Myötäote on ehkäisevän päihdetyön ajankohtaisia asioita, ihmisiä ja ilmiöitä käsittelevä lehti: se tarjoaa aineksia sosiaali-, päihde- ja terveystalouden pureskeluun sekä elämänhallintaan. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa, levikkialueena on koko maa. Myötäotteen avulla toteutetaan asiakas-, jäsen-, media- ja markkinointiviestintää. Jokainen lehti kootaan jonkin ajankohtaisen tai muuten tärkeäksi koetun teeman ympärille. Lehden tukiryhmä suunnittelee teeman, ideoi ja antaa vinkkejä. Toiminnanjohtaja toimii päätoimittajana, tiedottaja kokoaa materiaalit ja huolehtii aikatauluista. Taittotyö ostetaan.”

Viestintästrategian (2001) toimintaympäristö-osassa kirjoitetaan, että haasteena on pukea ehkäisevä päihdetyö ”sellaiseen kielelliseen ja visuaaliseen asuun, että se riittää herättämään mielenkiinnon”. Viestinnän tehtävät ja tavoitteet -otsikon alla mainitaan, että liiton ”kaiken viestinnän tehtävänä on tehdä tunnetuksi liiton toimintaa ja edistää asiantuntijapalveluiden ja tuotteiden markkinointia ja myyntiä.” Erityisesti mainitaan pyrkimys vaikuttaa asenneilmastoon ja julkiseen keskusteluun sekä tuoda esille Elämäntapaliiton omia lähestymistapoja. Nämä edellä mainitut kohdat vaikuttavat myös Myötäotteeseen, vaikka eivät olekaan varsinaisesti Myötäotetta koskevan otsikon alla.

Koska strategia on Elämäntapaliiton ensimmäinen erillinen viestintästrategia, niin sen luonne on paljolti silloista tilannetta luotaava. Kovin paljoa siinä ei ole suuntaa-antavia elementtejä. Huomattavinta tämän tutkimuksen kannalta siinä on se, että viestintästrategiassa määritellään selvästi, mitä asioita lehden avulla halutaan toteuttaa. Kohderyhmät ovat moninaiset, ja erittäin mielenkiintoista on, ettei niissä mainita lainkaan sidosryhmiä tai päättäjiä tai vaikuttajia. Ainoastaan liiton muun viestinnän tavoitteena on ollut vaikuttaminen. Lehti on siis tuossa vaiheessa ymmärretty ja sen on haluttu olevan enemmän jäsenviestinnän kuin vaikuttamisen väline. Lehdellä on ollut myös funktio elämönhallinnan ja yleisen terveys- ja hyvinvointipolitiikan välineenä, ja sen on haluttu olevan osaksi kaupallisten hyvinvointilehtien kilpailija – ajankohtainen aikakauslehti. Mikäli näin ei olisi ollut, ei strategiaan olisi kirjattu asiakas-, media- ja markkinointiviestintää.

Myötäotteelle on annettu 10 riviä viestintästrategiassa, joka on päivitty 8.8.2003. Strategia itsessään on kolmisivuinen. Strategia on suurimmaksi osaksi edellisen strategian päivitetty ja tarkistettu versio. Myötäotteen osalta suurin uudistus on lauseessa, jossa kerrotaan lehden tarkoituksesta: ”Tarkoituksena on pitää yllä ja kohentaa liiton julkisuuskuvaa, markkinoida tuotteita ja tapahtumia”. Lisäksi mainitaan kaikki edellisessä strategiassa (2001) olleet tavoitteet. 2003 strategia ottaa kantaan ensi kerran Myötäotteen kohderyhmiin, joiksi mainitaan tilaajien lisäksi päättäjät, A-klinikat, Ihmisenviran hoitajat ja toimintakeskukset. Strategian (2003) yleisessä osassa, kohdassa ”ulkoinen viestintä”, sanotaan Elämäntapaliiton viestinnän tehtävänä olevan edellisessä strategiassa mainittujen lisäksi sosiaalipolitiikkaan vaikuttaminen.

Strategiaan on tullut voimakkaasti mukaan markkinointi ja julkisuuskuvan ylläpitäminen ja kohentaminen, mutta siihen on kuitenkin jätetty myös lähes kaikki edellisessäkin mainitut tavoitteet. Ainoana on jätetty pois maininta ehkäisevän päihdetyön ilmiöiden käsittelystä ja keskitytty asioihin ja ihmisiin. Kohderyhmiä on alettu miettiä ja sosiaalipolitiikkaan vaikuttami-

nen on otettu mukaan viestinnän yleisiin tavoitteisiin. Kohderyhmien ei tässä vaiheessa voi sanoa olevan erityisen vaikuttavia, sillä Ihmisenviran hoitajat ja toimintakeskukset ovat liiton omia toimintoja: jäsenviestintää. A-klinikat ovat pulmallinen ryhmä, kuten Myötäotteen kohderyhmiä koskevassa osassa kirjoitan. Vaikuttavuutta tuo mukaan päättäjien maininta, joskin pelkkänä yhtenä sanana se ei vielä kerro tai täsmennä paljoakaan. Päättäjiä halutaan tavoitella, mutta keitä, jää arvoitukseksi. Tai sitten strategian lukijan oletetaan tietävän, että kyseessä ovat sosiaali- ja terveysalan valtakunnalliset päättäjät, etenkin kansanedustajat ja virkamiehet.

Seuraava viestintästrategia 2005–2007 on selkeästi kehittynyt jäsenykseltään ja sisällöltään tulevaan tähtääväksi. Strategian alussa esitetään visio Elämäntapaliitosta vuonna 2007 ja mainitaan muun muassa, että toiminta on yhteiskunnallisesti vaikuttavaa ja viestit perustuvat oimtakeiseen toimintaan. Strategiassa esitellään suunnitelmakauden avaintulosalueeksi vaikuttamistoiminta: ”Elämäntapaliiton toiminnasta välittyvät monitasoiset sanomat ovat tärkeä osa yhteiskunnallista viestintää, joka ilmentää sosiaalista vastuuta päihteidenkäytöstä.” Lisäksi vaikuttamisesta mainitaan, että julkisuuskuva on säilytettävä myönteisenä, avarana ja yhteistyöhakuisena ja pidettävä huolta siitä, että liiton toiminnan asiantuntemuus, arvolähtökohdat ja tuloksellisuus saadaan näkyviin.

Strategiassa 2005–2007 ei ole Myötäotteelle omaa otsikkoa tai kohtaa, vaan lehdestä on maininnat sekä markkinoinnin että ulkoisen ja sisäisen tiedotuksen kohdissa. Sisäisessä tiedotuksessa sivutaan Myötäotetta ja kohdassa ”erityiset toimenpiteet” on päätetty luoda ”Pikku-Myötäote” sisäisen tiedotuksen ja markkinoinnin välineeksi. Pikku-Myötäotteen kohderyhmiksi on päätetty liiton omat työntekijät, jäsenjärjestöt, toimintapisteet ja Ihmisenviran hoitajat. Tämä päätös on erittäin tärkeä varsinaisen Myötäotteen kannalta. Kun voidaan karsia järjestön sisäiset asiat lehden sivuilta pois, niin jää enemmän sivutilaa vaikuttamiselle. Paikalliset tapahtumauutiset yms. voidaan julkaista Pikku-Myötäotteessa, joka alkoi ilmestyä vuonna 2005.

Ulkoisen tiedotuksen tavoitteissa (viestintästrategia 2005–2007) sanotaan suoraan, että ”Myötäotteesta pyritään tekemään vaikuttamisen väline ja liiton käyntikortti imagoviestintään.” Teemoitukset määritellään toiminnallisia tavoitteita tukeviksi. Kohderyhmiä ei enää luetella erikseen, vaan niistä mainitaan vain, että ”täsmennystä jatketaan”. Myötäotteen rooli on tuotu selkeästi esiin (vaikuttamisen väline) ja uutena asiana on otettu mukaan ainakin strategian mukaan imagoviestinnän käyntikortti. Tällä ajatellaan, että lehti olisi yhtä helppo, kätevä ja luonteva antaa kuin käyntikortti ja että se olisi näyteikkuna Elämäntapaliiton maailmaan. Leh-

den voi antaa missä tahansa tilanteessa, ilman että ensin pitää pohtia, mitä vastaanottaja mahtaa tästä julkaisusta ajatella.

Samalla on kuitenkin tunnustettu se realismi, että Myötäotteen kohderyhmä ovat varsin kaksisuuntainen (jäsenjärjestöt ym., ja toisaalta päättäjät ja vaikuttajat) ja osin täsmentymätön. ”Täsmennystä jatketaan” -lause kuvastaa myös sitä, ettei strategiaa kirjoitettaessa ole ollut varmuutta siitä, että työ saadaan järkevällä tavalla tehtyä kokonaan. Muutoin siinä olisi lukeut esimerkiksi, että ”Myötäotteen kohderyhmät täsmennetään” tms. Strategiasta voi päätellä myös, että kohderyhmiin on kiinnitetty huomioita jo ennen tämän strategian kirjoittamista ja että tiedetään työn olevan kesken.

4. SISÄLLÖNANALYYSI MYÖTÄOTTEESTA

4.1. Sisällönanalyysin tausta-ajattelusta

Aluksi on syytä hieman perehtyä niihin keinoihin, joilla teksteistä voidaan löytää erilaisia merkityksiä. Hoikkalan mukaan (1989, 182) teksti saa merkityksensä vasta jonkun lukiessa tekstin ja antaessa sille omat tulkintansa omien odotustensa ja kokemustensa pohjalta (Ridell 1994). Tämä tulkinta voi olla erilainen kuin jutun tekijän ajattelema.

Jokinen, Juhila & Suoninen (1993, 132) sanovat, että analysoitavaa toimintaa pitää tarkastella tietyssä ajassa ja paikassa, johon tulkintaa pyritään suhteuttamaan. Kontekstina voi olla välitön tilannekonteksti tai laaja yhteiskunnallinen tai kulttuurinen konteksti. Myötäotteen sisällönanalyysiä tehtäessä on tunnettava järjestömaailmaa ja järjestöjen tapaa toimia, sillä järjestöjen toimintakulttuuri eroaa esimerkiksi kaupallisen liike-elämän toimintakulttuurista pehmeämpänä ja ihmisen huomioonottavampana. Niinpä juttuja ei voi tutkia irrallisina, vaan yhteiskunnassa ja sosiaalisessa todellisuudessa kiinni olevina. Pohjana käytetään sekä yhteiskunnallista että kulttuurista kontekstia. Ensimmäinen auttaa suhteuttamaan tekstit ympäröivään maailmaan ja jälkimmäinen järjestömaailmaan.

Faircloughin mukaan (1995, 50–52 ja 81) kulttuurisen kontekstin huomiointi on erityisen tärkeää tutkittaessa mediatekstejä, koska diskursiiviset käytännöt muotoutuvat yhteiskunnassa.

Lehtijutut rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentavat sosiaalista todellisuutta (Jokinen ym, 1993, 27). Diskursseja tutkimalla voidaan teksteistä paljastaa tyylejä, sävyjä ja puhuttelutapoja.

Käyttäessämme kieltä, emme ainoastaan kuvaa, vaan myös merkityksellistämme kohteita. Neutraalinkin tuntuissa kuvauksissa käytetyt sanat usein liittävät kohteisiinsa piiloisia olettamuksia (Jokinen ym. 1993, 18–19). Sanavalinnoilla voidaan juttuun liittää myös emotionaalisia latauksia (Hoikkala 1990, 157). Leino (1989, 26) huomauttaa, että ihmiset sijoittavat kirjoittaessaan ajatuksensa ja tunteensa kielellisiin signaaleihin. Kun ihminen ”rakentaa” maailmaa, hän tekee sen olemassa olevien kielellisten resurssien avulla, valikoiden sanoja ja tuottaen valinnoillaan seurauksia. Tekstit luovat ja muokkaavat kohteitaan ja sisältävät näkyviä tai piiloisia väitteitä tai viittauksia kohteestaan. (Potter & Wetherell 1987, 6 ja 30)

Norman Fairclough näkee kommunikatiivisen tapahtuman kolmitasoisena. Hänen mukaansa sitä voidaan tarkastella samanaikaisesti tekstinä, diskursiivisena tapahtumana ja laajempänä sosiaalisena ja yhteiskunnallisena käytäntönä. Diskursiivinen käytäntö heijastuu tekstin tuottamiseen ja tulkintaan ja toisaalta tuotantoprosessi heijastuu tekstiin. Lukija siis tulkitsee tekstiä niiden vihjeiden mukaan, joita tuotantoprosessi on jättänyt tekstiin. Jokainen teksti voi kantaa mukanaan tekstuaalisia, sosiaalisia ja identiteettejä luovia sekä ideologisia merkityksiä. Jokaisella tasolla pyritään vastaamaan siihen, kuinka maailma, sen tapahtumat ja suhteet esitetään, minkälaisia identiteettejä rakennetaan tekstiin osallistuville (kirjoittajat, yleisö, tekstissä esiintyvät toimijat) sekä minkälaiset suhteet heidän välilleen muodostuvat. (Fairclough 1993, 134–138)

Retoriikka soveltuu myös kirjoitusten analysointiin. Perelmanin mukaan (1996, 12) retoriikka kattaa kaikki vakuuttamiseen tai suostutteluun tähtäävät esitykset yleisöstä ja käsitellyistä asioista riippumatta. Lukijan hyväksyntää pyritään hankkimaan jutuissa argumentaation avulla; perustelemalla väitteitään kirjoittajat haluavat saada yleisön hyväksynnän tai kannatuksen. Jos argumentaatiolla ei ole yleisön hyväksyntää, se voi synnyttää kielteisen reaktion (Perelman 1996, 155). Tällöin kirjoittaja on epäonnistunut tehtävässään, eikä ole saavuttanut haluamaansa tavoitetta kirjoituksellaan. Argumentaatio ei kuitenkaan ole vain tätä, sillä sen avulla ei tavoitella vain älyllistä hyväksyntää, vaan usein tähtäimessä on toiminta tai ainakin toimintalttiuden luominen (mt, 19).

Kirjoittajan on oltava taitava, mikäli hän haluaa vaikuttaa yleisöönsä. Argumentaation lähtökohdat on poimittava yleisön jo hyväksymien väitteiden joukosta (mt, 41). Tämä merkitsee valintaa. Miten kirjoittaja on onnistunut, se selviää vasta lukijan lukiessa tekstin. Monesti hyviä suostuttelukeinoja ovat yleispätevät arvot, toisto, yksityiskohtien kasaaminen, tiettyjen jaksojen painottaminen ja esimerkin avulla perusteleminen (mt, 34–46 ja 120). Jokinen ym. (1993, 157) ovat määritelleet viisi erilaista faktuaalistamisstrategiaa; I) itse todettuun vetoaminen, II) vaihtoehdottomuus, III) kvantifiointi, IV) sosiaalisiin normeihin tukeutuminen, V) asiantuntijuus. Näitä keinoja kirjoittaja saattaa käyttää yrittäessään vaikuttaa ja pyrkiessään saavuttamaan jutulle hyväksyttävyyttä ja toden leima ja mahdollisesti vaikuttamaan asioiden saamaan julkisuuteen.

Retoriikka pyrkii saamaan vallalle tiettyjä mielipiteitä kilpailevien kustannuksella (Jokinen ym. 1993, 171). On hankalampaa etsiä kirjoittajan tarkoituksia, motiiveja ja vaikuttamiskeinoja moniarvoisesta ja asian eri puolia esittelevästä jutusta kuin yksipuolisesta, vain yhden osapuolen kantoja valottavasta kirjoituksesta.

4.2. Sisällönanalyysin lähtökohdista

Lähtökohtana sisällönanalyysilleni on olettaus, että päätoimittaja-toiminnanjohtajan vaihdos on vaikuttanut Myötätöteen sisältöön. Käyttämällä tausta-ajatteluna edellä kerrottuja asioita, on tarkoituksena tutkia, onko sisällössä tapahtunut kehittymistä ja jos on, niin millaista. Analyysissä tutkitaan sisältöä sekä laadullisesti että määrällisesti.

Jokaisesta lehdestä tutkitaan tema ja kirjoituksista niiden aiheet, keitä kirjoituksissa puhutellaan, onko teksteissä sisäänrakennettu ”me” ja tyyli, sävy ja tavoite. Lisäksi tutkitaan, ovatko kirjoittajat liiton omaa väkeä vai ulkopuolisia sekä heidän sukupuolensa ja onko kuvitus järjestön sisäisestä tapahtumasta, toiminnosta vai jotain muuta. Kirjoittajien titteleitä ei ollut mahdollista tutkia, koska niitä ei ole merkitty suurimpaan osaan jutuista. Lisäksi tutkitaan lehden nimen alla olleita lisätekstejä ja niiden merkityksiä. Lopuksi peilataan sisällönanalyysin tuloksia viestintästrategioiden tavoitteisiin ja pohditaan, näkyvätkö ne lehdessä.

Aihepiireistä erotetaan neljä erilaista tasoa: onko kyseessä liiton omat toiminnot, tapahtumat tai henkilöt vai päihdeala, päihdepolitiikka, sosiaali- ja terveystalitiikka vai muiden lähteiden referointi tai jokin muu. Puhuttelulla tarkoitetaan sitä, kenelle kirjoitukset on suunnattu; ns.

omalle väelle, päättäjille ja muille ulkopuolisille vai päihdealan ammattilaisille. Sisäänrakennettu ”me” tarkoittaa tässä sitä, vaatiiko tekstin lukeminen tai ymmärtäminen etukäteistietoa liitosta tai liiton toiminnoista. Kirjoitusten tyyli, sävy ja tavoite -osa on jaettu viiteen kategoriaan: onko teksti asiantuntijatekstiä, järjestön sisäistä viestintää, markkinointia tai mainostusta, vaikuttamista vai jotain muuta. Osaltaan tyyli, sävy ja tavoite -kategorian eri luokat ovat hiukan kuin veteen piirrettyjä viivoja, sillä juttu voi olla vaikuttava, vaikka se olisikin asiantuntijatekstiä, järjestön sisäistä viestintää, markkinointia tai muuta. Jutuista on pyritty löytämään päälimmäinen tavoite tai tavoitteet.

Lehdissä olleet mainokset, ristikot ja sarjakuvat on merkitty mukaan lehti- ja juttukohtaiseen listaukseen (liite 2), mutta niiden luonteen vuoksi niitä ei ole sisällytetty kokonaan analyysiin, vaan ainoastaan soveltuvien osien.

Miksi lehdet on analysoitu sisällönanalyysiä hyväksi käyttäen eikä kirjoittajia haastattelemalla? Ensinnäkin ihmisen muisti on kovin lyhyt; ei voida olettaa kaikkien kirjoittajien muistavan, millaisia tarkoituksia heillä oli kirjoituksia laatiessaan. Toisekseen, kuten Ollikainen (2004, 59) huomauttaa, haastattelemisen saattaisi tuoda enemmänkin esiin kirjoittajien aikomuksia tai vaikuttimia, kuin mitä itse tekstissä lopulta tosiasiallisesti oli.

Koska sisällönanalyysin avulla voidaan tuottaa aina tulkinta, joka on vain yksi monista (Krippendorff 2004, 33–34), pyrin perustelevaan tässä tekemäni valinnat. Analyysiin on valittu kuusi Myötätöteen numeroa, kolmen kummankin päätoimittajan kaudelta. Lisäksi puolet valituista on sellaisia, joissa en itse ole ollut toimitussihteerinä vanhempainvapaiden vuoksi.

Päätoimittaja Lindin kaudelta tutkitaan numerot 1/2000, 2/2001 ja 1/2002. Vuodelta 2000 tarkasteluun on otettu vuoden ensimmäinen numero, koska numerosta 2 eteenpäin aloin toimia lehden toimitussihteerinä. Vuoden 2001 numeroksi valikoitui numero kaksi, koska ykkönen meni postin virheen vuoksi lukijoille vasta kakkosen jälkeen. (ks. luku 3). Numero 1/2002 on puolestaan viimeinen Lindin päätoimittama lehti. Vuodelta 2003 ei ole otettu analyysiin mukaan yhtään lehteä, koska silloin lehden päätoimittajana toimi pääosan vuotta oman toimensa ohella Elämäntapaliiton kehittämisspällikkö.

Kiukkaan kaudelta analyysiin on otettu lehdet 1/2004, 2/2005 ja 4/2006. Vuoden 2004 numeroksi on valittu ykkönen, koska se on ensimmäinen lehti, jossa sivumäärää on pienennetty ja sisältö on kokenut uudistuksia. Vuodelta 2005 valittiin numero kaksi, koska se on vuoden ainoa lehti, joka ei keskity ainoastaan jonkin hankkeen esittelyyn. Vuodelta 2006 on valittu vuoden

viimeinen numero, koska siinä voisi olettaa ko. vuoden alussa tehdyn taittoudistuksen ajautuneen jo uomiinsa.

4.3. Kannen tekstit ja niiden merkitys

Myötäotteen kannessa on lehden nimiön alla ollut vaihtelevasti erilaisia lisätekstejä, sloganeja. Vuoden 2000 kahdessa ensimmäisessä numerossa lisätekstinä luki ”elämäntapatoiminnan lehti”. Tämä viittaa siihen, että lehdessä pyrittiin käsittelemään laajasti erilaisia hyvään ja terveelliseen elämäntapaan liittyviä asioita. Elämäntapatoiminnan lehti -ilmaus viittaa myös suurelle yleisölle suunnattuun hyvinvoinnin lehteen.

Numeroissa 3/2000–3/2001 kannessa luki ”ehkäisevää päihdetyötä ja ihmisiä.” Samaa slogania Elämäntapaliitto käytti tuolloin myös muussa toiminnassaan ja yleismarkkinoinnissaan. Teksti on päätoimittaja Lindin keksimä ja hän halusi sillä tuoda edellistä tekstiä paremmin esiin ehkäisevän päihdetyön. Siinä missä ”elämäntapatoiminnan lehti” häivytti ehkäisevän päihdetyön taustalle, niin ”ehkäisevää päihdetyötä ja ihmisiä” toi liiton varsinaisen funktion esille. Vaikka uuden sloganin oli tarkoitus olla helposti lähestyttävä, niin sen huomattiin toimivan pikemminkin päinvastoin. Esimerkiksi messuilla tai tapahtumissa ihmiset eivät halunneet ottaa lehteä vastaan vedoten siihen ”ettei minulla ole ongelmaa.” Yleisö koki tekstin viittaavaan päihdeongelmaisiin ja päihdehuoltoon ja olevan leimaava. Esimerkkinä tästä on Elämäntapaliiton kangaskassi, jossa luki tuo samainen teksti. Niitä käyttäviltä työntekijöiltä tultiin kysymään, että miten ihmeessä he kehtaavat kantaa tuollaista kassia.

Palautteesta otettiin opiksi ja numeron 4/2001 kannessa ei lukenut mitään lisätekstiä tai slogania, ainoastaan lehden nimi ja teema. Tämäkään ei ollut hyvä ratkaisu, koska kannesta ei voinut lainkaan päätellä, kenen tai minkä alan lehti on kyseessä.

Numeroissa 1/2002–4/2005 käytettiin tekstiä ”Elämäntapaliiton mielipidelehti.” Teksti on Myötäote-työryhmän keksimä ja sillä haluttiin kertoa lehden sisältävän tietoa Elämäntapaliiton ajattelutavoista ja toiminnoista. Tekstin ei koettu olevan ongelmaton, sillä Myötäotteessa esitivät mielipiteitään muutkin kuin liiton oma väki. Lisäksi sisällöissä kerrottiin ehkäisevän päihdetyön alan meneillään olevista asioista, joiden ei voi sanoa olevan Elämäntapaliiton mielipiteitä. Tekstiä kuitenkin käytettiin kolme vuotta, koska Myötäote-työryhmä ei päässyt yksimielisyyteen muusta tekstistä.

Myötäote ei myöskään täytä opetusministeriön kriteerejä kulttuuri- ja mielipidelehtituen (nykyisin avustus kulttuurilehtien tukemiseen ja jakeluun) saamiseksi. Kriteerien (OPM, www.minedu.fi) mukaan ”avustusta voidaan myöntää kulttuurilehdelle, joka ylläpitää kulttuurista, tieteestä, taiteesta, tai uskonnollisesta elämästä käytävää yhteiskunnallista keskustelua.” Myötäote ei pidä yllä mitään näistä, vaan kertoo enimmäkseen Elämäntapaliiton toiminnoista ja asioista sekä niihin liittyvistä tai niihin vaikuttavista asioista.

Vuoden 2006 alusta alkaen Myötäote alkoi ilmestyä taittoudistuksessa luodulla uudella ilmeellä. Lehden nimiö muutettiin ja samalla haluttiin poistaa kannesta keskustelua herättäneet lisätekstit ja sloganit. Kantta ei kuitenkaan numeron 4/2001 kokemusten jälkeen haluttu jättää ilman selitystä, joten nimiön alle päädyttiin laittamaan Elämäntapaliiton kotisivujen osoite. Tällä haluttiin korostaa sitä, että kaikesta lehdessä kirjoitetusta saa lisätietoa Elämäntapaliiton sivuilta tai vähintään sieltä löytyy lisää yhteystietoja. Kotisivujen osoite myös tuo helpolla tavalla kanteen lehden julkaisijan nimen.

4.4. Sisällönanalyysi lehdittäin

Juttukohtaiset analyysin tulokset ovat liitteessä 2.

Juttujen aiheet on tutkittu lukemalla jutut läpi ja katsomalla, mistä niissä kirjoitetaan. Aihepiirit olivat helposti löydettävissä eikä juttujen kategorisointi tässä tuottanut juuri hankaluuksia. Pulmallisimpia olivat jutut sellaisista yhteistyöhankkeista, joissa on ollut mukana Elämäntapaliiton lisäksi muitakin järjestöjä tai tahoja. Tällaiset jutut olisi voinut osaksi merkitä päihdealaa, päihdepolitiikkaa tai sosiaali- ja terveystieteitä koskeviksi. Jutut on kuitenkin luettu ajatuksella läpi ja mikäli niissä on etupäässä esitelty jotain hanketta, ne on merkitty omia toimintoja, tapahtumia tai henkilöitä käsitteleviksi. Mikäli niissä on etupäässä kirjoitettu asioista, joita tavoitellaan ja joilla voisi olla jotain yleisempää vaikutusta, on jutut merkitty päihdealaa ym. käsitteleviksi. Muutamassa jutussa on merkintä molempiin kohtiin, koska niissä on eri väliotsikkojen alla sekä yleisiä elementtejä että asiaa suoraan Elämäntapaliiton toiminnoista ja jutun aihepiiri liikkuu yleisen päihdepolitiikan tms. ja Elämäntapaliiton tekemisten välillä. Samoin Silppusäkki ja Päivityksiä-nimisten juttujen kohdalla on useita merkintöjä, koska jutut koostuvat erilaisista pikku-uutisista.

Puhuttelua tutkittaessa eli sitä keitä jutuissa puhutellaan tai kenelle jutut on suunnattu, oli pakko merkitä osaan jutuista kaksi tahoja. Tämä siksi, että jutut oli selkeästi suunnattu kahdelle kohderyhmälle. Tämä ilmeni muun muassa siten, että jutussa saatettiin esimerkiksi puhua jostakin päihdealan asiasta (=suunnattu päihdealan ammattilaisille) ja lopussa esittää vetoamus päättäjille, jotta nämä tekisivät asialle jotain (=suunnattu päättäjille). Muista jutuista oli löydettävissä joko yksi selkeä kohderyhmä tai ei kohderyhmää lainkaan.

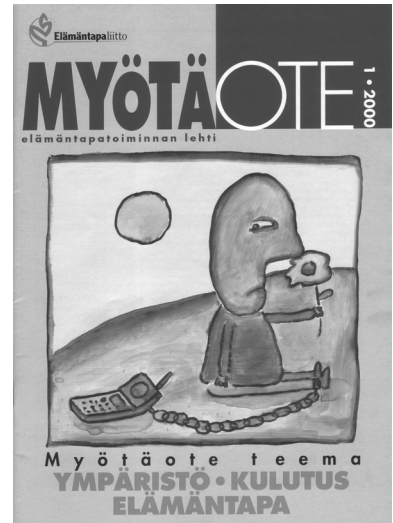
Sitä, onko jutuissa sisäänrakennettu ”me” eli vaatiiko jutun lukeminen etukäteistietoa Elämäntapaliitosta vai ei ja löytyykö jutusta sisäistä me-henkeä, oli mukavaa tutkia. Silppusäkkiä ja Päivityksiä-palstaa lukuun ottamatta jutuista löytyi selvästi se, ketä juttu palveli ja keitä kirjoittaja oli ajatellut. Silppusäkissä ja Päivityksissä oli toki jokaisessa pikkujutussa erikseen nähtävissä oliko niissä ”me” tai ei, mutta niiden erittelyä en tässä katsonut tarpeelliseksi. ”Me” paljastui jutuista muun muassa sellaisissa lauseissa kuten ”toiminta-ajatuksemme” (Myötäote 2/2001, 22), ”kohtaamispaikkaverkostomme” (Myötäote 1/2002, 20) tai otsikossa ”Turun tienoilta tähysimme jo Ouluun” (Myötäote 2/2005, 18). Jälkimmäinen otsikko ei aukea kuin liittoa hyvin tunteville, jotka ymmärtänevät sen viittaavan eri vuosien vuosikokouksiin. Usein ”me” ilmeni myös tuttavallisissa puhutteluissa, joissa ei kerrottu esimerkiksi haastateltavan titтелиä. Esimerkiksi ”Seppo Lind kävi haastattelemassa Tuhtosen Penaa” (Myötäote 1/2000, 19).

Kirjoitusten tyyli, sävy ja tavoite oli suurimmissa osassa jutuista melko selvästi löydettävissä. Joissain jutuissa puhuteltiin eri tahoja ja tästä syystä tavoitteena oli eri asioita. Samoin vaikuttavaan juttuun oli saatettu laittaa loppuun jotain markkinointia tai liiton omien asiantuntijoiden tekstien yhteyteen oli laitettu markkinoivia osia.

Kirjoittajat on merkitty siltä osin kuin ne olivat lehdestä löydettävissä. Kuvituksen osalta analyysiin on otettu mukaan se, ovatko kuvat liiton omasta tapahtumasta vai jostain muualta tai muusta.

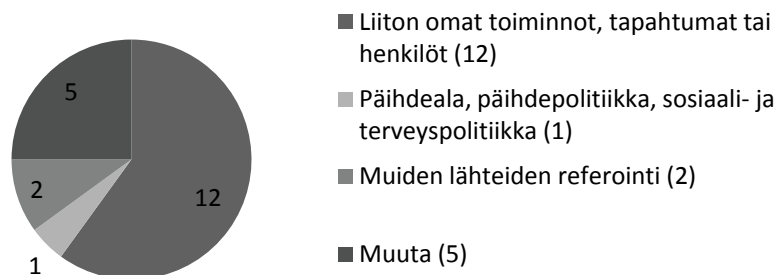
4.4.1. Myötäote 1/2000

Myötäote 1/2000 käsittelee ympäristöaiheita ja sen teemana on Ympäristö, kulutus, elämäntapa. Elämäntapaliiton arvoihin kuuluu ihmisen ja ympäristön välinen sopusointu, joten teema lienee valittu sen vuoksi. Lehti on kansia lukuun ottamatta kokonaan mustavalkoinen ja siinä on 32 sivua. Aikauslehtimäisistä ominaisuuksista mukana ovat ristikko ja sarjakuva. Kansikuvana on Frank Renlien piirros. Jutuista suurin osa kuuluu Elämäntapaliiton toimintoja esitteleviin ja niiden kuvitukset ovat pääasiallisesti liiton omista tapahtumista ja toiminnoista. Kirjoittajista suurin osa on liiton työntekijöitä ja miehiä. Teksteistä löytyy ”me”-juttuja kaksi kappaletta vä-

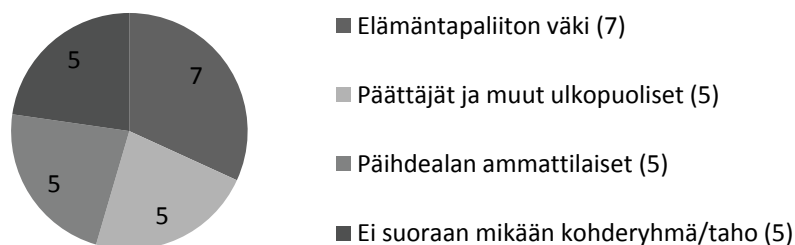

hemmän kuin muita juttuja. Jutuissa on mukana kaikkia tutkittuja tyylejä, sävyjä ja tavoitteita, mutta eniten on markkinointijuttuja ja toiseksi eniten järjestön sisäistä viestintää. Jutuissa puhutellaan eniten omaa väkeä. Muutoin puhuttelut ovat jakautuneet tasaisesti kaikkiin luokkiin.

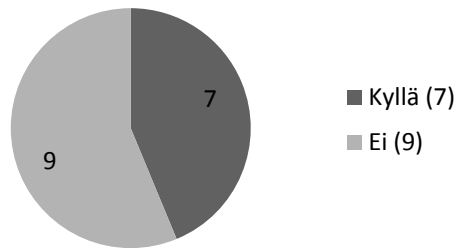
KAAVIO 1: Myötäote 1/2000: Aiheet, joista kirjoitettu (kpl)

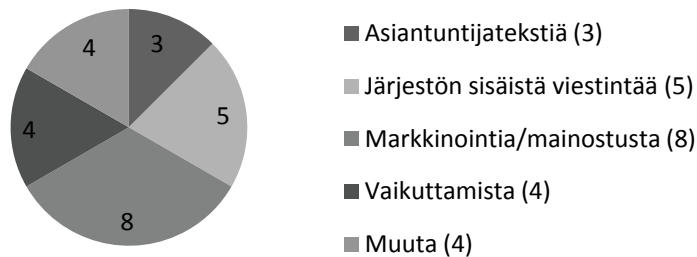
KAAVIO 2: Myötäote 1/2000: Puhuttelu, keitä jutuissa on puhuteltu tai kenelle juttu on suunnattu (kpl)

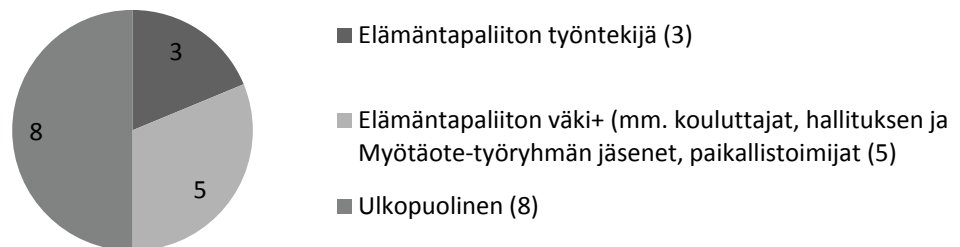
KAAVIO 3: Myötäote 1/2000: Onko teksteissä sisäänrakennettu ”me”, vaatiiko lukeminen etukäteistietoa Elämäntapaliitosta (kpl)

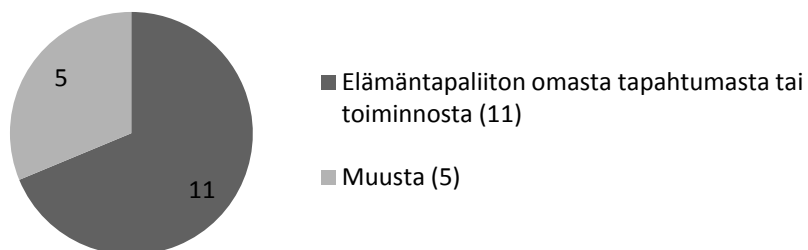
KAAVIO 4: Myötäote 1/2000: Juttujen tyyli,sävy ja tavoite: millaisia juttuja lehdessä on (kpl)

KAAVIO 5: Myötäote 1/2000: Kirjoittajat (kpl)

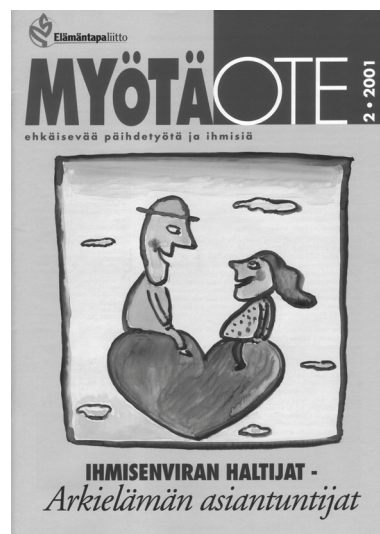

KAAVIO 6: Myötäote 1/2000: Kuvitus (kpl)

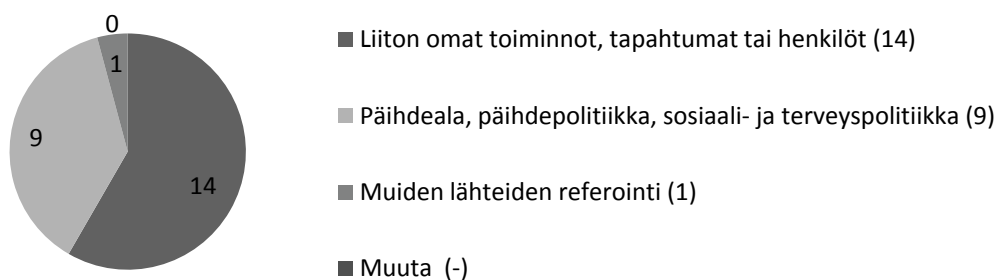
4.4.2. Myötäote 2/2001

Myötäotteen 2/2001 teemana on Ihmisenviran haltijat – Arkielämän asiantuntijat. Lehdessä esitellään näitä Elämäntapaliiton ja sen jäsenjärjestöjen vapaaehtoistoimijoita ja -toimintaa: Ihmisenviran hoitajia. Lehti on kansia lukuun ottamatta kokonaan mustavalkoinen ja siinä on 32 sivua. Aikakauslehtimäisistä ominaisuuksista mukana ovat ristikko ja sarjakuva. Kansikuvana on Frank Renlien piirros. Teeman jutuissa käsitellään laajimmin Elämäntapaliiton toimintoja, mutta mukana on myös muita juttuja, jotka eivät kaikki istu teemaan kovin tarkasti. Kuvituksena on sekä sisäisiä että muualta hankittuja kuvia, joskin sisäisiä

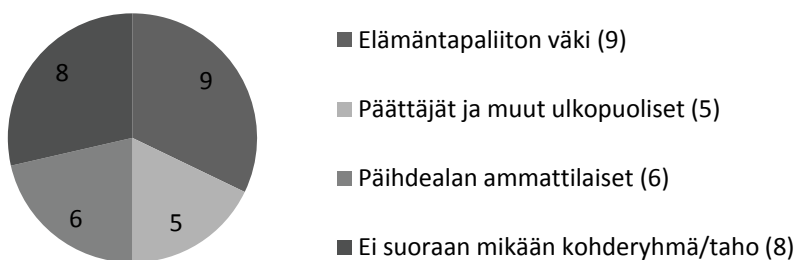

hieman enemmän. Kirjoittajissa on yhtä paljon miehiä ja naisia, mutta enemmistö on liiton työntekijöitä. ”Me”-juttuja ja muita juttuja on melkein saman verran; muita on vain yksi enemmän. Jutun tyyleissä, sävyissä ja tavoitteissa on yhtä paljon järjestön sisäistä viestintää ja yhtä paljon markkinoivia tai mainostavia juttuja. Toiseksi eniten on asiantuntijatekstejä. Jutuissa puhutellaan eniten omaa väkeä ja toiseksi eniten jutut on suunnattu ei suoraan millekään kohderyhmälle.

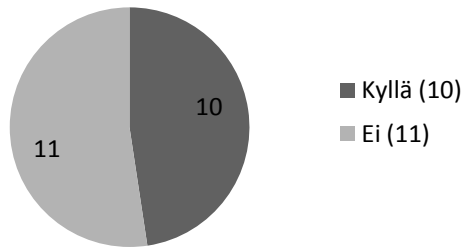
KAAVIO 7: Myötäote 2/2001: Aiheet, joista kirjoitettu (kpl)

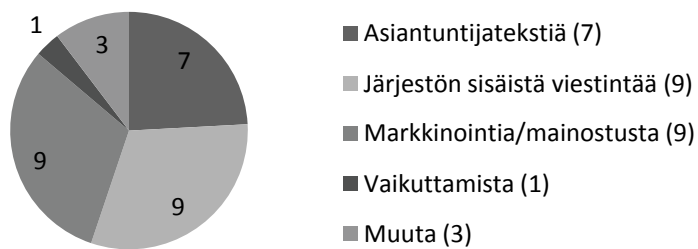
KAAVIO 8: Myötäote 2/2001: Puhuttelu, keitä jutuissa on puhuteltu tai kenelle juttu on suunnattu (kpl)

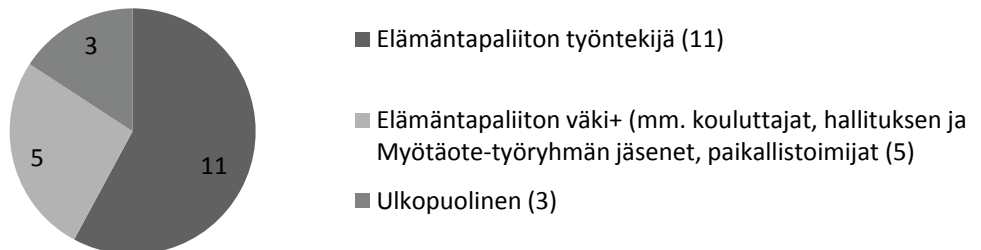
KAAVIO 9: Myötäote 2/2001: Onko teksteissä sisäänrakennettu ”me”, vaatiiko lukeminen etukäteistietoa Elämäntapaliitosta (kpl)

KAAVIO 10: Myötäote 2/2001: Juttujen tyyli, sävy ja tavoite: millaisia juttuja lehdessä on (kpl)

KAAVIO 11: Myötäote 2/2001: Kirjoittajat (kpl)

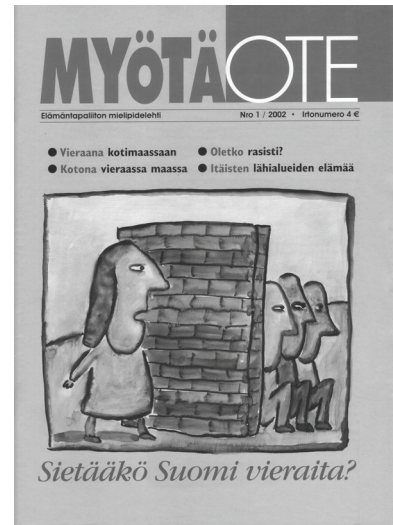

KAAVIO 12: Myötäote 2/2001: Kuvitus (kpl)

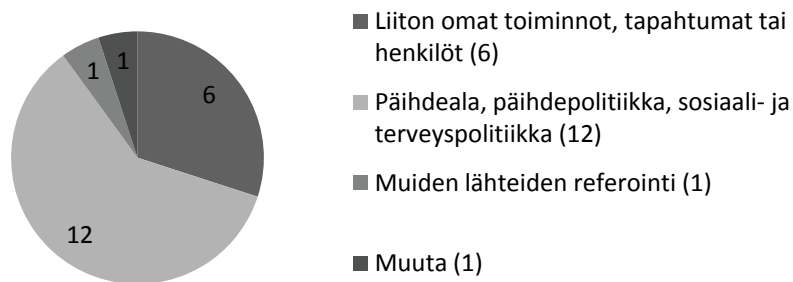

4.4.3. Myötäote 2/2002

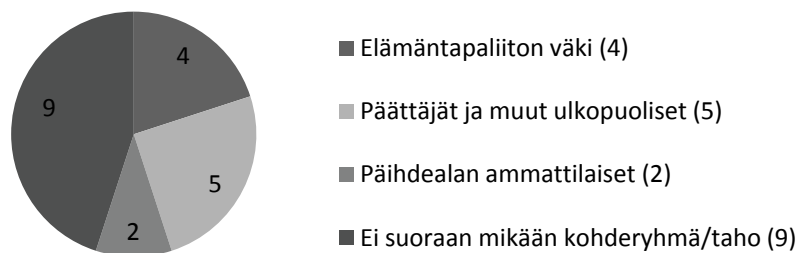
Myötäote 2/2002 käsittelee monikulttuurisuutta monesta näkökulmasta ja teeman nimenä on Sietääkö Suomi vieraita? Sisäsivuilla teeman nimenä on Monikulttuurisuus. Lehti on kansialukuun ottamatta kokonaan mustavalkoinen ja siinä on 32 sivua. Aikauslehtimäisistä ominaisuuksista mukana ovat ristikko ja sarjakuva. Kansikuvana on Frank Renlien piirros. Elämäntapaliitto haluaa edistää suvaitsevaisuutta, mutta monikulttuurisuutta ei ole suoraan mainittu tavoitteissa tai periaatteissa. Numeron jutuista suurin osa käsitteleekin muita kuin Elämäntapaliiton toimintoja tai aiheita ja kuvituksena on enemmän muualta hankittuja kuin omien toimintojen kuvia. Kirjoittajat ovat jakautuneet melko tasaisesti liiton työntekijöihin, muuhun liiton väkeen ja ulkopuolisiin, mutta eniten on liiton työntekijöitä. Sukupuolijakauma on tasan. ”Me”-juttuja lehdessä on vain neljä kappaletta muiden osuuden ollessa 14 kpl. Lehdessä on eniten vaikuttamaan pyrkiviä juttuja ja toiseksi eniten juttuja ”muu”-kategoriassa. Jutuissa puhutellaan eniten ”ei ketään” eli lukijoiksi ei ole ajateltu suoraan mitään kohderyhmää.

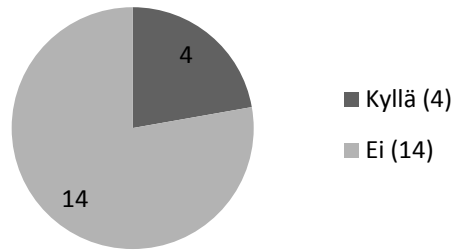
KAAVIO 13: Myötäote 2/2002: Aiheet, joista kirjoitettu (kpl)

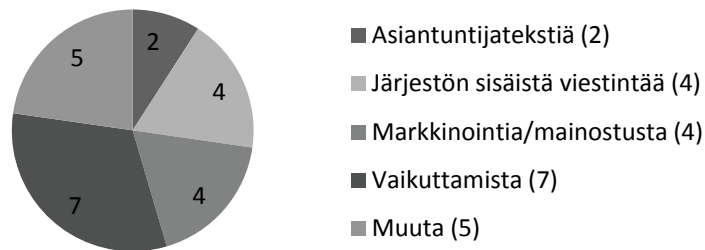
KAAVIO 14: Myötäote 2/2002: Puhuttelu, keitä jutuissa on puhuteltu tai kenelle juttu on suunnattu (kpl)

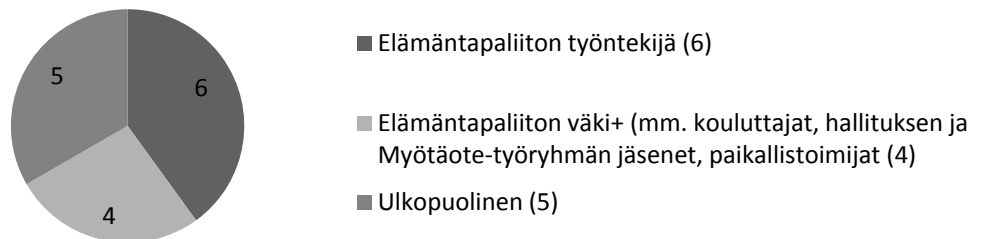
KAAVIO 15: Myötäote 2/2002: Onko teksteissä sisäänrakennettu ”me”, vaatiiko lukeminen etukäteistietoa Elämäntapaliitosta (kpl)

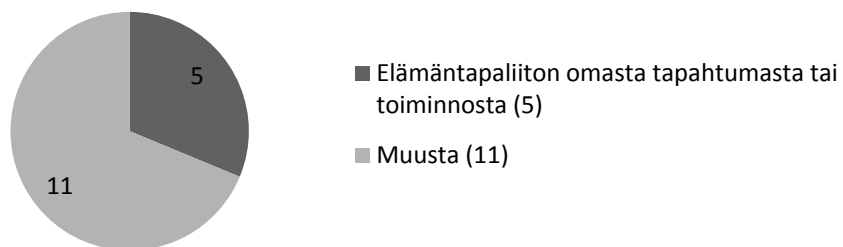
KAAVIO 16: Myötäote 2/2002: Juttujen tyyli, sävy ja tavoite: millaisia juttuja lehdessä on (kpl)

KAAVIO 17: Myötäote 2/2002: Kirjoittajat (kpl)

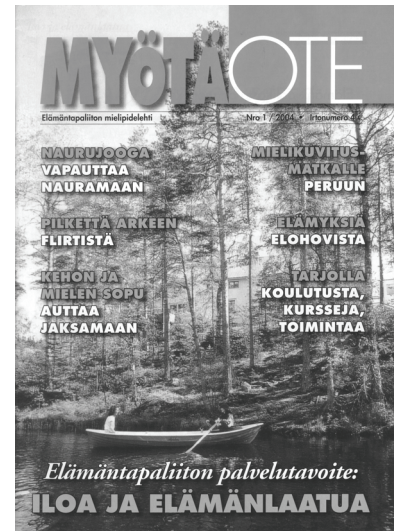

KAAVIO 18: Myötäote 2/2002: Kuvitus (kpl)

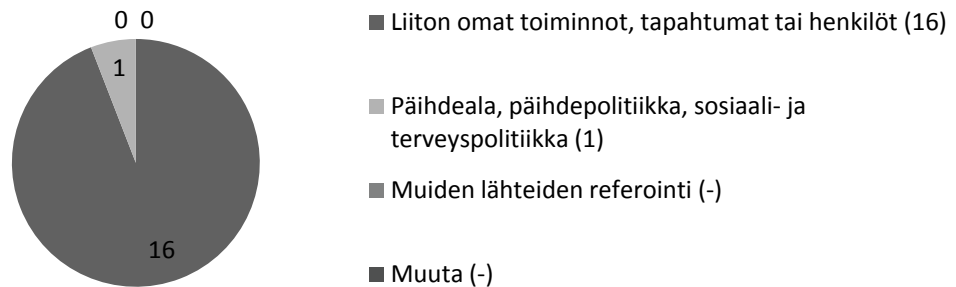

4.4.4. Myötäote 1/2004

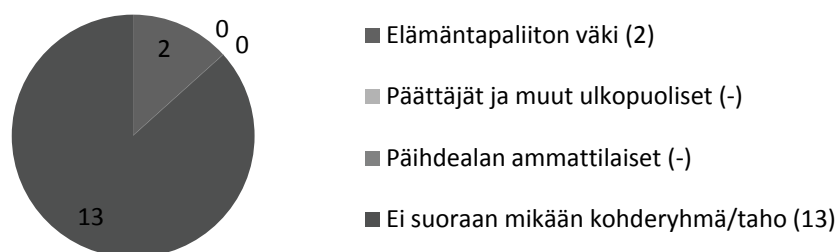
Myötäote 1/2004 on teemaltaan Elämäntapaliiton toimintoja markkinoiva ja myymään pyrkivä lehti. Teeman nimenä on Elämäntapaliiton palvelutavoite: Iloa ja elämänlaatua. Lehti on kauttaaltaan nelivärinen ja siinä on 24 sivua. Aikauslehtimäisiä ominaisuuksia ei ole mukana. Kannessa on kesäinen kuva Hotelli Elohovista. Jutut yhtä lukuun ottamatta käsittelevät Elämäntapaliiton toimintoja ja pyrkivät hankkimaan joko tilaajia tai osallistujia. Samoin kuvitus on yhtä juttua lukuun ottamatta liiton omista toiminnoista. Kirjoittajissa ei ole yhtään täysin ulkopuoliseksi laskettavaa, vaan kaikki ovat enemmän tai vähemmän si-
doksissa Elämäntapaliittoon. Naiskirjoittajia on kaksi enemmän kuin miehiä. Etukäteistietoa Elämäntapaliitosta vaativia ”me”-juttuja on neljäsosa muiden juttujen määrästä. Lehden jutuista ylivoimainen enemmistö on markkinoivia tai mainostavia juttuja eikä asiantuntijatekstejä ole lainkaan. Jutuissa ei puhutella lainkaan päättäjiä eikä päihdealan ammattilaisia ja suurin osa ei ole suunnattu suoraan millekään kohderyhmälle.

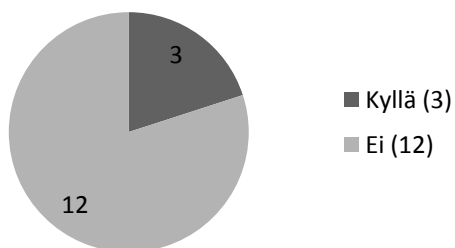
KAAVIO 19: Myötäote 1/2004: Aiheet, joista kirjoitettu (kpl)

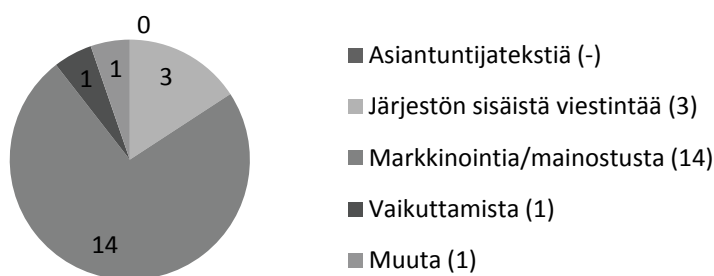
KAAVIO 20: Myötäote 1/2004: Puhuttelu, keitä jutuissa on puhuteltu tai kenelle juttu on suunnattu (kpl)

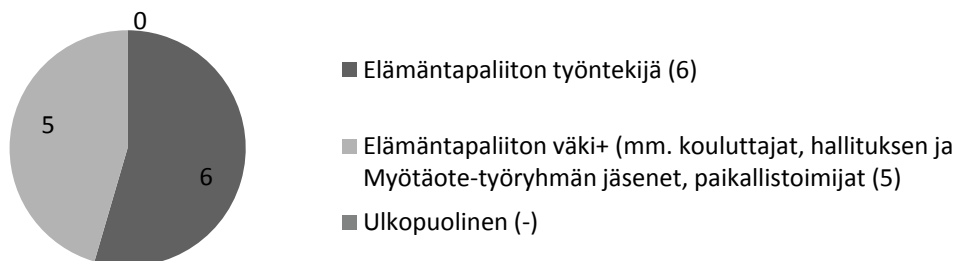
KAAVIO 21: Myötäote 1/2004: Onko teksteissä sisäänrakennettu ”me”, vaatiiko lukeminen etukäteistietoa Elämäntapaliitosta (kpl)

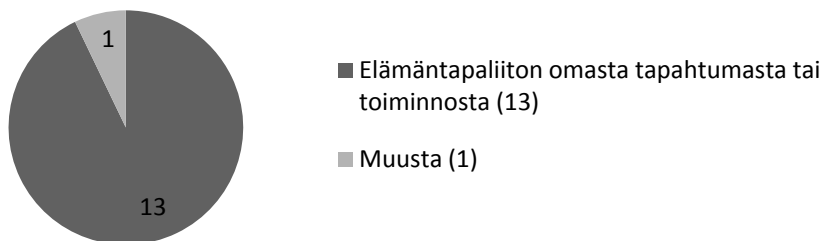
KAAVIO 22: Myötäote 1/2004: Juttujen tyyli, sävy ja tavoite: millaisia juttuja lehdessä on (kpl)

KAAVIO 23: Myötäote 1/2004: Kirjoittajat (kpl)

KAAVIO 24: Myötäote 1/2004: Kuvitus (kpl)

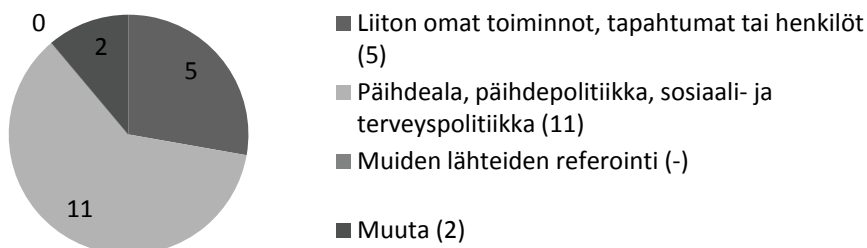

4.9. Myötäote 2/2005

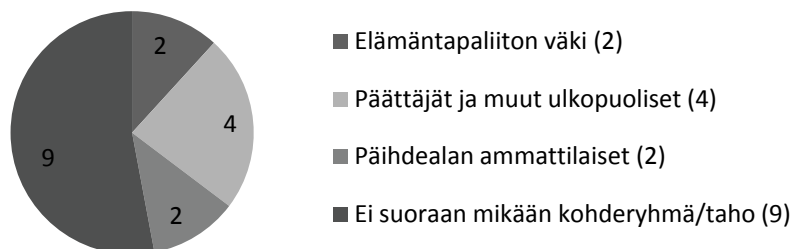
Myötäotteen 2/2005 teema on Alkoholimainonta haastaa kriittisyyteen. Lehti on kauttaaltaan nelivärinen ja siinä on 24 sivua. Aikauslehtimäisiä ominaisuuksia ei ole mukana. Kannessa on kuva Elämäntapaliiton vuosikokouksen yhteydessä järjestetyltä risteilyltä. Jutut käsittelevät pääasiallisesti muita kuin Elämäntapaliiton toimintoja, mutta mukana on myös muutama varsin sisäiseltä vaikuttava juttu. Muualta hankittuja kuvia on reilusti tuplaten verrattuna omien toimintojen kuviin. Lehteen ovat kirjoittaneet eniten liiton työntekijät, mutta lähes yhtä paljon on ulkopuolisia kirjoittajia. Mieskirjoittajia on vajaa puolet naiskirjoittajien määrästä. ”Me”-juttuja on numerossa kolmasosa muiden juttujen määrästä. Numerossa on eniten vaikuttamaan pyrkiviä tekstejä ja toiseksi eniten asiantuntijatekstejä. Jutuissa ei suurimmaksi osaksi puhutella suoraan mitään kohderyhmää.

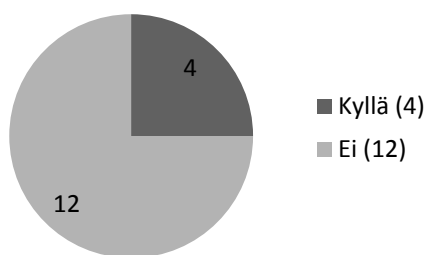
KAAVIO 25: Myötäote 2/2005: Aiheet, joista kirjoitettu (kpl)

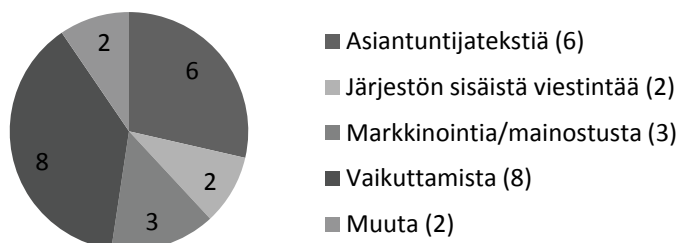
KAAVIO 26: Myötäote 2/2005: Puhuttelu, keitä jutuissa on puhuteltu tai kenelle juttu on suunnattu (kpl)

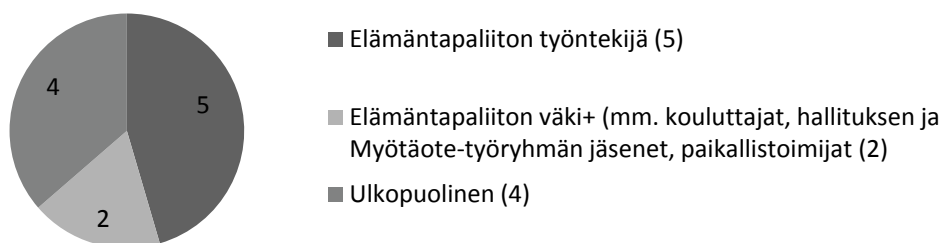
KAAVIO 27: Myötäote 2/2005: Onko teksteissä sisäänrakennettu ”me”, vaatiiko lukeminen etukäteistietoa Elämäntapaliitosta (kpl)

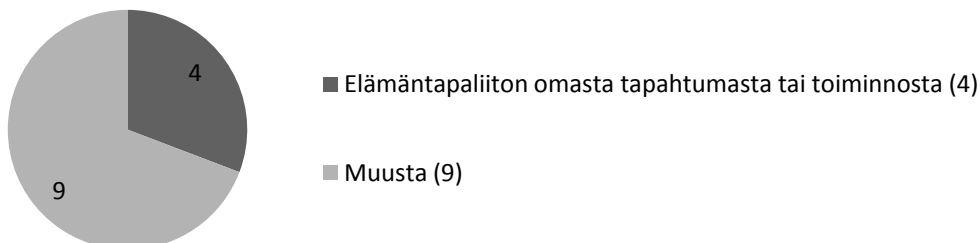
KAAVIO 28: Myötäote 2/2005: Juttujen tyyli, sävy ja tavoite: millaisia juttuja lehdessä on (kpl)

KAAVIO 29: Myötäote 2/2005: Kirjoittajat (kpl)

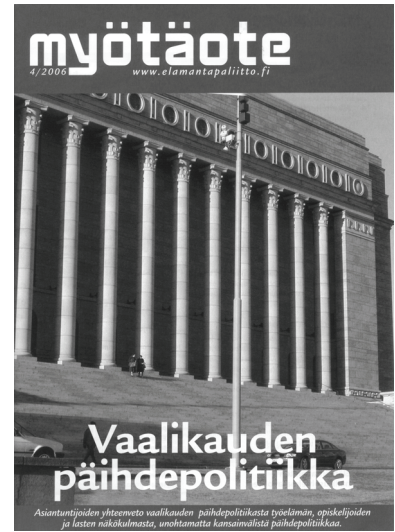

KAAVIO 30: Myötäote 2/2005: Kuvitus (kpl)

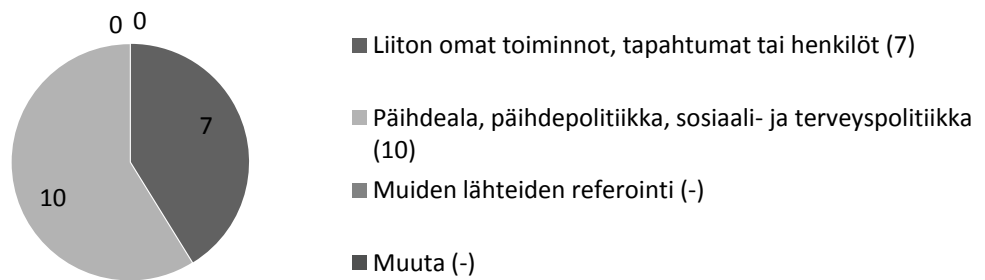
4.4.6. Myötäote 4/2006

Myötäote 4/2006 on poliittinen ja kanta-aottava lehti. Sen teemana on vaalikauden päihdepolitiikka. Elämäntapaliitto lähetti sen vaikuttamistarkoituksessa kaikille kansanedustajaehdokkaile. Lehti on kauttaaltaan nelivärinen ja siinä on 24 sivua. Aikauslehtimäisistä ominaisuuksia ei mukana ole. Kannessa on eduskuntatalon kuva. Jutuissa on lähes yhtä paljon kirjoituksia Elämäntapaliiton toiminnoista kuin päihde- ja sosiaali- ja terveyspolitiikastakin. Numeron kuvitus on erittäin niukkaa eikä useassa jutussa ole lainkaan kuvaa. Omien toimintojen kuvia on tuplasti enemmän kuin muualta hankittuja. Kirjoittajat ovat pelkästään

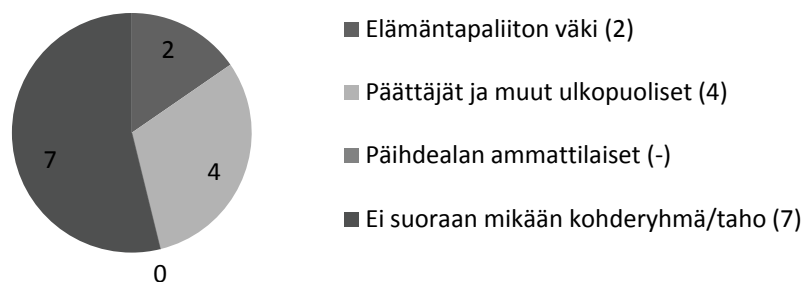

Elämäntapaliiton työntekijöitä ja enemmistö on miehiä. ”Me”-juttuja on numerossa kaksi ja muita 10 kpl. Jutuissa on yhtä paljon asiantuntijatekstejä kuin vaikuttamaan pyrkiviä juttujakin. Markkinoivia tai mainostavia juttuja ei ole lainkaan. Mielenkiintoista on, että lehti on ajateltu, suunnattu ja lähetetty päättäjille ja sellaisiksi haluaville, mutta juttujen puhutteluissa tämä ei ilmene. Suurimmasta osasta juttuja ei ole löydettävissä mitään yhtä puhuttelutapaa eikä niitä ole suunnattu millekään yhdelle kohderyhmälle.

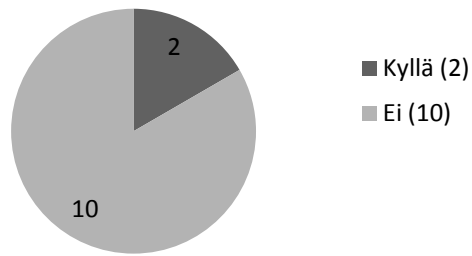
KAAVIO 31: Myötäote 4/2006: Aiheet, joista kirjoitettu (kpl)

KAAVIO 32: Myötäote 4/2006: Puhuttelu, keitä jutuissa on puhuteltu tai kenelle juttu on suunnattu (kpl)

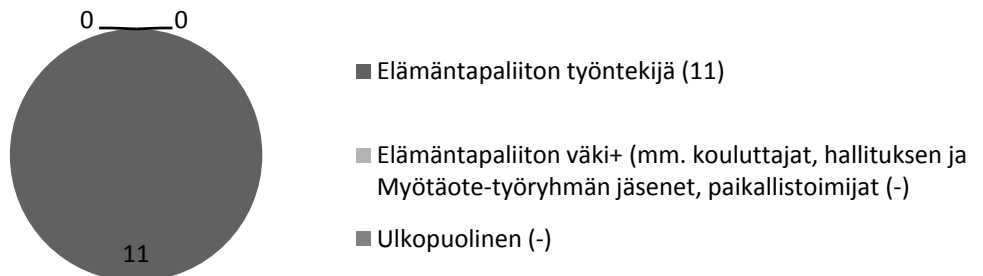
KAAVIO 33: Myötäote 4/2006: Onko teksteissä sisäänrakennettu ”me”, vaatiiko lukeminen etukäteistietoa Elämäntapaliitosta (kpl)

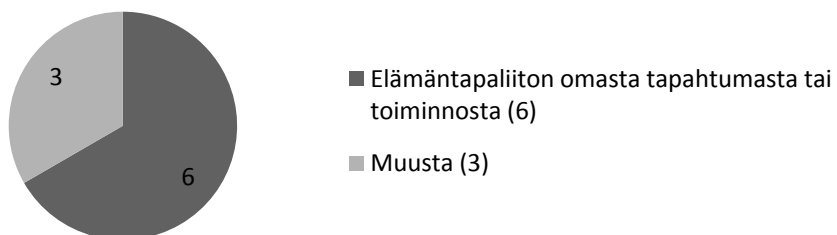
KAAVIO 34: Myötäote 4/2006: Juttujen tyyli, sävy ja tavoite: millaisia juttuja lehdessä on (kpl)

KAAVIO 35: Myötäote 4/2006: Kirjoittajat (kpl)

KAAVIO 36: Myötäote 4/2006: Kuvitus (kpl)

4.5.. Yhteenveto sisällönanalyysistä

Aihepiireiltään Myötäotteissa on vain hieman eroa päätoimittajakausilla; Lindin kauden lehdistä kaksi sijoittui Elämäntapaliiton omia toimintoja esitteleviksi ja yksi päihdealaa laajemmin käsitteleväksi. Kiukkaan kauden lehdistä yksi esitteli liiton toimintoja ja kaksi olivat teemoiltaan laajempia. Selittävänä tekijänä lienee enemmänkin valittu teema kuin päätoimittajan vaikutus. Muiden lähteiden referointia tai juttuja päihdealan ulkopuolelta oli eniten lehdessä 1/2000. Tätä voinee selittää sillä, että lehti on tehty ilman toimitussihteeriä päätoimittajan ja liiton muun henkilökunnan voimin. Kun toimitussihteeriä ei ole ollut suodattamassa juttuja, on lehdessä julkaistu muun muassa päätoimittajan keksimiä vitsejä pikku-uutisina.

Kuvituksen hankinnassa on molemmilla kausilla luotettu omiin voimiin ja julkaistu (kustannusten säästämiseksi?) lähinnä omien tapahtumien ja omien toimintojen kuvia. Molemmilla kausilla yhdessä numerossa on enemmän kuvia muualta kuin liiton toimintojen parista. Sitä selittää se, että näiden lehtien teemat ovat kauimpana liiton omista tapahtumista (monikulttuurisuus ja alkoholimainonta) ja jutuissa on luotettu pääasiallisesti ulkoisiin lähteisiin ja kirjoittajiin.

Kirjoittajissa pääasiallisin havainto on se, että kaikissa lehdissä on kirjoittajina eniten Elämäntapaliiton työntekijöitä. Tähän lienee vaikuttanut eniten se, että rahoitusta kirjoitusten ostamiseen ei ole ollut ja toisaalta työntekijät ovat halunneet jo toimensakin puolesta tuoda esiin heille tärkeitä juttuja. Koska Myötäotteen perimmäisenä tarkoituksena on luoda kuvaa Elämäntapaliitosta ja vaikuttaa, on luonnollista, että kirjoittajina ovat pääasiassa liiton työntekijät. Kirjoittajien sukupuolienemmistö vaihtelee lehdestä toiseen, mutta on jakaantunut tasaisesti molempiin - kahdessa lehdessä jakauma on aivan tasan.

Sitä, onko jutuissa sisäänrakennettu ”me” eli ovatko ne suunnattu lukijoille, joiden jo oletetaan olevan ”sisällä” Elämäntapaliitossa tai vaativatko jutut etukäteistietoa Elämäntapaliitosta, oli kiinnostavaa tutkia. Tutkimukseen sisällytetyistä lehdistä kahdessa ensimmäisessä oli lähes yhtä paljon ”me”-juttuja kuin etukäteistietoa vaatimattomia juttuja. Lopuissa oli muiden juttujen osuus selkeästi suurempi ja ”me”-jutut olivat lähinnä osa kuvakatsausta, silppusäkkiä tai päivityksiä -palstoja tai kokonaan edellä mainittujen palstojen sisältö. Päätoimittajien kausista ei saa mitään merkittävää eroa aikaiseksi, koska Lindin kaudelta viimeinen tutkituista lehdistä oli ”me”-juttujen osalta samanlainen kuin Kiukkaan kauden lehdet. Vaikuttavana tekijänä tässä

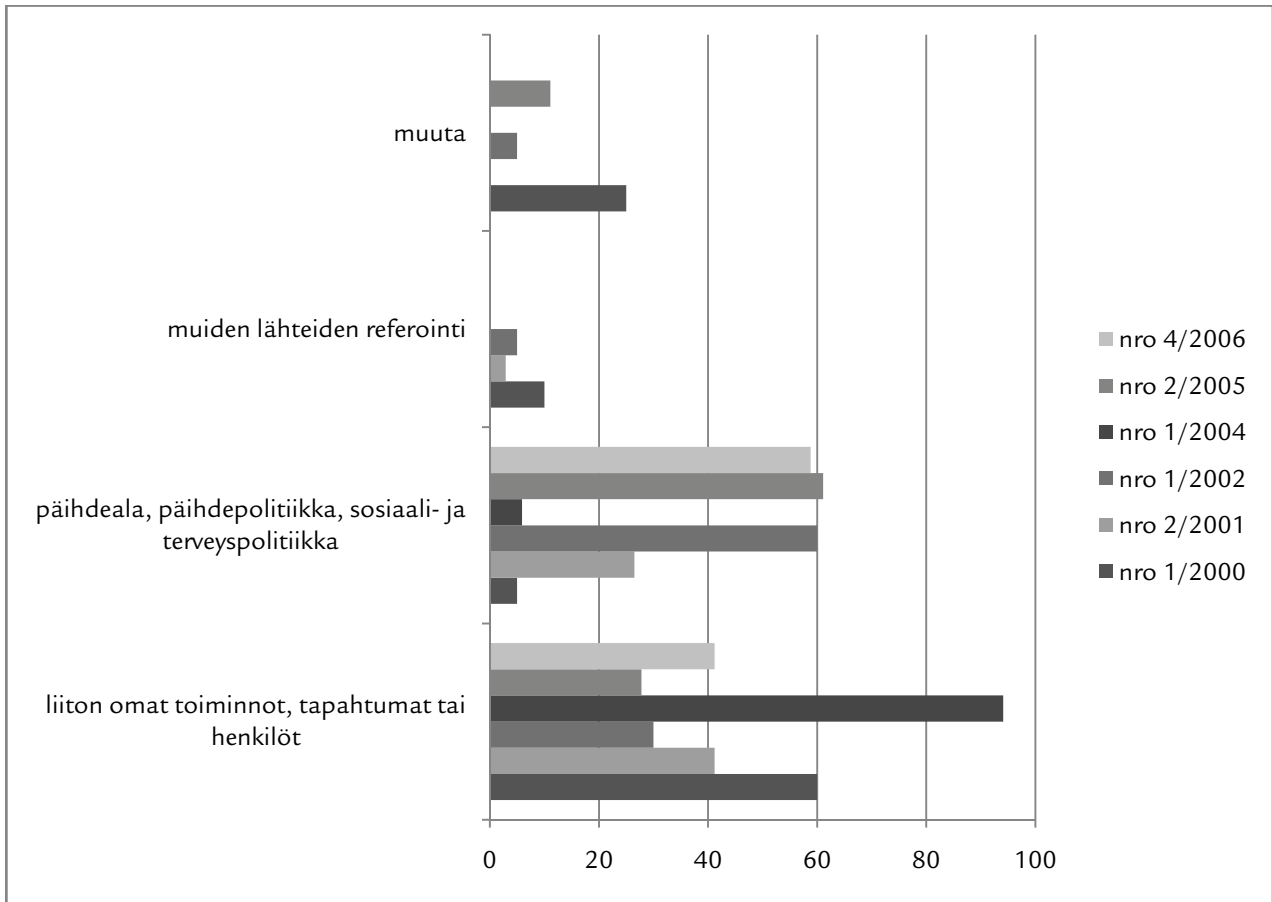
suhteessa lieneekin ollut enemmän yhteiskunnan ja liiton kehittyminen kuin päätoimittajan vaihtuminen.

Juttujen tyylit, sävyt ja tavoitteet toivat esiin joitakin eroja. Kun tässä tarkastellaan kahta eniten merkintöjä saanutta luokkaa, niin Kiukkaan kauden lehdistä kaksi sijoittuu asiantuntijateksti-valtaisiin ja Lindin lehdistä yksi. Kiukkaan päätoimittamista lehdistä yksikään ei ole pääasiassa järjestön sisäistä viestintää ja Lindin lehdistä kaksi. Markkinoivat tai mainostavat jutut sijoittuvat siten, että Lindin lehdistä kahdessa on eniten tai toiseksi eniten näitä juttuja ja Kiukkaan lehdistä yksi. Vaikuttamaan pyrkiviä juttuja on eniten tai toiseksi eniten Kiukaan lehdistä kahdessa ja Lindin yhdessä. Kiukkaan kauden lehdistä yksikään ei ollut sellainen, jossa olisi ollut paljon luokkaan ”muut” sijoittuneita juttuja, mutta Lindin lehdistä yhdessä näitä oli toiseksi eniten. Mutkat suoriksi vetäen voi sanoa Lindin kauden lehtien olleen markkinoivia, myymään pyrkiviä sekä palvelleen järjestön sisäistä viestintää. Kiukkaan kauden lehdet ovat olleet vaikuttavia ja asiantuntijavaltaisia. Molemmilla päätoimittajakausilla on toki myös muita piirteitä.

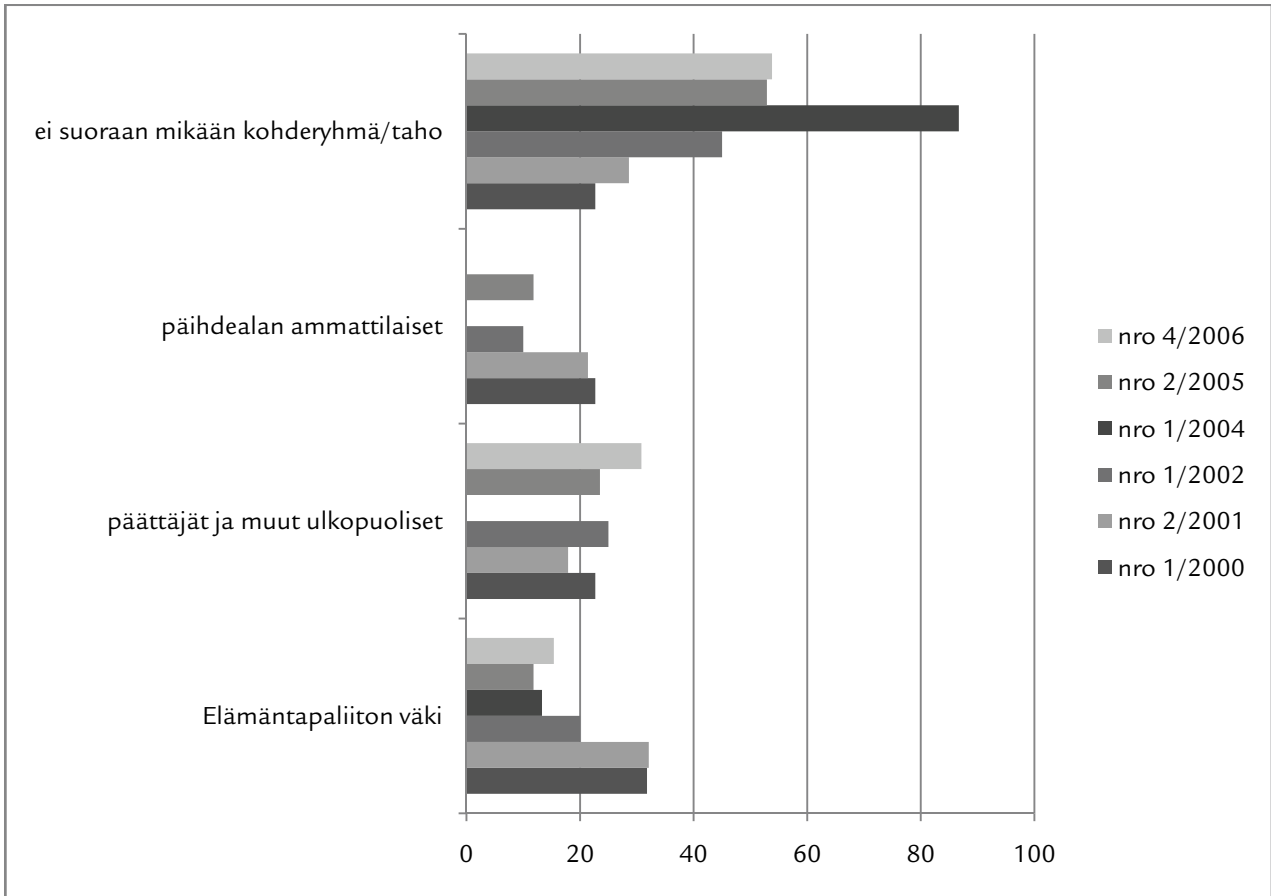
Juttujen puhuttelutavat paljastivat eniten Myötäotteen ongelmia. Tutkituista numeroista neljässä oli eniten juttuja, joissa ei puhuteltu suoraan mitään kohderyhmää, vaan samassa jutussa joko oli mukana useita puhuttelutapoja tai sellaista ei ollut selkeästi löydettävissä. Ongelmana tässä on Myötäotteen kohderyhmien hajanaisuus tai niiden kahtijakautuneisuus (ks. luku 2). Kirjoittajat kirjoittavat kyllä sinänsä kiinnostavista ja tärkeistä asioista, mutta koska juttu on kohdennettu ”kaikille”, se menettää samalla osan kiinnostavuudestaan eikä mikään kohderyhmä tunne juttua tai lehteä oikein omakseen. Lindin kauden lehdistä yhdessä oli eniten sellaisia juttuja, joissa puhuteltiin eniten omaa väkeä ja yhdessä yhtä paljon ”ei ketään”. Kaikki muut tutkitut lehdet olivat sellaisia, joissa oli eniten näitä ei suoraan kenellekään suunnattuja juttuja.

Koska eri lehdissä on eri määrä juttuja, on seuraavissa yhteenvetotaulukoissa juttujen määrät muutettu prosenteiksi paremman vertailtavuuden vuoksi. Prosentit on pyöristetty yhteen desimaaliin.

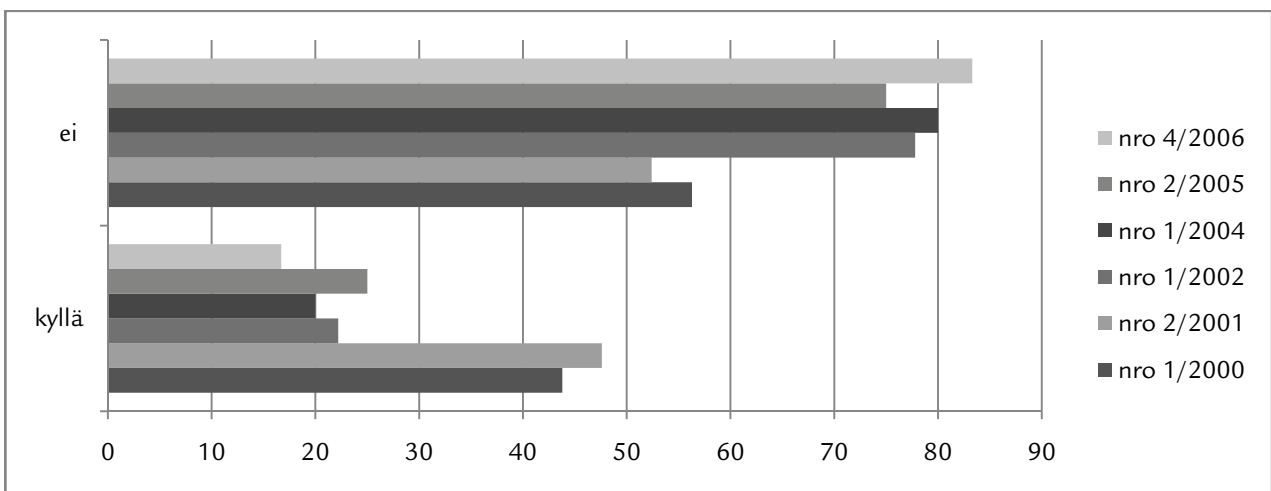
KAAVIO 37: Yhteenveto Myötöotteen sisällönanalysistä: aiheet, joista kirjoitettu (%)

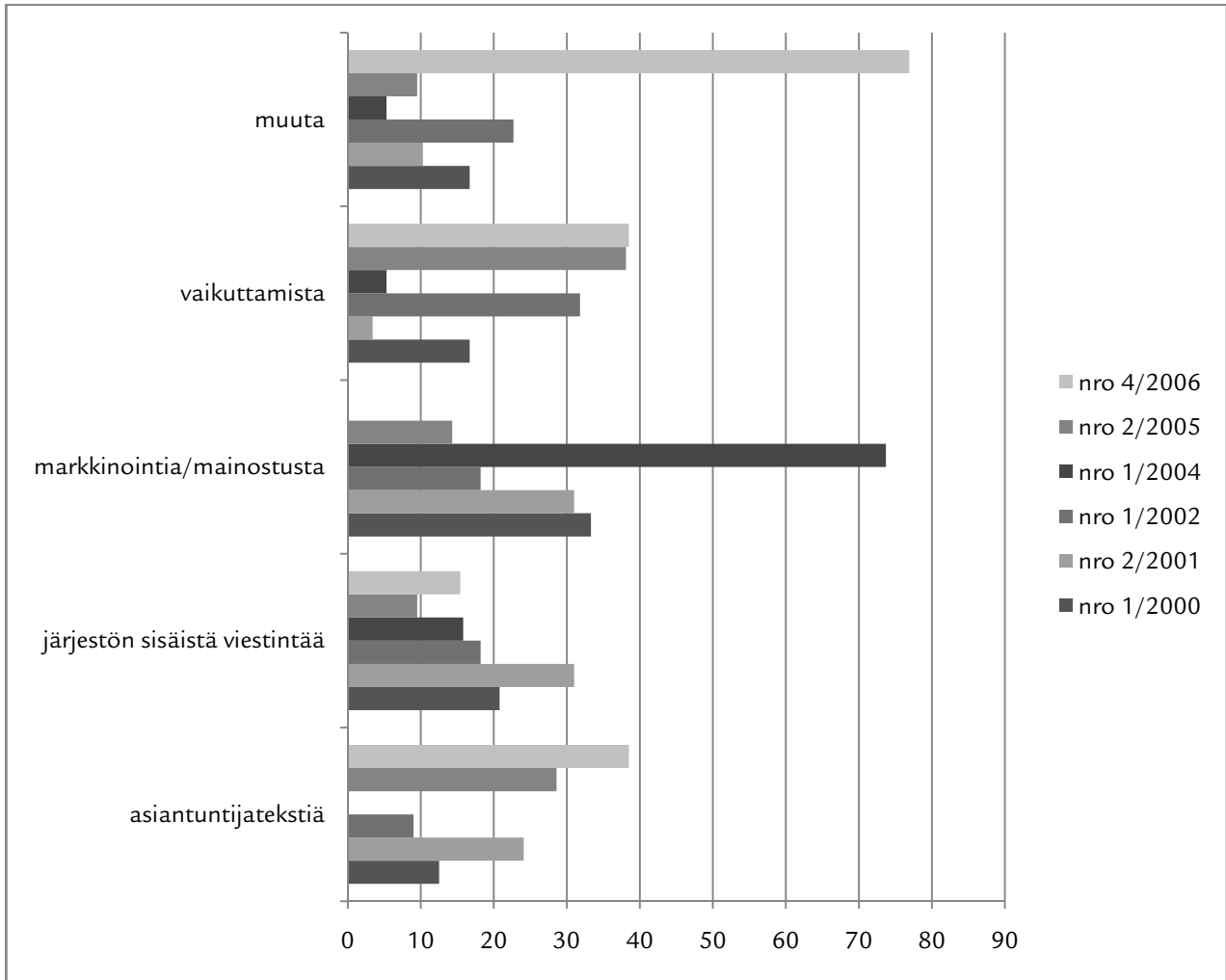
Kaavio 38: Yhteenveto Myötöotteen sisällönanalysistä: puhuttelu, keitä jutuissa on puhuteltu tai kenelle juttua on suunnattu (%)

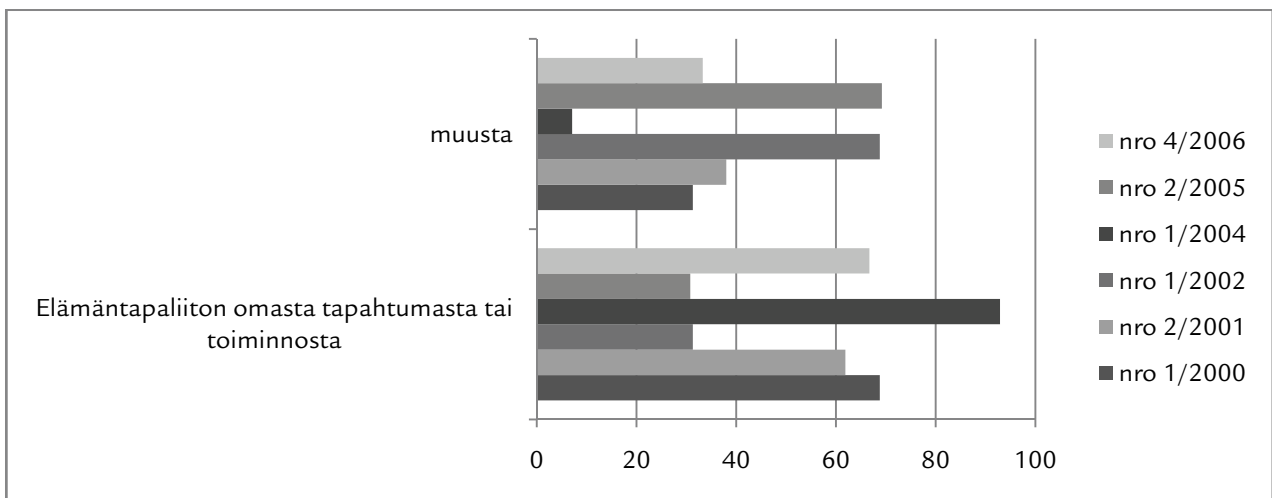
KAAVIO 39: Yhteenveto Myötöotteen sisällönanalysistä: onko teksteissä sisäänrakennettu "me", vaatiiko lukeminen etukäteistietoa Elämäntapaliitosta (%)

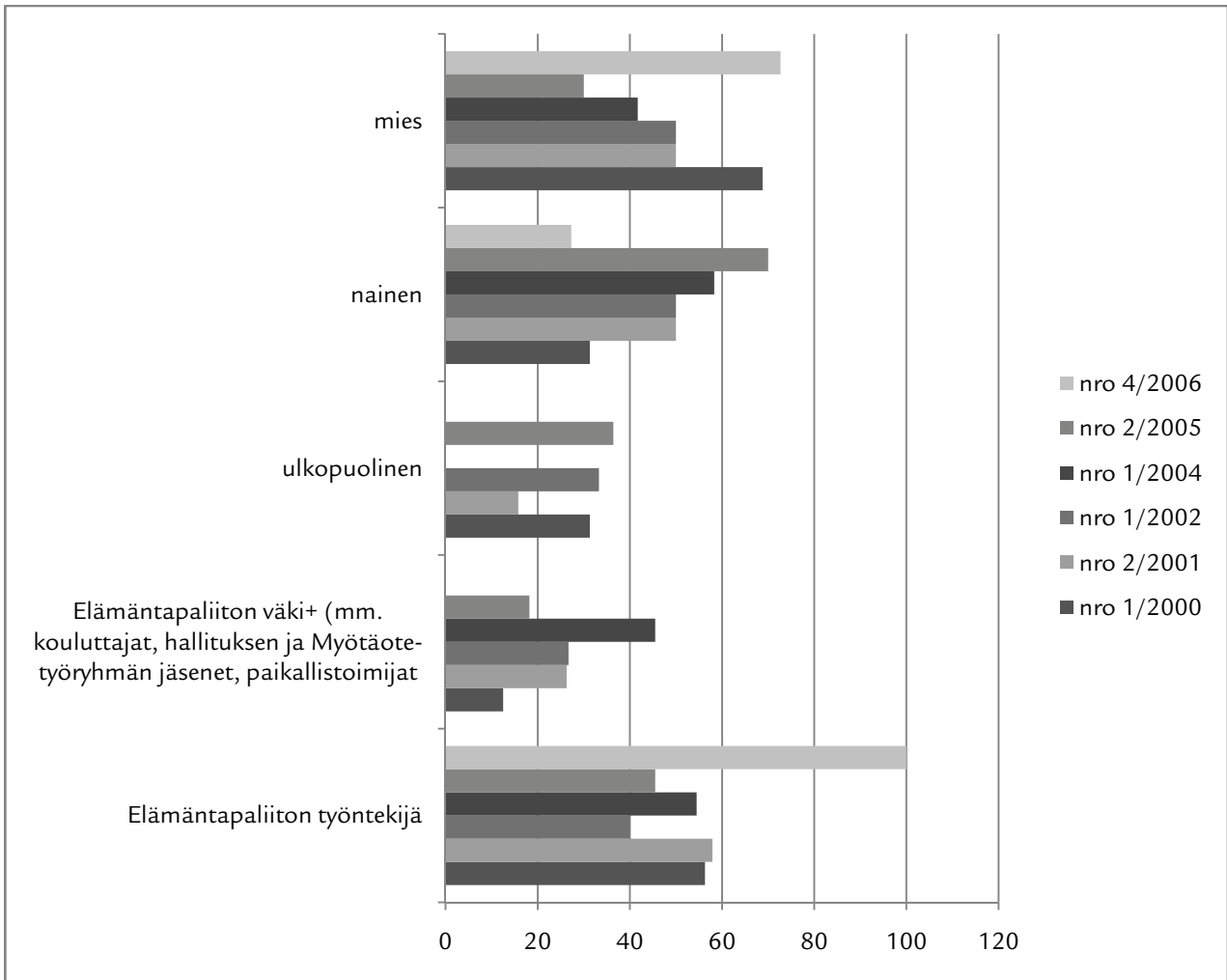
KAAVIO 40: Yhteenveto Myötöotteen sisällönanalyysistä: juttujen tyyli, sävy ja tavoite: millaisia juttuja lehdes-
sä on (%)

KAAVIO 41: Yhteenveto Myötöotteen sisällönanalyysistä: kuvitus (%)

KAAVIO 42: Yhteenveto Myötäotteen sisällönanalysistä: kirjoittajat (%)

4.6. Miten viestintästrategioiden tavoitteet näkyvät tutkituissa Myötäotteen numeroissa?

Viestintästrategioiden tavoitteita esitellään tarkemmin luvussa 3.

Vuonna 2001 tehdyssä viestintästrategiassa Myötäotteen tehtävät määriteltiin laajasti käsittämään kaikkea ehkäisevän päihdetyön, sosiaali-, terveys- ja päihdepolitiikan asioita, ihmisiä ja ilmiöitä. Lehden avulla ajateltiin tuolloin toteutettavan asiakas-, jäsen-, media- ja markkinointiviestintää. Lehden ajateltiin olevan enemmän jäsenviestinnän kuin vaikuttamisen väline. Kohderyhmiä ei ole erityisesti mainittu.

Sisällönanalyysin mukaan lehdistä löytyy asiaa ja juttuja asiakkaille, jäsenille, median edustajille ja niissä on myös markkinoivia osia. Tämä viestintästrategia kattaa tutkitut vuosien 2000–2002 lehdet, jotka olivat enimmäkseen markkinoivia ja palvelivat liiton sisäistä viestintää eli jäsenviestintää. Kauden lehdistä kahdessa oli myös eniten juttuja, joissa oli sisäänrakennettu ”me”. Siten viestintästrategian tavoitteet on onnistuttu täyttämään melko hyvin jäsen- ja markkinointiviestinnän osalta. Koska varsinaisia kohderyhmiä ei ole kirjattu ja lehden tavoitteet olivat erittäin laaja-alaiset, ja vain yhdestä lehdestä on löydettävissä puhuttelua, niin asiakasviestinnän toteutumista on vaikeaa arvioida. Jos asiakkaita ei ole määritelty, niin miten heille edes voidaan suunnata jotain? Myös yleisen päihdepolitiikan käsittely on jäänyt melko ohueksi. Mediaviestintä lienee onnistunut siinä, että liiton toiminnoista ja tapahtumista on tarjottu informaatiota.

Vuoden 2003 viestintästrategian päivityksessä Myötätöteen tavoitteisiin on vuonna 2001 kirjatujen tavoitteiden lisäksi laitettu julkisuuskuvan ylläpitäminen ja kohentaminen sekä sosiaalipolitiikkaan vaikuttaminen. Pois on jätetty ainoastaan ehkäisevän päihdetyön ilmiöiden käsittely. Lisäksi tässä strategiassa mainitaan kohderyhmiksi tilaajien lisäksi päättäjät, A-klinikat, Ihmisenviran hoitajat ja toimintakeskukset.

Sisällönanalyysissä tutkituista lehdistä ainoastaan nro 1/2004 sijoittuu tämän strategian vaikutuspiiriin. Analyysin mukaan se on enimmäkseen markkinoiva, myyvä ja esittelee yhtä lukuun ottamatta liiton toimintoja. Kohderyhmille on varmasti paikallaan markkinoida liiton toimintoja ja pyrkiä myymään osaamista ja asiantuntijuutta sekä materiaaleja. Liiton toimintojen esittely auttaa varmasti tunnettuuden lisäämisessä ja liiton nimen ja työn tunnetuksi tekemisessä lehden saajien ja kohderyhmän parissa. Ihmisenviran hoitajat ja toimintakeskukset saattavat saada edellä mainituista jutuista vinkkejä omiin toimiinsa, mutta erilaiset markkinoinnit ja esittelyt tuskin lienevät heille parasta antia. Kyseisessä numerossa ei myöskään voi sanoa olevan sosiaalipolitiikkaan vaikuttavia juttuja.

Viestintästrategiassa 2005–2007 sanotaan selkeästi, että Myötätöteen on tarkoitus olla vaikuttamisen väline ja liiton käyntikortti imagoviestinnässä. Kohderyhmiä ei luetella erikseen, vaan kirjoitetaan jatkettavan niiden täsmennystä.

Tämän strategian piiriin kuuluvat sisällönanalyysissä tutkituista lehdistä numerot 2/2005 ja 4/2006. Niistä vuoden 2005 numerossa oli eniten vaikuttamaan pyrkiviä tekstejä ja toiseksi eniten asiantuntijatekstejä. Vuoden 2006 numero on erittäin kantaaottava ja pyrki vaikuttamaan

poliittiseen päätöksentekoon. Siinä on yhtä paljon juttuja liiton toiminnoista kuin päihde- ja terveyspolitiikasta. Näiden perusteella lehdissä on onnistuttu mainiosti täyttämään viestintästrategian tavoitteet. Numeroissa on osaksi mukana juttuja myös liiton toiminnoista. Niiden ja lisäksi Elämäntapaliiton asiantuntijuuden esittely toimii käyntikorttina ja luo liitolle imagoa ja mainetta ehkäisevän päihdetyön osajana, toimijana ja asiantuntijana. Suurimpana ongelmana molemmissa lehdissä on, ettei niiden jutuissa puhutella suoraan mitään kohderyhmää, vaikka halutaan kovasti vaikuttaa. Jutuissa on mukana erilaisia puhuttelutapoja, joilla pyritään kertomaan asiaa useille eri kohderyhmille tai sitten jutut ovat sellaisia, että mitään erityistä puhuttelua ei ole löydettävissä. Tässä onkin pohdinnan paikka; jos halutaan vaikuttaa tiettyyn kohderyhmään, niin voisiko jutun suunnata suoraan heille ja jättää sillä kertaa väliin muut kohderyhmät? Millaista harmia tämä aiheuttaisi suhteessa muihin kohderyhmiin? Joka tapauksessa sellaisissa jutuissa, joissa pyritään puhuttelemaan vähän kaikkia, on vaarana menettää kaikkien kohderyhmien kiinnostus.

5. TUTKIMUS MYÖTÄOTE-TYÖRYHMÄLLE JA ELÄMÄNTAPALIITON HALLITUKSELLE

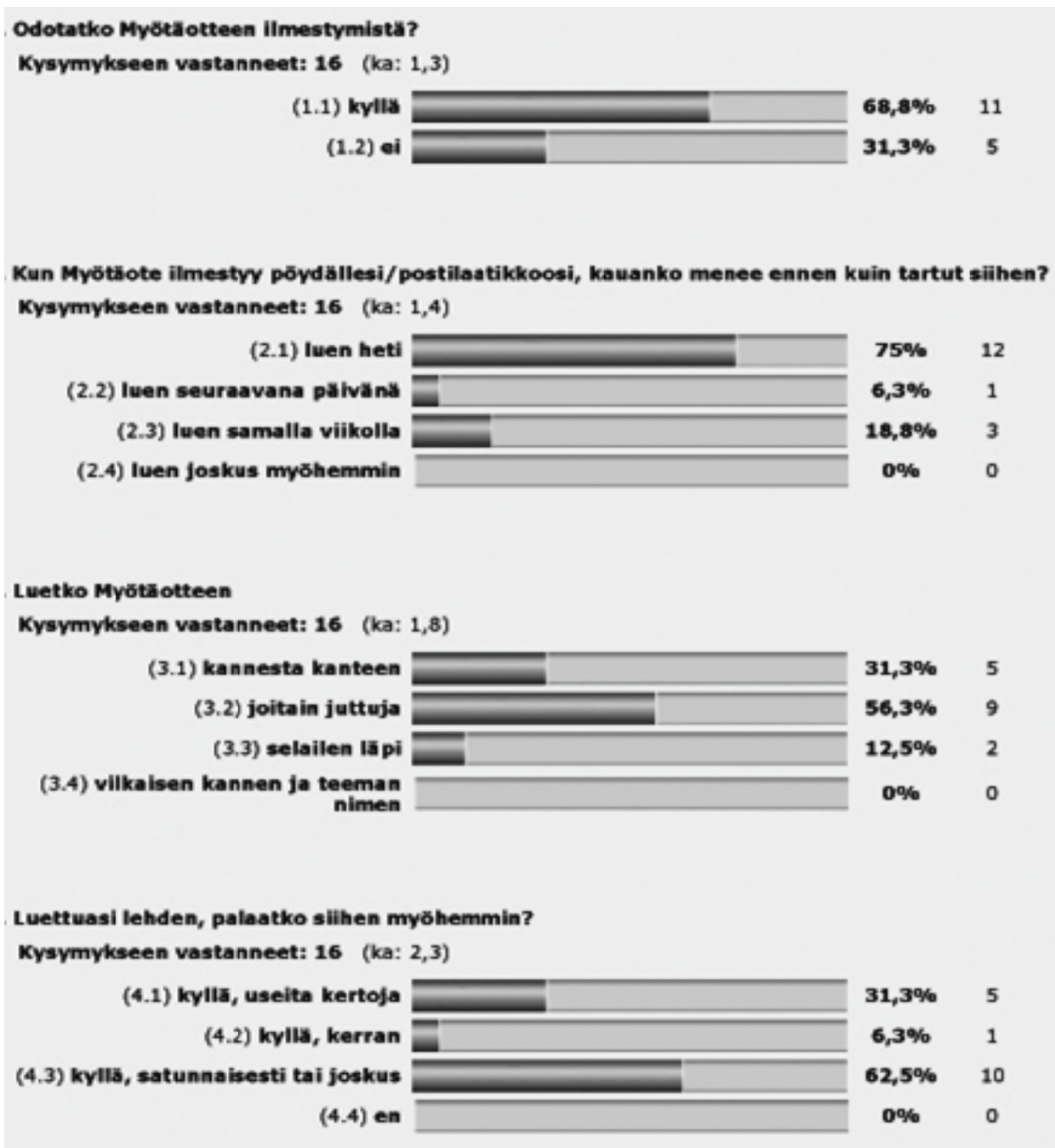
Tein Myötäote-työryhmälle ja Elämäntapaliiton hallitukselle kyselyn, jonka tarkoituksena oli selvittää lehden tekijöiden ja Elämäntapaliiton omien päättäjien näkemystä Myötäotteen merkityksestä, roolista, tavoitteista ja tarpeellisuudesta. Kysely toteutettiin sähköpostikyselynä webropolilla marraskuussa 2007. Kyselylomake on kokonaisuudessaan liitteenä 3.

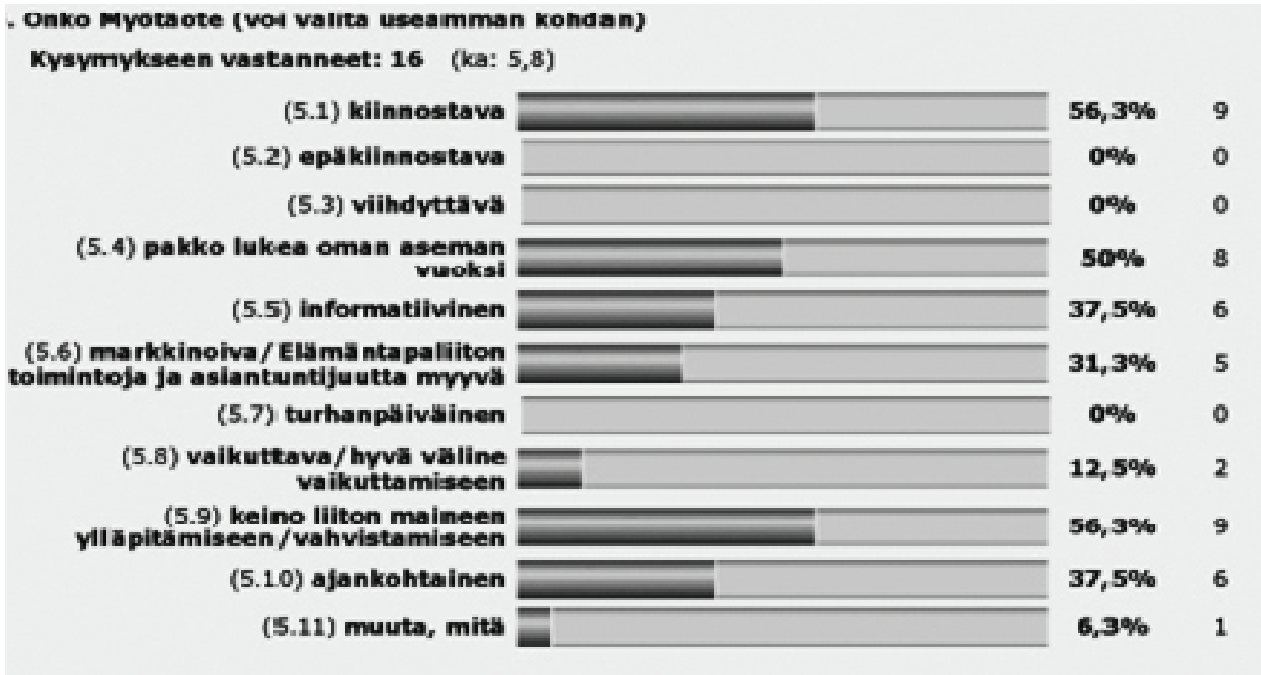
Kysely lähetettiin 27 henkilölle; Myötäote-työryhmälle ja Elämäntapaliiton hallituksen jäsenille ja varajäsenille. Kyselyyn vastasi 16 henkilöä, joten vastausprosentti on 59,3 %. Tämän lisäksi yksi ilmoitti, ettei ole lukenut lehden viimeisiä numeroita eikä ehdi vastata kyselyyn.

Myötäotteella on Elämäntapaliiton oman väen parissa odotusarvoa, sillä lähes 70 % vastaajista kertoi odottavansa lehden ilmestymistä. 75 % vastaajista kertoi lukevansa lehden heti ja kaikki ilmestymisviikolla. Useimmat eivät kuitenkaan lue lehteä kokonaan, vaan joitain juttuja. Kandestä kanteen lukijoita oli vastaajien joukossa noin 31 %. Kaikki vastaajat myös kertoivat palauttaneensa vähintään joskus lehden pariin ja useita kertoja siihen on palannut noin 31 %.

Vastaajat luonnehtivat Myötätotetta kiinnostavaksi, keinoksi pitää yllä ja vahvistaa liiton mainetta, informatiiviseksi, markkinoivaksi ja Elämäntapaliiton toimintoja ja asiantuntijuutta myyväksi, ajankohtaiseksi, vaikuttavaksi ja pr-välineeksi yhteistyökumppaneihin päin ja heiltä edelleen kolmansille tahoille. Puolet vastaajista ilmoitti, että lehti on pakko lukea oman aseman vuoksi. Kukaan ei määritellyt Myötätotetta epäkiinnostavaksi, viihdyttäväksi tai turhanpäiväiseksi.

KAAVIOT 43–48: Yhteenvetoa Myötätote-työryhmän ja Elämäntapaliiton hallituksen vastauksista

Lähes 70 % vastaajista oli sitä mieltä, että Myötäotteessa on heitä kiinnostavia juttuja. Loppuja osa sisällöstä ei kiinnostanut ja yksi mainitsi Elohoivi-juttujen ja mainosten vieneen liikaa tilaa tärkeämmiltä liiton jutuilta. Kiinnostavimmiksi jutuiksi vastaajat mainitsivat pääkirjoitukset, asiantuntija-artikkelit, päihdepoliittiset katsaukset tai linjanvedot ja Elämäntapaliiton toimintaa koskevat tai esittelevät jutut. Päihdepoliittisista jutuista usea vastaaja mainitsi erityisesti lehdessä 4/2006 olleen Vertti Kiukkaan jutun ”Alkoholipoliittikkaa päättyvällä vaalikaudella ja toiveita paremmasta tulevaisuudesta.” Lisäksi kiinnostaviksi jutuiksi mainittiin Elämäntapaliiton periaateohjelmaa käsitelleet jutut ja vapaaehtoisia, Ihmisenviranhoitajia ja yleensäkin ihmisiä käsittelevät human interest -jutut. Yksittäismainintoja saivat Päivitykset, sosiaaliamies Lilli Autin kolumni lehdessä 3/2006 ”Kummallista, ettei ole perusturvarikoksia”, ”Varoituskuvat tupakka-askeihin”, ”Ylipainoisuuden vuoksi eläkkeelle” ja juomisen haittoja käsitelty juttu. Yksi vastaaja kertoi, ettei osaa mainita mitään erityisen kiinnostavaa juttua, koska lukee kaiken.

Samoin yksi ilmoitti kiinnostaviksi valtakunnalliset aiheet ja asiat, mutta kertoi voivansa lukea samat asiat muualtakin.

Epäkiinnostaviksi jutuiksi vastaajat mainitsivat retkien ja tapahtumien uutisoinnin ja järjestön sisäiset asiat, koska eivät tunne ihmisiä, joista jutut kertovat. Yksittäismainintoja epäkiinnostavista jutuista saivat Ari Saarto & Paavo Voutilainen: ”Oleellisinta on taata kansalaisille sosiaalipalvelujen toimivuus ja saatavuus” (1/2007), Veli-Pekka Sinervuo: ”Arvioinnin merkitys rahoittajan näkökulmasta” (2/2002), Reino Paasilinna: ”Ihmiskauppaa” (2/2001) ja Astrid Gartz: ”Asuntoloiden perustaminen on hankalaa” (3/2006). Lisäksi epäkiinnostaviksi mainittiin pitkät, poliittisella jargonilla kuorutetut poliittis-ajankohtaiset katsaukset, koska niistä asioista voisi raportoida kevyemminkin. Epäkiinnostaviksi mainittiin myös aiempina vuosina lehdessä olleet yleiset yksilötason elämäntapa-artikkelit liikunnasta, ravinnosta tms.

Vastaajat kokivat Myötöotteen hyödylliseksi ja kertoivat saavansa siitä ajankohtaista tietoa päihteistä, päihdepolitiikasta ja ehkäisevästä päihdetyöstä sekä Elämäntapaliiton toiminnasta. Moni myös saa lehdestä sekä omaa työtään että luottamustehtäviään hyödyttävää tietoa ja voi lehden avulla seurata ehkäisevän päihdetyön muotojen ja menetelmien kehitystä. Lisäksi vastaajat kertoivat saavansa lehdestä sellaista tietoa, jota ei välttämättä tule vastaan muilla foorumeilla. Yksi vastaaja kertoi saavansa vinkkejä terveiden elämäntapojen edistämiseen ja yksi ei kokenut saavansa lehdestä minkäänlaista hyötyä. Yksi vastaaja kritisoi lehteä siitä, että asioiden käsittely jää kesken, koska ei ole mitään keinoa, jolla keskustelua jatkettaisiin.

Lehden kohderyhmiä kysyttäessä vastaukset hajosivat. Suurimman osan mielestä kohderyhmiä ovat Elämäntapaliiton jäsenet, toiminnassa mukana olevat ja toiminnasta kiinnostuneet, päihdealan ammattilaiset ja heidän asiakkaansa, päihdeasioita kiinnostuneet tai muissa toimissaan päihdetietoutta tarvitsevat ja poliittiset päättäjät ja vaikuttajat. Lisäksi muutama mainitsi yhteistyökumppanit, yhteistyöjärjestöt, yhteistyötahot ja Elokolot. Tämän vastaajaryhmän mielestä kohderyhmät ovat kohdallaan. Toiseksi suurimman vastaajaryhmän mielestä lehden jakelulistaa pitäisi tarkistaa, nuorentaa ja tehdä lehdelle kunnollinen kohderyhmäanalyysi. Kolmannen vastaajaryhmän mukaan lehdellä ei ole mitään määriteltyä kohderyhmää tai se ei ole heille selvä. Ryhmän mukaan lehden sisältö on epämääräistä juuri kohderyhmän puuttumisen vuoksi. He haluaisivat selvittää, ovatko lehteen uhratut resurssit tehokkaimmassa mahdollisessa käytössä. Muutama vastaaja halusi kehittää lehdestä laajalevikkisen ehkäisevän päihdetyön julkaisun, jota tehtäisiin Elämäntapaliiton lähtökohdista. He kuitenkin myönsivät sen vaativan tuntuvasti lisäeuroja lehden tekemiseen ja tekemisresursseihin.

Kysyttäessä, miksi Elämäntapaliitto julkaisee Myötäotetta, vastaukset jakautuivat selkeästi kolmeen osaan. Suurimman osan mielestä Myötäote on osa liiton julkisuuskuvaa ja sillä on rooli liiton tiedotuksessa. Tärkeimmiksi tehtäviksi nämä vastaajat kokivat tiedottamisen liiton työstä ja toimista yhteiskunnallisena vaikuttajana sekä laadukkaan julkaisun tuottamisen valtakunnallisen liiton imagon vuoksi. Lehden tulee osoittaa liiton olevan olemassa, liiton olevan tarpeellinen ja luova ja jolla on ratkaisuja ehkäisevän päihdetyön ongelmiin. Lähes yhtä moni koki, että liitolla tulee olla lehti näkyvyyden, jatkuvan toiminnan, oman tiedotuksen ja yhteisyyden tunteen vuoksi. Tärkeintä heidän mukaansa on oman säännöllisen tiedotuskanavan ylläpitäminen, joka mahdollistaa liitolle tärkeistä asioista kertomisen ja yhteisyyden tunteen ylläpitämisen. Kolmannen ja pienimmän ryhmän mielestä Myötäotetta julkaistaan tottumuksesta, koska jokaisella kunnan järjestöllä tulee olla oma lehti, vaikka se ei enää olisikaan tätä päivää. Heidän mielestään lehden voisi korvata jollakin nykyaikaisemmalla ja kustannustehokkaammalla tavalla. Yhden vastaajan mielestä Myötäotteen tärkein tehtävä on edistää terveitä elämäntapoja.

Elämäntapaliiton tavoitteiden suurin osa vastaajista arvioi toteutuvan lehdessä nykyisin aiempaa paremmin ja lehden kehittyneen parempaan suuntaan. Erityisesti vastauksissa mainittiin lehden kehittyneen paremmaksi, kun ns. kerhoilta- ja elämäntapaliiton (muun muassa uni-, nauru- ja lääkeasiat) on jätetty pois ja lehden käyttäminen päihdepoliittisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä on nostettu ykköstavoitteeksi. Usea mainitsi myös, että parantamisen ja kehittämisen varaa on edelleen tavoitteiden esilletuomisessa. Yksi vastaaja kehotti kehittämään lehteä poliittisista teksteistä tai eri retkien ja tapaamisten raportoinnista vähemmän raskaaseen suuntaan. Yksi vastaajista kirjoitti, ettei tiedä Elämäntapaliiton tavoitteita.

Vastaajat uskovat Myötäotteen vaikuttavan ennen kaikkea päihdepoliittiseen ja yhteiskunnalliseen asenneilmastoon, päättäjiin, tutkijoihin ja jäsenistöön. Osan mielestä vaikutus on suuri ja osan mielestä hyvin pieni. Vaikutuksen koetaan olevan pieni tai rajallinen, koska lehden sisältö on liian sekalaista ja lehden levikki on liian pieni ja Myötäote on vain yksi media muiden joukossa. Vaikutus koetaan puolestaan hyväksi, koska lehti on oman näkemyksen järjestelmällistä, sinnikästä, monipuolista ja informatiivista esittelyä ja lehti on päihde- ja terveystieteellinen foorumi. Vaikuttavuutta koetaan saatavan myös siitä, että Myötäotteesta kohderyhmät saavat tietoa ja uusia näkemyksiä asioista ja haasteista.

Vastaajilla on monenlaisia ideoita lehden kehittämiseksi. Ilmestymistahdin suurin osa pitäisi entisenä (4 krt/vuosi) tai mikäli mahdollista, niin tahti voisi olla monen mielestä 6 kertaa vuo-

nessa, joka mahdollistuisi vastaajien mielestä esimerkiksi nykyistä suuremmalla tilaus- ja mainosmyynnillä. Neljä kertaa vuodessa on monelle riittävä, koska on myös sisäinen uutislehtinen Pikku-Myötäte ja liiton resurssit ovat rajalliset. Nykyistä, uudistettua ulkoasua kiiteltiin selkeästi vanhaa paremmaksi, luettavaksi, ilmeikkääksi ja helpoksi lukea. Yksi vastaaja toivoi ulkoasun kehittämistä värikkäämpään ja nuorekkaampaan suuntaan etenkin valokuvien osalta. Yksittäisiä toiveita olivat myös sivumäärän lisääminen, kansalaisten ja ”kansan äänen” saaminen lehteen vaikkapa gallupkyselyin, oikeasti kiinnostavien aiheiden ja teemojen löytäminen ja yhteistyökumppaneiden hankkiminen lehden tekoon. Yksi vastaaja halusi lopettaa Myötäteotteen julkaisemisen ja perustaa ehkäisevän päihdetyön järjestöjen yhteisen lehden. Hänestä lehti pitää saada kannattavaksi ja maksulliseksi. Yhdelle lehti on nykyisellään sopiva ja yksi muistuttaa, että lehden asemaa yhteydenpitäjänä jäsen- ja yhteistyökumppanijärjestöjen ja niiden jäsenistön suuntaan tulisi käsitellä osana Elämäntapaliiton järjestöuudistusta.

Myötäteotteen tekemiseen käytetään vuodessa noin 16 500 euroa (paino, taitto ja postitus) ja työaika parisen viikkoa numeroa kohden. Vastaajajoukko jakautui kolmeen, kun heitä pyydettiin pohtimaan lehden tarpeellisuutta ja sitä ovatko käytetyt resurssit tuloksen arvoisia. Suurimman vastaajaryhmän mielestä Myötäteote on ehdottoman tarpeellinen liiton näkyvyyden kannalta. Heistä liiton olemassaolo edellyttää toistuvaa tiedottamista liitolle tärkeistä asioista ja samaa tietomäärää ei voitaisi muulla tavoin levittää yhtä tehokkaasti. Heistä oma lehti on merkittävä lisäarvo ja julkitulo maksaa aina eivätkä lehteen käytetyt resurssit ole lehden tasoon nähden mitenkään ylisuuret. Yksi vastaaja huomautti lisäksi, että moniin lehtiin laitetaan enemmänkin rahaa. Lisäksi he sanovat, että ellei Myötäteotetta olisi tai se päätettäisiin lakkauttaa, jäisi raitius-, terveys- ja päihdepoliittiseen tiedotuskenttään elefantin mentävä aukko. Lisäksi monelta liiton jäseneltä katkeaisi yhdysside liittoon eivätkä sellaiset ihmiset, jotka eivät ole vakituisesti mukana liiton toiminnassa saisi tietoa liiton tavoitteista ja ajankohtaisista asioista.

Toiseksi suurimman vastaajaryhmän mielestä Myötäteotetta pitäisi kehittää rankasti ja esimerkiksi siirtää nettiin tai muutoin käyttää nykyisin lehteen laitettuja resurssit netin kehittämiseen tai suoraan vaikuttamiseen poliittikkoihin. Netin eduksi mainittiin, että sen kautta tavoitettaisiin yhä useampia. Nettiin siirtämisellä voitaisiin yhden vastaajan mielestä suojella ympäristöä ja ehkäistä ilmastonmuutosta. Nettiin siirtämisen edellytyksenä olisi tosin nykyistä helppokäyttöisemmät systeemit. Kehittäjävastaajista yksi ehdotti myös lehden painamista ulkomailta säästöyistä. Kehittäjien joukosta nousi myös ehdotus lisätä yleisesti kiinnostavien teemojen käsittelyä niillä alueilla, joita ei muualla paljoa käsitellä tai vaihtoehtoisesti etsiä uusia näkökulmia

aiheisiin joissa ns. yleinen mielipide saattaa olla ristiriidassa rationaalisen terveystyöskäytännön ihanteiden näkökulmasta. Kolmas ryhmä muodostuu yksittäisistä vastaajista, jotka ovat eri linjoilla muiden vastaajien kanssa. Esimerkiksi yhden vastaajan mielestä Myötätöiden tarpeellisuutta on vaikea konkretisoida ja arvottaa. Toisen mielestä Myötätöte ei nykyisellään vastaa tarkoitustaan ja lehden levikkiin ja antiin nähden resursseja on tuhlatu paljon. Sisältö on liian suppea, tapahtumien uutisointi on turhanpäiväistä ja lehdessä käsitellään liian pienen piirin asioita. Esimerkkinä tämä vastaaja mainitsee saappaanheitto- ym. tapahtumat, jotka eivät hänen mukaansa kiinnosta kuin harvaa.

Vastaajia pyydettiin miettimään, että jos Myötätöteä ei olisi, niin miten vastaava viestintä ja tiedotus voitaisiin hoitaa. Usean mielestä vastaavaa laajaa ja monipuolista tiedotuskanavaa ei ole ja viestintä olisi tuolloin huomattavan vaikeaa. Heistä Myötätöteä ei ainakaan kustannussyistä saa lopettaa, sillä liitto tarvitsee ulospäin suuntautuvan lehden, jossa tuodaan esille toiminnan tarkoituksia. Lähes yhtä moni siirtyisi sähköiseen tiedottamiseen tai Internetiin. Heistä verkkolehden avulla ehtisi reagoida nopeammin ajankohtaisiin asioihin ja lehteä voisi mainostaa uutiskirjeellä sähköpostitse tai lähettää koko lehden sähköpostilla paperiversion sijaan. Moni tosin pohti, että sähköinen tiedottaminen jättäisi huomattavan osan lukijakunnasta ulos erityisesti Elämäntapaliiton jäsenistöstä. Yksi vastaaja ehdotti sähköisen lehden lisäksi kerran vuodessa ilmestyvää huolella tehtyä ja kotiin jaettavaa Myötätöte-kirjasta, joka olisi paksu lehti ja joka muistuttaisi liiton toiminnasta. Lisäksi yhden mielestä seminaaritoiminta olisi lehteä tehokkaampaa vaikuttamista, joskin se vaikeuttaisi liiton sisäistä jäsenhuoltoa.

”Vapaa sana” -kohdassa vastaajat toivoivat lehdelle parasta mahdollista jatkoa, tilaajia ja rohkeutta jatkaa valitulla tiellä sekä lehden kehittämisen jatkamista. Lehteä kehitettiin hyväksi, asialliseksi ja luettavaksi ja sen merkityksen sanottiin olevan suuri Elämäntapaliiton identiteetin rakentamisessa. Yksi muistutti vielä haluavansa lehden sähköiseksi ja toinen muistutti, että vaikka internetsivut ovat tehokas kanava tiiviin tiedon esittämiseen, ne eivät korvaa painettua lehteä. Lisäksi suora lainaus yhden vastaajan loppukommentista: ”Kannustamista eivät lehden tekijät hevin saa, vaikka kuinka taitavia olisivat työssään ja tekemänsä jutut hyviä, ellei peräti loistavia. On siis kehdattava ja osattava itse arvostaa omaa ja tovereidensa työtä.”

Tätä tulee myös Mykkänen (1998, 17), joka sanoo, etteivät lehden sisällön ja tekijöiden osaamisen kehittämiseen käytetyt voimavarat mene hukkaan.

6. TUTKIMUS MYÖTÄOTTEEN TÄRKEIMMÄLLE KOHDERYHMÄLLE

Tein Myötäotteen tärkeimmälle kohderyhmälle kyselyn, jonka tarkoituksena oli selvittää, mitä he ajattelevat Myötäotteesta: sen merkityksestä, hyödyllisyydestä ja vaikuttavuudesta. Kysely toteutettiin sähköpostikyselynä webropolilla marraskuussa 2007. Kyselylomake on kokonaisuudessaan liitteenä 4.

Kysely lähetettiin 59 henkilölle, jotka edustavat Myötäotteen tärkeintä kohderyhmää. Joukkoon kuuluu muun muassa alkoholi- ja päihdeasioita käsitteleviä virkamiehiä valtakunnan tasolla, eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskukseen kuuluvat, Elämäntapaliiton kuntakumppaneita, puoluesihteerit, aktiivisia yhteistyötahoja, rahoittajan edustajia ja alan tutkijoita. Kyselyyn vastasi 17 henkilöä, joten vastausprosentti on 28,8 %. Kohderyhmälle lähetettiin kolme ystävällistä muistutuspyyntöä ja vastausaikaa pidennettiin kahdella viikolla, mutta vastaajamäärä jäi silti vähäiseksi. Tutkijoista vastasi 50 %, virkamiehistä 42 % ja poliittisen tahon edustajista 18 %. Vastaamatta jättäneistä kyselylomakkeen avasi katsottavakseen 13 henkilöä.

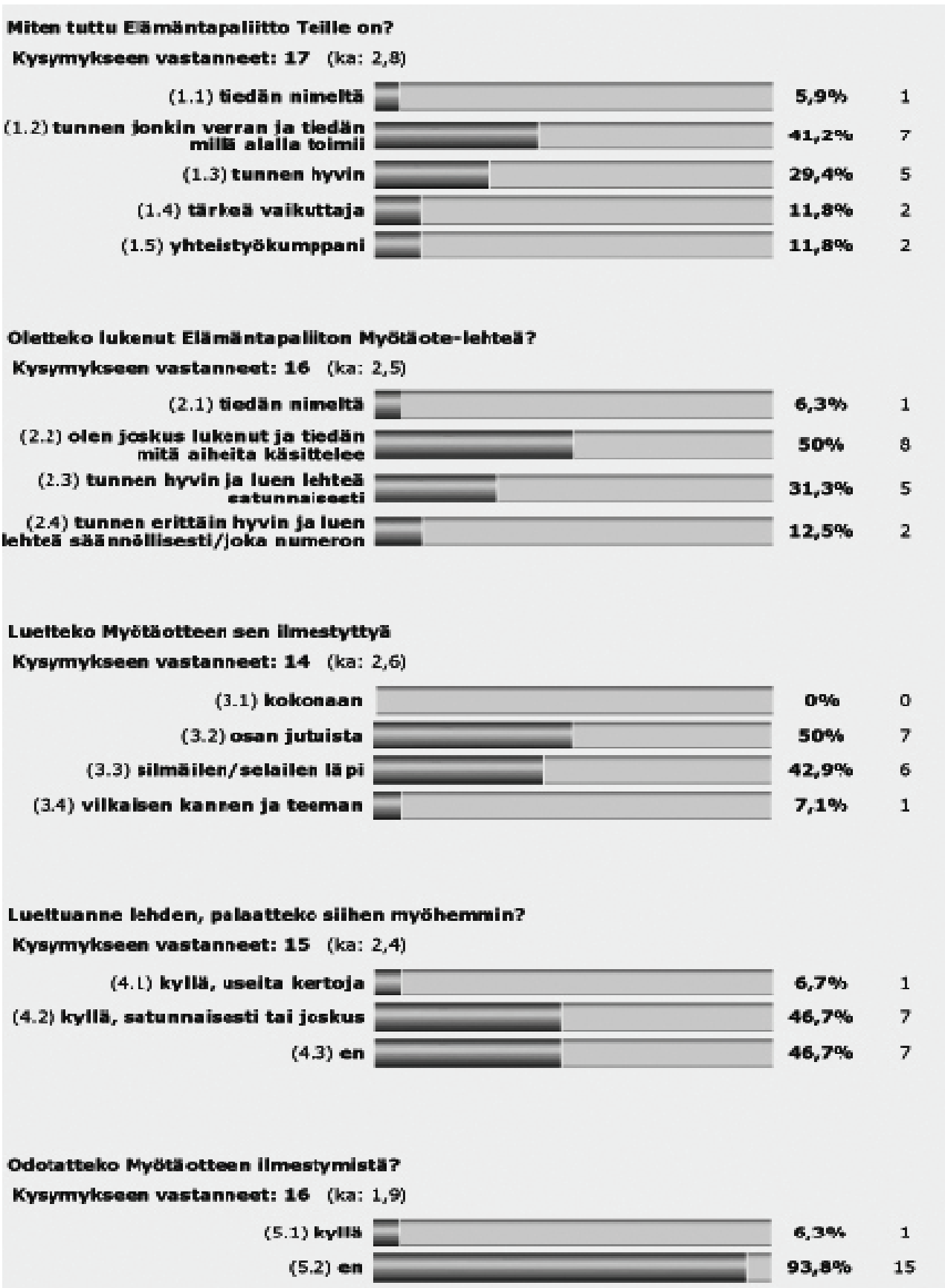
Vastaajista reilu 70 % tunsi Elämäntapaliiton joko hyvin tai tiesi, millä alalla liitto toimii. Vain yksi vastaajista tunsi Myötäotteen ainoastaan nimeltä, muut olivat lukeneet lehteä ainakin joskus. Yhtä lukuun ottamatta vastaajat lukivat joko osan jutuista tai selailivat lehden läpi. Luetuun lehteen siihen palasi joskus puolet vastaajista ja puolet ei lainkaan. Yksi vastaajista kertoi palaavansa lehteen useita kertoja. Myötäotteella ei ollut odotusarvoa kohderyhmän parissa, sillä ainoastaan yksi kertoi odottavansa lehden ilmestymistä. Lukemiseen alkamisessa oli suuri hajonta, sillä vastausvaihtoehtoihin * luen heti, * luen seuraavana päivänä, * luen samalla viikolla ja * luen joskus myöhemmin vastattiin kaikkiin lähes yhtä paljon. Eniten vastauksia oli kuitenkin kahdessa viimeisessä vaihtoehdossa.

Vastaajien mielestä Myötäote pitää yllä ja vahvistaa Elämäntapaliiton mainetta. Lehti koettiin informatiiviseksi, kiinnostavaksi ja ajankohtaiseksi. Lisäksi lehden sanottiin olevan vaikuttava, markkinoiva ja Elämäntapaliiton toimintoja ja asiantuntijuutta myyvä. Vastaajista 20 % koki, että lehti on pakko lukea oman aseman vuoksi. Huomioitavaa on, että kukaan ei kokenut lehden olevan epäkiinnostava, viihdyttävä tai turhanpäiväinen.

Puolelle vastaajista Myötäotteessa oli useimmiten kiinnostavia juttuja ja puolelle osa sisällöstä kiinnosti ja osa ei. Kukaan vastaajista ei maininnut mitään Myötäotteessa ollutta epäkiinnostavaa juttua. Kiinnostaviksi jutuiksi usea mainitsi pääkirjoitukset tai toiminnanjohtajan pals-

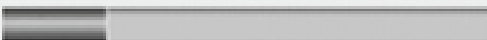

tat. Erillismainintoja saivat Mäyräkoirasta sikspäkkiin -jutut, koska ne kertoivat opiskelijoiden juhliskulttuurista ja alkoholinkäytöstä sekä Vertti Kiukkaan katsaus hallituksen alkoholipoliittisiin toimiin lehdessä 4/2006 ja Antti Honkosen liikuntaa käsitellyt juttu lehdestä 3/2007 ja ylipäätään paikallistoiminnan kuvaukset.

KAAVIOT 49–56: Yhteenvetoa Myötöotteen tärkeimmän kohderyhmän vastauksista

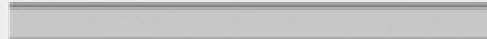

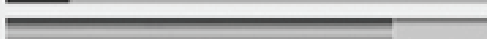

6. Kun Myötäote ilmestyy pöydällemme/postilaatikkoonne, kauanko menee ennen kuin tartutte siihen?

Kysymykseen vastanneet: 14 (ka: 2,8)

(6.1) luen heti		21,4%	3
(6.2) luen seuraavana päivänä		14,3%	2
(6.3) luen samalla viikolla		28,6%	4
(6.4) luen joskus myöhemmin		35,7%	5

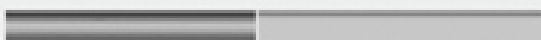
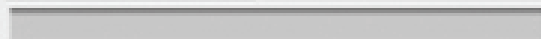

7. Onko Myötäote (voi valita useamman kohdan)

Kysymykseen vastanneet: 15 (ka: 6,4)

(7.1) kiinnostava		46,7%	7
(7.2) epäkiinnostava		0%	0
(7.3) viihdyttävä		0%	0
(7.4) pakko lukea oman aseman vuoksi		20%	3
(7.5) informatiivinen		60%	9
(7.6) markkinoiva/Elämäntapaliiton toimintoja ja asiantuntijuutta myyvä		13,3%	2
(7.7) turhanpäiväinen		0%	0
(7.8) vaikuttava		13,3%	2
(7.9) pitää yllä/vahvistaa Elämäntapaliiton mainetta		80%	12
(7.10) ajankohtainen		33,3%	5
(7.11) muuta, mitä		6,7%	1

8. Onko Myötäotteessa Teitä kiinnostavia juttuja?

Kysymykseen vastanneet: 15 (ka: 2,1)

(8.1) useimmiten kyllä		46,7%	7
(8.2) useimmiten ei		0%	0
(8.3) osa sisällöstä kiinnostaa, osa ei		46,7%	7
(8.4) kommentti:		6,7%	1

Myötäote on vastaajien mielestä suunnattu kaikille kansalaisille, kansalaisten hyvinvoinnista kiinnostuneille, Elämäntapaliiton toiminnassa mukana oleville ja siitä kiinnostuneille, aktiivisille järjestöihmisille sekä ammattilaisille. Lisäksi yksi mainitsi sen olevan sosiaalialalle. Yksi vastaaja selvensi Myötäotteen olevan järjestölehti, joka yhdistää asiantuntijuuden ja vapaaehtoistoiminnan. Elämäntapaliiton viestin ja tavoitteiden sanottiin tulevan hyvin ja vahvasti esiin Myötäotteessa, mutta vastaajat eivät eritelleet millä tavoin.

Myötäote tukee vastaajien työtä tarjoamalla tietoa siitä, mitä Elämäntapaliitossa tehdään sekä taustatietoa oman työn tueksi. Erityisesti vastaajat mainitsivat sen, että lehden avulla voi lukea liiton toiminnasta hieman vapaamuotoisemmin kuin toimintakertomuksista ja -suunnitelmista. Lehden tarjoaman tiedon yms. vaikutuksia vastaajien tekemiin päätöksiin ei vastauksissa mainittu.

Elämäntapaliitto vaikutti Myötäotteen välityksellä vastaajien silmissä monipuoliselta ja uutta ajattelevalta, ammattimaiselta, avoimelta, keskustelevalta ja aktiiviselta alan toimijalta. Useat mainitsivat erityisesti Ihmisenvirka-ajattelun ja ihmisen lähellä toimimisen sekä sen, että liitto ottaa jäsenten toiveet huomioon ja antaa jäsenten ajatusten näkyä. Lisäksi mainittiin että liitossa on kaksi hyvin esiin tulevaa puolta: tavallisten ihmisten tapaaminen aidosti ja asiantuntijajärjestönä toimiminen. Yksi vastaaja ehdotti, että jos jompaakumpaa puolta pitäisi painottaa Myötäotteessa, niin sitten syvällisemmin asiantuntijatyötä, koska nyt se on useimmin ollut kuivaleivää.

Muista päihdealan ja päihdejärjestöjen lehdistä useimmat vastaajat kirjoittivat seuraavansa lähes kaikkia ja lukevansa kiinnostavimmat. Erityisesti mainittiin Tiimi, Promo, Yhteiskuntapolitiikka, Addiction ja Alkohol och Narkotika. Myötäote vaikuttaa muihin päihdealan lehtiin verrattuna vastaajien mielestä kohtuullisen hyvältä, myönteiseltä, aktiiviselta, viihdyttävältä ja paikkansa ansaitsevalta. Erityisesti vastaajat painottivat Myötäotteen ilmentävän Elämäntapaliiton työtettä ja näkökulman olevan Elämäntapaliittoa vahvistava ja liiton toimintoja ja linjoja hyvin edustava. Erillismaininnat saivat Myötäotteen selkeä ja kaunis taitto ja kuvitus sekä Myötäotteen muita päihdealan lehtiä rennompi ja kansalaislähtöisempi linja. Yhden vastaajan mielestä Myötäotteessa painotetaan liikaa Elämäntapaliiton omaa toimintaa.

Lopuksi yksi vastaaja kehotti lisäämään yhteistyötä muiden ehkäisevän päihdetyön järjestöjen kanssa, sillä strategisia kumppanuuksia tarvitaan ehkäisevän työn tunnettuuden lisäämiseksi ja jotta työ otetaan vakavammin päättäjien parissa.

7. LOPUKSI

7.1. Järjestölehti vaikuttajana

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen tarkoituksena on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen tai edistäminen. Järjestölehdessä riippuu, miten tämä niissä ilmenee. Mikäli lehti on tarkoitettu lähinnä oman yhteisön ja jäsenviestinnän välineeksi, voidaan siinä toteuttaa edellä mainittuja tarkoituksia hyvinkin konkreettisesti tarjoamalla esimerkiksi juttuja elämäntapamuutoksista ja elämäntapamuutoksista. Muita vaihtoehtoisia suuntautumistapoja ovat mediajulkisuudessa toiminen ja siihen vaikuttaminen, päättäjiin ja yhteiskunnan rakenteisiin päin vaikuttaminen sekä ammattilaisiin päin vaikuttaminen. Lehden avulla voidaan viestittää toistuvasti järjestölle tärkeitä asioista ja vahvistaa niiden sanomaa ja pitää siten yllä jatkuvuutta viestinnässä.

Viestinnän tehtävä on vahvistaa järjestön päämääriä, tukea tavoitteiden saavuttamista, profiloida järjestöä ja edistää vuorovaikutusta järjestön toimintaympäristöön päin sekä järjestön sisällä (Högström 2002). Lehti on edellä mainitussa työssä Niemelän sanoin strategian väline, päämäärien toteuttamisessa käytettävä keino ja resurssi, jolloin tärkeää on tehdä työtä riittävän pitkäjänteisesti tavoitteiden saavuttamiseksi. Lehti ei ole eikä voi olla irrallinen muusta järjestön viestinnästä. Mikäli näin on, se on epäonnistunut tehtävässään. Onnistunut järjestölehti on osa järjestön kokonaisviestintää. Pelkkä varainkeruutarkoituksessa tehty lehti ei voi koskaan olla niin vaikuttava kuin sisällöltään perusteellisesti pohdittu lehti. Oman lehden suuria etuja on se, että saa itse päättää kohderyhmät verrattuna esimerkiksi muuhun mediajulkisuuteen pääsemiseen.

Koska kansalaisjärjestöjen kuuleminen on ollut liian sattumanvaraista yhteiskunnallisessa päätöksenteossa (Särkelä 2003), on tärkeää viestittää yhä uudelleen järjestön ajamista ja tukemista asioista pysyvyyden luomiseksi ja säilyttämiseksi. Yhteiskuntaan vaikuttamalla ja sen rakenteita muokkaamalla järjestöt voivat myös onnistua luomaan paremmat edellytykset toiminnalleen (Jaatinen 2000). Pelkästään toimivien suhteiden luominen päättäjiin voi osoittautua arvokkaaksi, kun jokin tärkeä asia pitäisi saada ajettua läpi tai jatkuvan edunvalvonnan mahdollistamiseksi. Mikäli järjestö toimii kansainvälisesti, tulisi myös näistä verkostoista saatujen viestien näkyä lehden sivuilla. Tärkeintä on määritellä, mitä lehdellä halutaan saavuttaa, keihin vaikuttaa ja mitä vaikutuksia halutaan saada aikaan ja toimia sitten sen mukaan. Toimintatapa ei silloin välttämättä ole sama kuin minkä jokin toinen järjestö on valinnut.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen erilaiset ja moninaiset tehtävät – vaikuttamistoiminta, kansalaisjärjestötoiminta, asiantuntijatehtävät ja tuen sekä palvelujen kehittäminen ja tarjoaminen – vaikuttavat myös voimakkaasti lehden sisältöön. Olennaisin järjestöjen tehtävistä on vaikuttamistoiminta, koska se on niiden aatteellisen tarkoituksen toteuttamiskeino. Vaikuttaminen voi olla vaikuttamista yksilöihin, tiettyihin ryhmiin, yhteiskuntaan, sosiaalisiin instituutioihin tai kulttuuriin (Panula 1997). Vaikutuksella ei tarkoiteta vain muutoksia, vaan myös pysyvyyksiä. Järjestöt ovat suuntautuneet hieman eri tavoin ja oleellisinta onkin, että kunkin oma lehti toimii juuri niiden viestien tarjoajana ja vahvistajana, mitä järjestö haluaa edistää.

Esimerkiksi Elämäntapaliiton ja Myötätönten osalta oleellista on nostaa esille ja osoittaa päihdehaittojen syntymiseen vaikuttavat tekijät ja niille altistavat seikat. Se mikä järjestöväelle on selvää perusasiaa, ei välttämättä ole selvää päättäjille tai päihdehaittojen ehkäisyn tarpeessa oleville (Pakaslahti 2000). Siten järjestöväen tavallisena ja tuttuna pitämän perus(päihde)tiedon tarjoaminen on aivan paikallaan vaikuttamistoiminnan rinnalla. Päihdeasioista tiedottaminen on osa ennaltaehkäisevää toimintaa ja sen toteutusta myös sosiaali- ja terveysministeriön mukaan. Yksikään päättäjä ei pysty olemaan kaikkien alojen asiantuntija, joten he tarvitsevat myös järjestöjen tarjoamaa asia- ja mielipidetietoa.

Järjestölehtien tehtävänä on osaltaan toteuttaa yhteiskunnallista viestintää: lisätä tietoa, vaikuttaa asenteisiin ja muuttaa toimintatapoja ja -ympäristöä. Jotta viestintä olisi vaikuttavaa, on tehtävä valintoja viestien määrän ja laadun suhteen; profiloituttava. Esimerkiksi Myötätönten teemoituksella on pyritty edellä mainittujen valintojen tekemiseen ja kohdentamiseen. Viestit ovat selkeämmin esillä, kun ei yritetä tuoda kerralla koko toimintaa esiin. Vaikutusten tuominen esiin ja raportoiminen on tärkeää erilaisten tukien varassa eläville järjestöille, mutta viestinnän vaikutusten seuraaminen ja arviointi ei ole aivan yksioikoista. Viestien vaikuttavuutta pohdittaessa tulee erottaa ainakin neljä tasoa: 1) Mihin tai keihin vaikutus kohdistuu, 2) Missä muutos tapahtuu, 3) Tarkoittaako vaikutus ylipäätään muutosta, 4) Millä aikajänteellä vaikutusta tarkastellaan? (Kunelius 1998).

Mikäli tavoitteena on kulttuurinen muutostyö, esimerkiksi alkoholi-ilmaston muuttaminen samankaltaiseksi tupakkailmaston kanssa, ei vaikutuksia välttämättä edes pysty osoittamaan vuosi(kertomus)tasolla, vaan siihen vaaditaan useita vuosia tai vuosikymmeniä. Mielipideilmaston muuttuminen tupakanvastaiseksi myös konkreettisten toimien taholla vei reilut kolmekymmentä vuotta eikä tie ole vielä lopussa. Ihmisten tottumuksiin, asenteisiin ja arvoihin vaikuttaminen tai pysyvän vaikutuksen aikaansaaminen onkin yhteiskunnallisen viestinnän

kaikkein haasteellisin tavoite (Högström 2002). Piispan mukaan (2003) mediajulkisuudessa toiminen on kulttuurisen muutos- ja vaikutustyön tärkein kohde myös järjestöille. Vaikutusten kannalta olennaisinta on jatkuvuus julkisuudessa ja keskustelussa, sillä julkisuus luo julkisuutta. Mielipideilmaston muuttamisessa olisi kuitenkin pyrittävä sellaiseen avoimeen keskusteluun, jossa ketään ei syyllistetä tai leimata tai aseteta suorastaan rikolliseen asemaan.

Järjestöjen ja järjestölehtien tehtävänä on edustaa Ilmosen (2006) sanoin yhteiskunnan moninaisuutta. Järjestölehtien eräs tehtävistä on ilmentää ja tuoda esiin sitä. Lehden avulla järjestö voi sekä vahvistaa siihen kuuluvien yhteisöllisyyttä että tarjota vaikutuskanavia sellaisille ja sellaiselle, joilla sitä muutoin ei olisi. Esimerkiksi yhteiskunnan heikompiosaisten on vaikeaa saada yksin näkökulmiaan, vaatimuksiaan, tarpeitaan ja intressejään kuuluviin, mutta järjestöjen ja järjestölehtien kautta siihen tarjoutuu mahdollisuus. Järjestöjen tehtävänä on auttaa, tukea ja vahvistaa heikompien ääntä. Kuten Siisiäinen (2003) kirjoittaa, on yhteiskunnan eliitti usein vieraantunut ”rivikansalaisten” arjesta ja tarvitsee järjestöjä välittävään tehtävään kertomaan viestejä ruohonjuuritasolta. Järjestötoiminnan ja kansalaisaktiivisuuden vahvaa aluetta onkin ongelmien nostaminen julkiseen keskusteluun ja julkisen keskustelun kautta virkamiesten ja päättäjien toimiin vaikuttaminen. Tärkeää on myös (Lahti 2003) kyseenalaistaa julkista valtaa ja saattaa siten epäkohdat tarkasteltaviksi. Olennaista on seurata yhteiskunnan muuttumista, hyväksyttävä muutos ja otettava muuttuminen ja muuttuneet olot huomioon toiminnassa ja viesteissä (Koskinen 2005).

Järjestölehden avulla voidaan myös rakentaa, vahvistaa ja muokata järjestön imagoa ja identiteettiä. Järjestöille on tärkeää, millainen kuva siitä on päättäjien, poliitikkojen, median ja kansalaisten keskuudessa, koska edellä mainitut seikat vaikuttavat siihen miten paljon järjestöön luotetaan ja miten sen viestintään suhtaudutaan (Högström 2002). Kannattaa hetki pohtia, mihin imagon haluaa perustuvan: tietoihin, huhuihin, omiin vai muiden kokemuksiin. Järjestölehti voi parhaimmillaan olla ikkuna järjestöön päin ja luoda ja muokata myönteistä ja aktiivista kuvaa siitä. Pahimmillaan lehti voi olla jotain aivan muuta ja tuhota muutoin huolella luotua järjestöimagoa.

Entä olisivatko järjestöjen yhteislehdet mahdollisia, kuten yksi Myötäänteen kyselyistä vastanneista ehdotti? Vaikka järjestöjen missiot ja päämäärät olisivat hyvinkin samanlaisia, niin niiden taustat voivat erota toisistaan paljon. Siltä pohjalta on vaikeaa tehdä yhteistä järjestölehteä, mutta kenties yhteinen aikakauslehti saattaisi onnistua. Eri asia sitten on, olisiko järjestöistä kilpailemaan suurten lehtikustantajien kanssa ja saavuttamaan yhteislehdelleen kannattavat

markkinat. Tai mikäli järjestöt haluaisivat tehdä yhteistä aikakauslehteä yhteisten teemojen ympärille ilman kannattavuustoiveita, niin lehden tarkoitusperät olisi mietittävä erittäin tarkkaan. Se, mitä lehdellä haluttaisiin saavuttaa, olisi tuolloin olennaisin kysymys. Kansalaisjärjestötoiminnassa on kysymys pitkälti vapaaehtoisuudesta, joten pakkoyhdistymiset eivät lehtienkään osalta toimisi, kuten eivät ole oikein toimineet varsinaisten järjestöjen kanssa. Toiminnan, mahdollisten yhdistymisten, yhteistoimintojen ja aloitteiden on lähdettävä aidosti järjestöistä itsestään, jotta tuloksista saataisiin hyviä. Järjestölehtien tarkoituksena on ilmentää juuri niitä julkaisevaa järjestöä ja yhteislehdessä menetettäisiin tästä varmasti jotain. Vaikka yhteistyö olisi kuinka sujuvaa tahansa, on se aina kompromissien summaa. Järjestöjen peruseriaatteet eivät ole eivätkä saa olla kauppatavaraa, joka uhrataan kompromissien alttarille.

Järjestöjen suurimpia ongelmia lehden tekemisessä ja ylipäätään kaikessa toiminnassa ovat resurssit. Lehtien kohdalla tämä ilmenee muun muassa siten, että lehtien pitäisi levitä mahdollisimman laajalle ja ilmestyä usein saavuttaakseen entistä suurempaa vaikuttavuutta. Lisäksi juttujen ja kuvien olisi oltava riittävän korkeatasoisia ja suunnattu oikealle kohderyhmälle sekä ulkoasultaan että puhutteluiltaan. Mutta koska rahaa ja tekijöitä ei ole useinkaan saatavissa lisää, on volyymin ja vaikuttavuuden kasvattaminen erittäin vaikeaa. Järjestöjohdon tehtävänä on miettiä toiminnan suuntauksia siten, että käytettävissä olevat resurssit ovat parhaassa mahdollisessa käytössä. Erittäin tärkeää on katsoa, että lehti on kohdennettu tavoitteiden mukaisille tahoille.

7.2. Minne vie Myötäotteen tie?

Järjestölehti on järjestölle ennen kaikkea viestintäväline ja keino toteuttaa ja tavoitella omia tarkoituksia ja vaikuttavuutta. Myötäotteella on selvä funktio siinä, että se tuo esille ehkäisevän työn tekijöiden ajatuksia. Myötäote on aina pyrkinyt omannäköiseen ja -olaiseen lehteen, jossa tuodaan esille Elämäntapaliiton ominta osaamisaluetta. Tässä on myös onnistuttu, sillä Myötäote kuvaa mainiosti Elämäntapaliiton toimintoja. Vaikuttavuus ilmenee lehden sivuilla nykyisin hyvin ja liiton asioista on onnistuttu kertomaan hieman helpommin lähestyttävällä tavalla verrattuna esimerkiksi toimintakertomuksiin tms. Lehden nykyinen linja ja tavoitteet yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaikuttavana on kelvollinen, mutta vaatii kohderyhmien osalta täsmennystä. Lehti toimii käyntikorttina ja luo liitolle imagoa ja mainetta ehkäisevän päihdetyön osajana, toimijana ja asiantuntijana. Myötäote ei kilpaile varsinaisesti minkään

toisen (päihdealan) lehden kanssa, pikemminkin ne toimivat toistensa verrokkeina. Päihdejärjestöjen lehdet on samankaltaisuudestaan huolimatta suunnattu eri kohderyhmille (useimmiten jäsenistölle tai varainhankintatarkoituksessa). Samoja kohderyhmiä ovat päättäjät ja päihdealan ammattilaiset. Päättäjien suuntaan edellä mainittujen lehtien tarkoitukset eivät juuri eronne toisistaan, joten viestit ovat pikemminkin toisiaan vahvistavia kuin toistensa kanssa kilpailevia. Omiin lähestymistapoihin erikoistuminen takaa kaikille lehdille omat ”markkinat”.

Myötäotteen kaksi suurinta ongelmaa ovat hajanainen ja osittain epäselvä kohderyhmä ja pääkohderyhmän puhuttelun puuttuminen jutuista. Kirjoituksissa ei puhutella suoraan mitään kohderyhmää, vaikka halutaan kovasti vaikuttaa. Jutuissa on mukana erilaisia puhuttelutapoja, joilla pyritään kertomaan asiaa useille eri kohderyhmille tai sitten jutut ovat sellaisia, että mitään erityistä puhuttelua ei ole löydettävissä (ks. sisällönanalyysin puhuttelut). Nykyisellään Myötäotteen ulkoasu näyttää mukavalta ja siinä on asiallisia juttuja, mutta ne on kirjoitettu ”ei kenellekään”. Tämä johtunee pääosin kohderyhmien selkiintymättömyydestä. Tässä on pohdinnan paikka; jos halutaan vaikuttaa tiettyyn kohderyhmään, niin voisiko jutun suunnata suoraan heille ja jättää sillä kertaa väliin muut kohderyhmät? Millaista harmia tämä aiheuttaisi suhteessa muihin kohderyhmiin? Joka tapauksessa sellaisissa jutuissa, joissa pyritään puhuttelemaan vähän kaikkia, on vaarana menettää kaikkien kohderyhmien kiinnostus.

Puhuttelutavoissa on kuitenkin varottava joutumasta sisäpiiripuheen, ammattislangin tai järjestökielen pariin, jotta ei tuotettaisi lehteä vain jollekin pienelle sisäpiirille. Myötäotteen kohderyhmät on pohdittava järjestelmällisesti ja järjestelmällisesti läpi ja laitettava osoiterekisteri sen jälkeen remonttiin. Myötäote-työryhmän ja Elämäntapaliiton työvaliokunnan ja hallituksen tehtävä on päättää kenelle lehteä oikeastaan tehdään ja miksi. Vaikutuksia voi syntyä vain pitkäjänteisellä työllä, joten Myötäotteen on pidettävä sitkeästi ehkäisevää päihdetyötä ja näkemyksiään julkisessa keskustelussa muun muassa lähettämällä lehtiä valitsemilleen kohderyhmille. Myötäotteen vaikutus yleiseen asenne- ja mielipideilmastoon on pieni, mutta oikein valitulle kohderyhmälle se voisi olla olennainen. On tärkeää nostaa liiton tärkeiksi katsomia asioita keskusteluun ja välittää asiantuntijoille tietoa ruohonjuuritasolta Elämäntapaliiton asiantunteumuksella lisättyä ja kuorutettuna. Tämä on yksi järjestötyön perustehtävistä.

Kohderyhmässä on nykyisellään erotettavissa kaksi pääsuuntausta: vaikutuksen kohteet ja liiton jäsenkunta. Myötäotteen tärkeimmät kohderyhmät ovat alan vaikuttajia ja päättäjiä (=vaikutuksen kohteet), joten kohderyhmää on helppo puhutella sen omalla kielellä verrattuna tilanteeseen, jossa kohderyhmä olisi esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevat tai jo syrjäytyneet.

Näille kohderyhmille Elämäntapaliitto on pyrkinyt luomaan kanavat Elokolojen ja toimintakeskusten kautta. Jäsenkuntaa puhutellessa Myötäotteen ongelmaksi nousee liiallinen asiantuntijapitoisuus tai ainakin se koetaan sellaiseksi. Jäsenviestinnän välineeksi Myötäote on liian kankea ja ilmestyy tähän tarkoitukseen nähden liian harvoin. Jäsenistölle olisi hedelmällisempää kehittää Pikku-Myötäotteesta esimerkiksi kuukausittainen viestintäväline, jossa voisi tuoda paikallisia tapahtumia esiin mukavasti ja matalan kynnyksen periaatteella. Jäsenistön suuntaan voisi Pikku-Myötäotteella olla tehtävää myös peruspäihdetiedon levittämisessä, kannustajana ja motivoijana. Elämäntapaliiton jäsenkunnan tietoteknisiä ja nettivalmiuksia ei ole tutkittu, mutta arviolta vajaa puolet jäisi tiedotuksen ulkopuolelle, mikäli siirryttäisiin pelkkään sähköiseen tiedotukseen. Siten jäsenistön palvelemiseksi on ainakin toistaiseksi tuotettava jotakin paperimuotoista lehteä tai tiedotetta.

Myötäotteen pääkohderyhmällä lienee enemmän teknisiä valmiuksia lukea sähköisiä viestejä, mutta heille pulmallisinta lienee aikapula. Pelkkää sähköistä lehteä ei välttämättä muisteta lukea. Sähköiseen lehteen siirtyminen vaatisi vähintään muistutuksen sähköpostilla lehden ilmestyttyä. Myötäote on vuodesta 2001 lähtien ollut Elämäntapaliiton nettisivuilla kokonaisuudessaan pdf:nä. Kokeilunarvoista olisi alkaa tuottaa myös html-muotoista lehteä, jossa jokainen artikkeli olisi avattavissa sisällysluettelosta omaksi sivukseksi. Tämä vaatisi kuitenkin lisäresursseja lehden tuotantoon. Mikäli kokeilu onnistuisi hyvin ja lehteä luettaisiin verkossa huomattavasti nykyistä enemmän, niin sen jälkeen voisi siirtyä ainakin osin paperilehdestä verkkoversioon. Saajat voisivat valita itse, kumpaa versiota he mieluummin lukisivat. Verkkoversio antaisi myös mahdollisuuden kasvattaa nyt melko suppeata lukijakuntaa ilman paino- ja postikulujen nousua. Tällä ei olisi myöskään vaikutusta lehdestä saatuihin maksuihin, koska Myötäotteen jakelulistalla olevista on suurin osa ilmaiskappaleiden saajia ja varsinaisia tilaajia on erittäin vähän. Levikkimarkkinointia ei kannata alkaa harjoittaa, koska se lisäisi entisestään jo nyt hajanaista kohderyhmää.

Myötäotteen yksi pulmista on resurssien vähäisyys. Niin kauan kuin lehteä tehdään muiden töiden jatkeena ja ohessa ja kirjoitukset ja kuvat hankitaan periaatteella ”mikään ei saa maksaa mitään”, ei voida olettaa kaikkien kirjoittajien olevan ammattikirjoittajia. Hyviä kirjoituksia varmasti saadaan ja on saatu, mutta juttujen taso on vaihdellut ja tulee vaihtelemaan tällä tyyllillä. Kohderyhmälle tehdyssä kyselyssä ilmeni, että Elämäntapaliittoa pidetään Myötäotteen välityksellä kansalaislähtöisenä, mutta silti ammattimaisena asiantuntijajärjestönä. Lisäksi lukijatutkimuksessa ja saaduissa palautteissa on toivottu juttuja ihmisistä. Toisaalta Myötäotteella ei

ollut odotusarvoa tärkeimmän kohderyhmän parissa. Jotta järjestölehti voisi kiinnostaa järjestön ulkopuolisia, on siinä oltava heille kiinnostavia tai tärkeitä juttuja. Kenties asiantuntijakin haluaisi välillä lukea muuta kuin asiatekstiä? Siksi jokaisessa Myötäotteen numerossa olisikin syytä olla jokin sellainen juttu, joka loisi lehdelle odotus- ja kiinnostavuusarvoa. Tällainen voisi olla esimerkiksi ajankohtaisesta päihdeasiasta tehty juttu, jossa on menty asiantuntijatekstin lisäksi pintaa syvemmälle ja haastateltu tai päästetty ääneen asiantuntijatoimijan ns. kentän väkeä vaikkapa kainalojutussa tai muutoin. Asiantuntijajuttujen jalkauttamista voisi kokeilla, mutta se vaatisi jälleen kerran enemmän käytettyä työaika, kun pelkkä jutun hankkiminen asiantuntijalta ja sen editoiminen ei riittäisi. Omaa henkilökuntaa voitaisiin halutessa sitouttaa enemmän Myötäotteen tekemiseen, esimerkiksi kirjoittamaan aiempaa useammin ja säännöllisemmin lehteen oman osaamisalueensa ajankohtaisista asioista. On mietittävä ja valittava, mihin rajallinen työaika suunnataan.

Myötäote on kehittynyt tutkimuksiin vastanneiden mielestä oikeaan – vaikuttavampaan – suuntaan. Osasy vaikuttavuuden kasvuun voi olla se, että Elämäntapaliiton johtoryhmä ja Myötäote-työryhmä ovat alkaneet aiempaa aktiivisemmin seurata ajankohtaista päihdekeskustelua. Sisällönanalyysin mukaan Myötäotteissa on ollut aiempaa enemmän vaikuttavia ja asiantuntijavaltaisia tekstejä. Jotain lienee kuitenkin menetetty matkan varrella, koska puolet liiton omasta väestä vastasi, että lehti on pakko lukea oman aseman vuoksi, mutta siltikään useimmat eivät lue lehteä kokonaan. Jos lehti ei kiinnosta edes omaa väkeä – liiton päättäjiä – niin miten ihmeessä se voisi kiinnostaa ulkopuolisia päättäjiä?

Toiveikasta ajattelua lienee, että lehdessä esiteltyt asiat olisivat jo niin tuttuja omalle väelle, ettei niitä enää viitsitä lukea. Moni oman väen vastaaja kertoi Myötäotteesta positiivisia asioita ja sanoi lehden olevan hyödyllinen. Vastaukset kuulostavat mukavilta, mutta osittain tässä täytyy olla epäileväinen. Jotkut ovat saattaneet vastata myönteisesti, koska tiesivät tutkimuksen tekijän olevan pääasiallinen lehden tekijä. Tärkeimmälle kohderyhmälle tehdyssä kyselyssä tämä ei liene vaikuttanut kuin hitusen. Liiton hallituksen sisältö- ja tavoitetoiveet Myötäotteelle on vastaisuudessa kysyttävä aktiivisemmin kuin tähän saakka. Ja mikäli hallitus jatkossa haluaa edustajansa mukaan Myötäote-työryhmän kokouksiin, kannattaisi miettiä sellaisen edustajan valintaa joka myös osallistuisi jollain tavalla lehden tekoprosessiin.

Elämäntapaliitto tai Myötäote eivät kuulu Aikakauslehtien liittoon, Yhteiskuntaviestinnän yhdistykseen tai Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liitto Kultti ry:hyn. Koska liitossa ei haluta tehdä aikakauslehteä, on sen alan liittoon kuulumattomuus perusteltua, mutta Yhteiskunta-

viestinnän yhdistykseen liittymistä kannattaisi ainakin harkita uusien verkostojen hankkimiseksi ja mahdollisesti siten vaikuttavuuden ja arvostuksen lisäämiseksi.

Myötäote tippui pois Cisionin (aikaisemmin Observer) seurantalistoilta vuoden 2007 alussa. Tämä ei välttämättä ole huono asia, sillä he pitävät listoillaan lehtiä, joista löytyy viitteitä muualle. Siten Myötäotteen voi sanoa onnistuneen tekemään omannäköistään lehteä, joka ei lainaa muita, vaan pyrkii tuottamaan juttuja omista lähtökohdistaan käsin. Seurannasta tippumisen voi katsoa olevan merkki onnistumisesta; lehdessä on esitelty Elämäntapaliitolle tärkeitä aiheita eikä ole sorruttu muiden kopioimiseen. Suotavaa tietenkin olisi, että päihdehaittojen ehkäisy olisi sinällään niin kiinnostavaa, että joku Cisionin asiakkaista haluaisi sen tehdä.

Eräs uhka Elämäntapaliitolle ja Myötäotteelle on RAY:n monopoliaseman mahdolliset muutokset. Mikäli Raha-automaattiyhdistys ei saa pitää monopoliasemaansa Suomen markkinoilla, vie se toimintapohjan rahoituksineen pois suurelta osalta suomalaista järjestökenttää. Tällä hetkellä järjestöt ovat erittäin riippuvaisia saamistaan avustuksista; ne ovat niille suorastaan elinehto. Jos monopoli murtuu, on yhteiskunnassa joko kehitettävä muita keinoja ylläpitää kolmatta sektoria tai muutoin yksi hyvinvointiyhteiskunnan tukipilareista murtuu pois. Ulkomaisten peliyrittäjien päästäminen Suomen markkinoille ei olisi etu oikeastaan muille kuin yrittäjille itselleen. Edes kilpailun lisääminen ei olisi sellainen syy, jonka varjolla Suomen erinomainen systeemi kannattaisi muuttua.

Kuten Piispa ja Tammi kirjoittavat (2001), on mediajulkisuus järjestöille erittäin tärkeää. Julkisuuden kautta järjestö voi todistaa uskottavuutensa, tulla ja pysyä hyväksyttynä ja osoittaa toimintansa koskevan isoa joukkoa. Hyväksyttävyyys puolestaan takaa toimintamahdollisuudet ja muun muassa kuulluksi tuleminen. Elämäntapaliiton linja on ollut, että kaikki puhuvat ja näkyvät julkisuudessa päinvastoin kuin niillä järjestöillä, jotka ovat valinneet itselleen yhden näkyvän keulakuvan joko järjestönsä sisältä tai ulkopuolelta. Julkisuuden henkilöiden käyttämisessä on toki etunsa, sillä heidän avullaan voidaan saavuttaa julkisuutta ehkä helpommin kuin se muutoin olisi mahdollista. Vaaransa siinä on myös. Kuvitellaan esimerkiksi, että Elämäntapaliitto olisi valinnut julkiseksi puolestapuhujakseen jonkun julkisuuden henkilön, joka sitten jostain syystä vaikkapa saataisiin kiinni alkoholin vaikutuksen alaisena ajamasta tai törtöilisi muutoin itsensä lööppijulkisuuteen. Lausahdus ”kaikki julkisuus on hyvää julkisuutta” pätee ehkä poliitikoihin ja lööppijulkikkisiin, mutta järjestöillä olisi sellaisen julkisuuden kanssa tekemistä jo voimavarojensakin vuoksi. Mikäli järjestöllä ei ole omaa valovoimaista persoonaa, kannattaa julkisuutta tavoitella muulla tavoin. Järjestölehden rooli tässä on ennen

kaikkea tarjota (tausta)tietoa, juttuideoita toimittajille ja keskustelunavauksia. Koska Elämäntapaliitolla tai juuri millään muullakaan järjestöllä ei ole varaa ostaa tilaa mediajulkisuudesta omille viesteilleen, on osallistuttava itse sisältöjen luomiseen. Oma lehti tarjoaa mahdollisuuden omaan näkökulmaan.

Viestinnän tehtävä kaikissa yhteisöissä on tukea tavoitteiden saavuttamista ja edistää vuorovai-
kutusta yhteisön toimintaympäristöön päin sekä yhteisön sisällä. Myötäote voi parhaimmillaan
tukea Elämäntapaliiton tavoitteita viestimällä niistä asioista, joita kulloinkin pidetään tärkeinä,
ajankohtaisina ja olennaisimpina. Jos ja kun kohderyhmät on mietitty hyvin, voidaan heille tar-
jota erinomainen paketti tietoa mukavasti luettavassa muodossa päätöksenteon ja toiminnan
tueksi. Kuten liiton periaateohjelmassa sanotaan, ovat päihdekysymysten ratkaisut keskeinen
osa hyvää ja kestävästä sosiaalisesta kehitystä. Ratkaisuihin on puolestaan vaikeaa päästä ilman
monipuolista ja moniulotteista toimintaa. Järjestölehti on luonteva osa tätä työtä.

Myötäotteella voisi olla mahdollisuus tarjota kohderyhmilleen valtavirrasta poikkeavaa materi-
aalia, jolla voitaisiin vaikuttaa sekä imagoon että tarjotun tiedon kiinnostavuuteen ja tiedon pe-
rillemenoon. Oman lehden avulla voidaan myös tukea myönteisen julkisuuskuvan kehittymistä
ja viestintästrategioiden tavoitteita. Samoin sillä voidaan helposti myös tuhota imagoa toimit-
tamalla huonoa, epäkiinnostavaa, tylsää lehteä, jonka tarkoituksia ei ole kunnolla mietitty.
Lehden teon on lähdettävä järjestön tarpeista, mutta lehti on tuotettava journalistisesti hyvällä
tavalla.

Myötäotteen arviointi jatkossa voisi tapahtua enemmän kuin vain Myötäote-työryhmän piiris-
sä. Jokaisesta numerosta voitaisiin kysyä jonkun ulkopuolisen tai joidenkin ulkopuolisten arvi-
oita tai teettää nopeita sähköpostikyselyitä esimerkiksi webropolilla valittujen kohderyhmien
parissa. Jatkuva ja nykyistä laajempi arviointi saattaisi tuottaa enemmän palautteita ja sitä
kautta tietoa onnistumisista ja epäonnistumisista.

Lehden tekijöille on olennaisinta tietää ja ymmärtää, kenelle lehteä tehdään ja mitä sillä halu-
taan saavuttaa. Myötäotteen tulevaisuus ei ole kilpailla kaupallisten terveystieteiden kanssa, vaan
tuottaa ja pitää yllä vaikuttavuutta, mainetta ja lisätä lukijoiden tietoisuutta Elämäntapaliitos-
ta. Mediasuuntautunut kulttuurinen muutostyö on ensiarvoisen tärkeää järjestöille ja oma leh-
ti on olennainen osa tätä työtä. Lehden toteutustapaa ja ilmestymistiheyttä kannattaa kuiten-
kin pohtia. Mikäli Elämäntapaliitolla ei olisi omaa lehteä, pitäisi vastaavien tietojen ja viestien
saamiseksi maailmalle ponnistella enemmän. Internet ei ole vastaus kaikkeen eikä esimerkiksi

tieteellisen artikkelikokoelman toimittaminen kaksi kertaa vuodessa olisi Elämäntapaliiton ominta alaa. Mikäli Myötötteesta haluttaisiin täysi hyöty irti, sen tekemiseen laitettaisiin lisää resursseja. Tällä hetkellä hyvä viestintäväline on hieman vajaakäytössä.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

- Ahonen, Kristiina (2004): *Miksi säilytimme järjestölehdet*. Alustus ja kalvot Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton koulutuksessa Päivä lehtityölle järjestöissä 3.11.2004.
- Alivirta, Nina & Pänkäläinen, Mervi (1999): *Suomen Elämäntapaliitto ry – Julkisuuskuvan analysointi ja viestinnällinen toimenpidesuunnitelma*. Pilgrim Oy. Julkaisematon analyysi.
- Elämäntapaliitto: *Myötäte-lehdet 2000–2007*.
- Elämäntapaliitto: *Myötäte-lehden kehittämispalaverin muistio 17.5.2000*.
- Elämäntapaliitto: *Myötäte-lehden lukijatutkimus tammi-kesäkuussa 2001*. Tiivistelmä tuloksista Myötäte-lehdessä 3/2001.
- Elämäntapaliitto: Myötäte-lehden toimitukselle ja Elämäntapaliittoon tulleet palautteet 2000–2007.
- Elämäntapaliitto: Periaateohjelma *Hyvinvointi ja pääihmeet*, hyväksytty vuosikokouksessa 12.5.2007
- Elämäntapaliitto: *Säännöt*. Hyväksytty Elämäntapaliiton vuosikokouksessa 5.6.2004, yhdistysrekisteri vahvistanut 12.10.2004.
- Elämäntapaliitto: *Viestintästrategia 17.12.2001*.
- Elämäntapaliitto: *Viestintästrategia 8.8.2003*.
- Elämäntapaliitto: *Viestintästrategia 2005–2007*.
- Elämäntapaliitto: *Vuosikokouksen 20.5.2006 pöytäkirja*.
- Hemánus, Pertti (2000): *Myötäte-lehden kehittämisestä*. Julkaisematon arvio.
- Kiukas, Vertti (2003): *Liiton julkaisutoiminnan kehittäminen*. Taustapaperi ja esitykset Elämäntapaliiton työvaliokunnalle 19.11.2003 ja Elämäntapaliiton hallitukselle 12.12.2003.
- Lind, Seppo (1997): Sähköpostikirje Pertti Hemánukselle 1997. Kopio kirjeestä Kristiina Aho-selle 20.6.2000.
- Lind, Seppo (2002): *Elämäntapailua. Mielipiteitä ja välähdyksiä arjen ilmiöistä ja selviytymisestä*. Helsinki: Suomen Elämäntapaliitto ry.
- Observerin kirje (19.10.2006): *Myötäte-lehden kestopainoksen lopettaminen/peruminen*.
- Warsell, Leena (2000): *Myötäte-lehden otteesta*. Julkaisematon arvio.
- Wilander, Minttu & Hammaren, Teemu (2005a): *Myötäte-lehden uudistustyö*. Julkaisematon suunnitelma.
- Wilander, Minttu & Hammaren, Teemu (2005b): *Myötäte-lehden mallitaitto*. Julkaisematon.

Sähköposti/webropol-kysely Elämäntapaliiton hallituksen jäsenille ja varajäsenille sekä Myötäte-työryhmän jäsenille marraskuussa 2007.

Sähköposti/webropol-kysely Myötäteotteen tärkeimmälle kohderyhmälle marraskuussa 2007.

Keskustelut ja kokemukset Elämäntapaliiton toimijoiden, työntekijöiden ja hallituksen jäsen-ten kanssa vuosina 2000–2007.

Puhelinkeskustelu Kristiina Ahonen & myyntineuvottelija Tiina Willström/Observer Oy, tam-
mikuu 2007.

Kirjalliset lähteet

Alapuro, Risto (1994): *Suomen synty paikallisena ilmiönä 1890–1933*. Helsinki: Hanki ja jää.

Arvonlisäverolaki, 30.12.1993.

Aula, Pekka & Hakala, Salli (2000): *Kolmet kasvot*. Helsinki: Loki-kirjat.

Dufva, Virpi (2003): *Sosiaali- ja terveystajärjestöperheet kuvassa*. Teoksessa Niemelä, Jorma & Dufva, Virpi (toim.): *Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveystajärjestöt uudella vuosi-
tuhannella*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eerikäinen, Hannu (1990): *Periikö televisuaalinen poliitikko maan?* Teoksessa Pietilä, Jyrki
(toim.): *Viestintä muutoksessa, muutokseen viestinnässä*. Tampere: Voionmaan Opisto.

Fairclough, Norman (1992): *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.

Fairclough, Norman (1995): *Critical discourse analysis and the marketization of public discourse: the
universities*. *Discourse & Society*, vol. 4 (2), s. 133–168.

Fairclough, Norman (1995:) *Media discourse*. London: Arnold.

Hara, Mervi (2007): *Gloaali sota tupakkaa vastaan*. Tiivistelmä XIV valtakunnallisilla Päihdepäi-
villä 13.–14.9.2007. Helsinki: Terveystajärjestöjen edistämisen keskus.

Helsingin Sanomat: *Sosiaalipalvelut yhä useammin yksityisiä*. Artikkelin s. A12, 12.12.2007.

Hiilamo, Heikki (2007): *The Fear of Losing Out – Tobacco Industry Strategies in Finland 1975–2001*.
Väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis; 1229, Tampere: Tampere University
Press.

Hoikkala, Tommi (1989): *Kieli, kertomus, kulttuuri*. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.

Hoikkala, Tommi (1990): *Teun A. van Dijkin diskurssianalyysi*. Teoksessa Mäkelä: *Kvalitatiivisen ai-
neiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus.

Högström, Anne (2002): *Yhteiskunnallinen viestintä*. Helsinki: Inforviestintä Oy.

- Ilmonen, Kaj (2005): *Kansalaisyhteiskunta ja yhteiskunnan uudistumiskyky. Yhteiskunnallisia muutostrendejä suomalaisessa kansalaisyhteiskunnassa 1900-luvun lopulla*. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos, tutkimuksia 94.
- Ilmonen, Kaj (2006): *Suomalainen kansalaisyhteiskunta ja yhteiskunnallinen muutos 1990-luvun lopulla*. Teoksessa Heiskala, Risto & Luhtakallio, Eeva (toim.): *Uusi jako. Miten Suomesta tuli kilpailukyky-yhteiskunta?* Helsinki: Gaudeamus ja Yliopistokustannus.
- Jaatinen, Mia (2000): *Lobbaus osana organisaation yhteiskunta-aktiivisuutta*. Teoksessa Aula, Pekka & Hakala, Salli (toim.): *Kolmet kasvot*. Helsinki: Loki-kirjat.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993): *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino
- Jokinen, Heikki (2006, toim.): *Laatutähteä tavoittelemassa. Ehkäisevän päihdetyön laatuksiteerit*. Helsinki: Stakes, Päihdetyöryhmä.
- Juppi, Pirita & Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (2003, toim.): *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto/Sophi.
- Kajanoja, Jouko & Simpura, Jussi (1998): *Sosiaalinen pääoma. Käsite ja sen soveltaminen sosiaali- ja talouspolitiikassa*. Helsinki: Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen julkaisuja 24.
- Kansan Uutiset: *Sosiaalipalvelut yhä useammin yksityisiä*. Artikkelit s. 9, 12.12.2007
- Karvonen, Erkki (2000): *Imagon rakennusta vai maineenhallintaa*. Teoksessa Aula, Pekka & Hakala, Salli (toim.) *Kolmet kasvot*. Helsinki: Loki-kirjat.
- Koskinen, Jari (2005): *Kuvien takana*. Helsinki: RPS-yhtiöt.
- Koskinen-Ollonqvist, Pirjo (2007): *Ihmisten selviytymisen tukeminen. Järjestöt ihmisten selviytymisen tukena terveyserojen kaventamiseksi*. Teoksessa *Ponnisteluja ja tositoimia. Katsaus järjestöjen alkoholiohjelmiaan*. Helsinki: Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 8/2007.
- Kreps, Gary L. (1990): *Organizational Communication: theory and practise*. New York: Longman.
- Krippendorff, Klaus (2004): *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. Second edition. Sage: Thousand Oaks.
- Kunelius, Risto (1998): *Viestinnän vallassa. Jobdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin*. Helsinki: WSOY.
- Lahti, Pirkko (2003): *Järjesöjen edunvalvonta*. Teoksessa Niemelä, Jorma & Dufva, Virpi (toim.): *Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhannella*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lavikka, Riitta (1990): *Onnistuuko lehti uudistus?* Teoksessa Pietilä, Jyrki (toim.): *Viestintä muutoksessa, muutokseen viestinnässä*. Tampere: Voionmaan Opisto.
- Leino, Pentti (1989): *Kieli ja maailman hahmottaminen*. Teoksessa Hoikkala: *Kieli, kertomus, kulttuuri*. Helsinki: Gaudeamus.

- Lindholm, Arto (2003): *Yhteisöllisyys eläinoikeusliikkeessä*. Teoksessa: Juppi, Pirita & Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (2003, toim.): *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto/Sophi.
- Lundbom, Pia & Rinne, Jarmo (2003): *Eläinaktivismi ja poliittinen osallisuus. Identiteettipoliittikkaa radikaaliliikkeessä*. Teoksessa: Juppi, Pirita & Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (2003, toim.): *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto/Sophi.
- Murto, Lasse (2003): *Sosiaali- ja terveysjärjestöt hyvinvointipalvelujen tuottajina*. Teoksessa Niemelä, Jorma & Dufva, Virpi (toim.): *Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhannella*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mykkänen, Päivi (1998): *Yhteisölehti. Tekijän opas*. Helsinki: Inforviestintä Oy.
- Niemelä, Jorma (2003a): *Järjestötyön olemuksesta. Järjestöasiantuntemus – asiaa ja tunteista*. Teoksessa Hämäläinen, Laura & Varamäki, Ritva (toim.): *Järjestöt ehkäisevän päihdetyön toimijoina – näkökulmia kehittämiseen*. Helsinki: Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 10/2003.
- Niemelä, Jorma (2003b): *Järjestöt ajan hengen uudistajina*. Teoksessa Niemelä, Jorma & Dufva, Virpi (toim.): *Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhannella*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Niemelä, Jorma & Dufva, Virpi (2003) (toim.): *Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhannella*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nieminen, Hannu (2000): *Julkisyhteisön viestintä. Kohti kansalaisnäkökulmaa*. Teoksessa Aula, Pekka & Hakala, Salli (toim.): *Kolmet kasvot*. Helsinki: Loki-kirjat.
- Oikeusministeriö: *Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset*. Helsinki: Oikeusministeriö, työryhmämietintö 2006:14.
- Ollikainen, Heikki (2004): *Turmiolan Tommi Internetissä. Sisällönanalyysi Päihdelinkin alkoholismikeskustelusta*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin lisensiaatintutkielma.
- Pakaslahti, Riitta (2003): *Miten arvot näkyvät järjestöjen toiminnassa?* Teoksessa Hämäläinen, Laura & Varamäki, Ritva (toim.): *Järjestöt ehkäisevän päihdetyön toimijoina – näkökulmia kehittämiseen*. Helsinki: Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 10/2003.
- Panula, Juha (1997): *Vaikutussuhde, käytössuhde, merkityssuhde. Näkökulmia todellisuuden, joukkoviestinnän ja yleisön väliseen suhteeseen*. Jyväskylä: Atena Kustannus.
- Peltokoski, Jukka (2003): *Elämä politiikkana. Vegetarismi ja veganismi protestin tibentyminä*. Teoksessa: Juppi, Pirita & Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (2003, toim.): *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto/Sophi.
- Peltovuoma, Sami & Varamäki, Ritva & Koponen, Jaana (2006): *Suomalaisten alkoholisenteet*. Helsinki: Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 8/2006.
- Perelman, Chaïm (1996): *Retoriikan valtakunta*. Suomentanut Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.

- Piispa, Matti (1999): *Alkoholi, huumeet ja media. Viisi tapaustutkimusta päihdevalistuksen mahdollisuuksista*. Helsinki: Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 9/1999.
- Piispa, Matti & Tammi, Tuukka (2001): *Paikallisyhteisö ja media päihdetyössä. Kallio kuplii –projektin kokemuksia*. Helsinki: Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 4/2001.
- Piispa, Matti (2003): *Median mahti*. Teoksessa Hämäläinen, Laura & Varamäki, Ritva (toim.): *Järjestöt ehkäisevän päihdetyön toimijoina – näkökulmia kehittämiseen*. Helsinki: Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 10/2003.
- Piispa, Matti & Kujasalo, Anne, & Laari, Liisa & Lindeberg, Marjo & Opari, Päivi & Tella, Suvi & Varamäki, Ritva (2007): *Päihdebarometri 2007. Ajankohtaiskatsaus kuntien ja järjestöjen päihdetilanteeseen*. Helsinki: Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 5/07.
- Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1987): *Discourse and social psychology. Beyond attitudes and behaviour*. London: Sage Publications.
- Rasimus, Ari (2003): *1990-luvun Suomi: uuden liikkeen alkua?* Teoksessa: Juppi, Pirita & Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (2003, toim.): *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto/Sophi.
- Ridell, Seija (1994): *Kaikki tiet vievät genreen. Tutkimusretkiä tiedotusopin ja kirjallisuustieteen raja- maastossa*. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, julkaisuja A82.
- Romppainen, Esko (2003): *Raha-automaattiyhdistys ja kilpailu. Tutkimus kilpailuoikeuden vaikutuksista Raha-automaattiyhdistyksen avustustoimintaan erityisesti silmällä pitäen sosiaali- ja terveyspalveluidenhankintojen kilpailuttamisvelvoitetta*. Helsinki: Raha-automaattiyhdistys, Avustustoiminnan raportteja 9.
- Ruohonen, Marita (2003): *Järjestöt vapaaehtoistoiminnan areenoina ja mahdollistajina*. Teoksessa Niemelä, Jorma & Dufva, Virpi (toim.): *Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhannella*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sananvapauslaki*, 13.6.2003.
- Siisiäinen, Martti (2003a): *Yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Järjestötoiminnan yhteiskunnalliset vaikutukset*. Teoksessa Hämäläinen, Laura & Varamäki, Ritva (toim.): *Järjestöt ehkäisevän päihdetyön toimijoina – näkökulmia kehittämiseen*. Helsinki: Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 10/2003.
- Siisiäinen, Martti (2003b): *Vuosituhannen vaihteen yhteiskunnalliset liikkeet Suomessa*. Teoksessa: Juppi, Pirita & Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (2003, toim.): *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto/Sophi.
- Sosiaali- ja terveysministeriö: *Alkoholiohjelma 2004–2007. Yhteistyön lähtökohdat 2004*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:7.
- Sosiaali- ja terveysministeriö: *Alkoholipolitiikan kuluttajaopas*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2004:6.

- Suomalainen Ammattilehtitutkimus Sam 2003: *Ammatti- ja järjestölehtiä lukevat lähes kaikki. Julkaisija* 6/03. Artikkel, s. 24.
- Särkelä, Riitta (2003): *Järjestöt kansainvälistyvässä maailmassa*. Teoksessa Niemelä, Jorma & Dufva, Virpi (toim.): *Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhannella*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Tapper, Helena (2000) (toim.): *Me median maisemissa. Reflektioita identiteettiin ja mediaan*. Helsingin yliopiston tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia. Helsinki: Palmenia-kustannus, Oppimateriaaleja 91.
- Vertio, Harri (2007): *Tulevaisuuden tupakkapolitiikan vaihtoehtoiset polut*. Tiivistelmä XIV valtakunnallisilla Päihdepäivillä 13.–14.9.2007. Helsinki: Terveyden edistämisen keskus.
- Vertio, Harri (2003): *Järjestöt asiantuntijoina*. Teoksessa Niemelä, Jorma & Dufva, Virpi (toim.): *Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhannella*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Virta, Seija (2007): *Osapuolten näkemyksiä uusista ravintolatupakointia koskevista rajoituksista*. Tiivistelmä XIV valtakunnallisilla Päihdepäivillä 13.–14.9.2007. Helsinki: Terveyden edistämisen keskus.
- Virtanen, Petri & Juholin, Elisa & Wennberg, Mikko & Ruuth, Mari (2005): *Raha-automaattiyhdistyksen avustaman viestintä- ja tiedotustoiminnan arviointi*. Helsinki: Net Effect Oy ja Raha-automaattiyhdistys, Avustustoiminnan raportteja 16.
- Vuorinen, Marja & Särkelä, Riitta & Peltosalmi, Juha & Eronen, Anne (2007): *Järjestöbarometri 2007*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Wennberg, Mikko & Oosi, Olli & Alavuotunki, Kaisa & Soikkeli, Markku (2007): *RAY:n avustaman ehkäisevän päihdetyön nykytilan arviointi. Yleisestä tiedon jakamisesta vuorovaikutukseen ja kokemuksellisuuteen*. Helsinki: Raha-automaattiyhdistys, Avustustoiminnan raportteja 17.
- Åberg, Leif (2000): *Viestintä kolmannen sektorin kansalaisyhteisöissä*. Teoksessa Aula, Pekka & Hakala, Salli (toim.): *Kolmet kasvot*. Helsinki: Loki-kirjat.

Julkaisemattomat lähteet

- Pakaslahti, Riitta (2000): *Kansalaisjärjestö ehkäisevän päihdetyön toimijana. Laadun ja vaikuttavuuden arvioinnista*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Toimiva yhteistyö ja laaja-alainen osaaminen päihdetyössä -koulutuksen lopputyö.

WWW-lähteet (suluissa lukupäivä)

Aikakauslehtien liitto: www.aikakaus.fi (1.10.2007)

A-kiltojen Liitto ry, Vesiposti: www.a-kiltojenliitto.fi (11.3.2008)

- A-klinikkasäätiö, Tiimi:* www.a-klinikka.fi/tiimi/mediakortti.html (1.10.2007)
- Alkoholinkäyttö on taitolaji:* www.taitolaji.fi (1.10.2007)
- Alkoholiohjelma 2004–2007:* www.alkoholiohjelma.fi (1.10.2007)
- Asennetta-päihdekasvatusbussi:* www.huumetietobussi.fi (30.11.2007)
- Elämäntapaliitto ry:* www.elamantapaliitto.fi (1.10.2007)
- Hotelli Elohoivi:* www.elohovi.com (1.10.2007)
- Huumeet ja kehitys:* www.huumaa.net (1.10.2007)
- Huumeitta ry, Huumeitta-lehti:* www.huumeitta.fi/lehti.php (30.11.2007)
- Irti Huumeista ry, IRTI-lehti:* www.irtihuumeista.fi (30.11.2007)
- Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liitto Kultti ry:* www.kultti.net (3.1.2008)
- Mäyräkoirasta sikspäkkiin:* www.mayris.fi (1.10.2007)
- Naistenkartano, NOVAT-uutiset:* www.naistenkartano.com (30.11.2007)
- Opetusministeriö, avustukset:* www.minedu.fi/OPM/Avustukset/ (1.10.2007)
- Raittiuden Ystävät, Raitis.fi-lehti:* www.raitis.fi (30.11.2007)
- Sininauhaliitto, Sininen Aalto:* www.sininauhaliitto.fi (30.11.2007)
- Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, Sosiaali- ja terveysviesti:* www.stkl.fi/2002_viesti.html (3.1.2008)
- Sosioekonomisten terveyserojen kaventaminen Suomessa, TEROKA-banke:* www.teroka.fi (30.11.2007)
- Stakes, Dialogi:* dialogi.stakes.fi (3.1.2008)
- Stakes, Yhteiskuntapolitiikka:* yp.stakes.fi (3.1.2008)
- Stop Huumeille ry, Stop Huumeille-lehti:* www.stophuumeille.fi (30.11.2007)
- Suomen Valkonauhaliitto, Valkonauha:* www.suomenvalkonauhaliitto.fi (30.11.2007)
- Tarinanetti:* www.tarinanet.net (1.10.2007)
- Terveyden edistämisen keskus, Promo:* www.tekry.fi/index.php?page=jul_promo (3.1.2008)
- Terveys ry, Terveyslehti:* www.terveysry.fi/fi/terveyslehti (1.10.2007)
- Työelämän alkoholiohjelma HUUGO:* www.huugo.fi (1.10.2007)
- Terveyden edistämisen keskus (2005): Terveyttä edistävän viestinnän suuntaviivat.* Ohjekirjanen järjestöjen käyttöön. www.tekry.fi (1.10.2007)
- YAD Youth Against Drugs ry, Viiva:* www.yad.fi (30.11.2007)
- Yhteiskuntaviestinnän Yhdistys ry:* www.yvy.fi (30.11.2007)

LIITE I

Myötätöiden teemat 2000–2007

1/2007	Hyvinvoinnin tulevaisuus?
2/2007	Arjen asiantuntijat
3/2007	Iloliemenä liikunta
4/2007	Virittäen vaikutuksia
1/2006	Kunta-uudistus ja ehkäisevä päihdetyö
2/2006	Paikallistoiminta
3/2006	Asunnottomuus
4/2006	Vaalikauden päihdepolitiikka
1/2005	Työelämän alkoholihaitat laskuun
2/2005	Alkoholimainonta haastaa kriittisyyteen
3/2005	Mäyräkoirasta sikspäkkiin
4/2005	Draamasta aineksia terveystiedon opetukseen
1/2004	Elämäntapaliiton palvelutavoite: iloa ja elämänlaatua
2/2004	Työväen Raittiusliike 90 vuotta. Juomalakoista ehkäisevään päihdetyöhön
3/2004	Monimuotoista päihdetyötä kotimaassa ja Euroopassa
4/2004	Kestävä kehitys ja huumetalouden torjuminen
1/2003	Myötäte Kolumbiassa. Erikoisraportti huumeiden lähteiltä
2/2003	Vauvavoimaa! Tukea vanhemmuuteen, eväät elämää varten
3/2003	Terveyttä & elämäniloa
4/2003	10-vuotias Suomen Elämäntapaliitto haasteiden edessä
1/2002	Sietääkö Suomi vieraita? (Sisäsivuilla: Monikulttuurisuus)
2/2002	Arvioi ja arvosta
3/2002	Elämää Elokoloissa
4/2002	Mitä sä sauhuat?
1/2001	Hihat heilumaan huumeita vastaan
2/2001	Ihmisenviran haltijat – arkielämän asiantuntijat
3/2001	Mikä lääkkeeksi lääkkeiden käyttöön?
4/2001	Perheet muutoksen virrassa
1/2000	Ympäristö, kulutus, elämäntapa
2/2000	Elämä edessä
3/2000	Alkoholipolitiikka 2000
4/2000	Työ ja jaksaminen

LIITE 2

Juttukohtaiset sisällönanalyysitaulukot

Kaikissa sisällönanalyysitaulukoissa käytetyt lyhenteet:

Aihe = aihepiiri, josta kirjoitettu: a) Elämäntapaliiton omat toiminnot, tapahtumat tai henkilöt, b) päihdeala, päihdepolitiikka, sosiaali- ja terveystieteet, c) muiden lähteiden referointi, d) muuta

Puhuttelu = keitä jutussa puhutellaan tai kenelle juttu on suunnattu: a) Elämäntapaliiton väki, b) päättäjät ja muut ulkopuoliset, c) päihdealan ammattilaiset, d) ei suoraan millekään kohderyhmälle/taholle

Onko ”me” = onko teksteissä sisäänrakennettu ”me”, vaatiiko lukeminen etukäteistietoa Elämäntapaliitosta tai sen toiminnoista: a) kyllä, b) ei

Tyyli/sävy/tavoite = millainen juttu on: a) asiantuntijatekstiä, b) järjestön sisäistä viestintää, c) markkinointia/mainostusta, d) vaikuttamista, e) muuta

Kirjoittaja: a) Elämäntapaliiton työntekijä, b) liiton oma väki+: esimerkiksi liiton kouluttajat, jotka eivät ole palkkasuhteessa liittoon, liiton hallitukseen kuuluvat, Myötäote-työryhmän jäsenet, paikallistoimijat, c) ulkopuolinen. Kirjoittajan sukupuoli: d) nainen, e) mies

Kuvitus: a) liiton omasta tapahtumasta tai toiminnosta, b) muu

Sisällönanalyysi Myötäotteesta 1/2000

LEHTI: 1/2000 TEEMA: Ympäristö, kulutus, elämäntapa						
JUTUN OTSIKKO	AIHE	PUHUTTELU	ONKO ”ME”	TYILI/SÄVY/TAVOITE	KIRJOITTAJA	KUVITUS
Pääkirjoitus: Ympäristö kuuluu kaikille	d	a + b	b	d	a, e	a
Kannanotto: Mitä tehdä työttömyydelle?	a	b	b	d	a, -	-
Luonto kuluu kun käyt ostoksilla	d	d	b	a	c, e	b
Kuin kissa metsässä	d	a	b	e	c, e	b
Nuuksion kansallispuisto ja järviylänkö; Retkimaasto- ja jokaiselle kulkijalle	d	d	b	c	c, e	b

Elohovi on Ekohovi	a	b	b	c	c, e	a
Elämäntapaliiton elinvoimatyötä vuonna 1999. Kainalojuttu: Toimintakeskusten kävijämäärät 1996–1999	a	a + c	a	b + c	a, d	a
Työn tekeminen on yhteiskunnalle halvempaa kuin työttömänä pitäminen!	b	b	b	d	b, e	a
Kuvasatoa uudelta vuosituhatluvulta	a	a	a	b	a, e	a
Luetut sivut: Tosimies ei pämpää!	c	c	b	a	a, e	b
Raittiusmies Pentti Tuhtonen 80 vuotta	a	a	a	b	a, e	b
Kallio kuplii	a	a + c	a	b + d	a, e	a
Ei kannata mennä merta edemmäs kalaan... Pääkaupunkiseudun tuntumassa nähtävää ja koettavaa. Kainalojuttu: Liikkeellä hiljaisuuteen – toimintaa työpaikoille, yhteisöille ja harrastuspiireille	a	d	a	c	a, d	a
Chi Kung: kehon ja mielen terveyttä kiinalaisittain	a	d	a	c	b, d	a
Miljoona markkaa tyttöjen ja naisten päihdehaittojen ehkäisyyn	c	b + c	b	a	c, d	-
Visio 2000 -seminaarin mainos (koko sivu)	a	c	-	c	-, -	-
Elämäntapaliiton tuottamaa materiaalia (koko sivun mainos)	a	-	-	c	ei merkitty	a
Silppusäkki (pikku-uutisia) - Uusia viestikapulan kantajia Elämäntapaliitossa - Katkokävely – vakava asia... (vitsi) - Urheilu-uutisia (vitsi) - Luonnanalyysi (vitsi) - Järjestöillä mahdollisuus pieniin leiriavustuksiin! - Annetaanpa tietovastinetta! (kirje lukijalta Elämäntapaliitolle) - Edellisen ristikon ratkaisu	a + d	a + d	a	b + e	yhdessä b,d; yhdessä a,e muutoin ei merkitty	a
Elohovin mainos (puoli sivua)	a	-	-	c	-	-
Ristikko (koko sivu)	-	-	-	e	-	-
Sarjakuva (koko takasivu)	-	-	-	e	-	-
YHTEENVETO (KPL)	a) 12 b) 1 c) 2 d) 5	a) 7 b) 5 c) 5 d) 5	a) 7 b) 9	a) 3 b) 5 c) 8 d) 4 e) 4	a) 9 b) 2 c) 5 d) 5 e) 11	a) 11 b) 5

Sisällönanalyysi Myötötteesta 2/2001

LEHTI: 2/2001 TEEMA: Ihmisenviran haltijat, Arkielämän asiantuntijat						
JUTUN OTSIKKO	AIHE	PU- HUT- TELU	ON- KO ”ME”	TYILI/ SÄVY/ TAVOITE	KIR- JOIT- TAJA	KUVITUS
Pääkirjoitus: Onko vapaaehtoisia vai täytyykö määrätä?	b	d	b	c + d	a, e	a
Toimintaa ja sisältöä arkeen; Arkielämän asiantuntijoille	a	d	b	c	ei merk.	a
Miten Ihmisenvirka-toiminta sai alkunsa?	a	a + c	a	b + c	a, e	a
YK:n kansainvälinen vapaaehtoistoiminnan vuosi 2001 Suomessa. Kainalojuttuna: Kansalaistoiminta edistää terveyttä	b	b	b	a	c, d	b
Kansalaisten kokemuksia ja kuulumisia koottiin vihkoseksä; Nyt on sanottu! Kainalojuttuna: Vapaaehtoistoimintaa käsitteleviä tutkimuksia	a + b	d	a	b	a, d	a
Otakantaa.fi – valtion hallinto keskustelee?	b	a + b	b	a + c	c, d	b
Sosiaalinen pääoma	b	b + c	b	a	a, e	b
Haasteellista Pitkon vääntöä (pitkäaikaistyöttömien projekti)	a	a + c	a	b + a	a, e	a
Veikko Lehtosen palkka Ihmisenvirka-toiminnasta: Pieniä, mutta arvokkaita ilon pipanoita	a	a	a	b	a, e	a
Kivilinnan rakentaja-Kati on oman elämänsä sankari	a	d	b	b + e	a, e	a
Runonurkka	d	d	-	e	b, e	-
Turun tyttö kertoo: Ihmisenvirka antaa sisältöä elämään	a	d	a	c	b, d	a
Ihmiskauppaa (kolumni)	b	b	b	a	c	b
Rakkautta ja rajoja. Miten suojella lapsia ja nuoria alkoholin haitoilta?	b	b + c	b	a	b, d	b
Kolme tosikertomusta	b	d	b	e	b, e	b
Kohti kesää ja Rovaniemeä (kuvakatsaus + teksti)	a	a	a	b	a, d	a
Talvinen selviytymisleiri Vääksyssä	a	a	a	b	a, e	a
Elossa ollaan -markkinat 9.6.2001 Rovaniemellä	a	a	a	b	a, d	a
Kuudes vaihtoehtoinen juhannus Lapin yöttömässä	a	d	b	c	a, d	a

yössä						
Vapaaehtoistoimintaa käytännössä; Talkoilla Tiurahoviin uusi vessa!	a	a	a	c	b, d	b
Täydennyskoulutusta: Tehokkaita työvälineitä ammattilaisille (koko sivun oma mainos)	a	c	-	c	-	-
Silppusäkki (pikku-uutisia) - Eurocare koolla Dublinissa - ”On aamuja, jolloin auto kannattaa jättää kotiin” - Nimitys - Voita hotelliloma - Kansalaisten hätätilaa tutkittiin Tampereella - Ruskareissulle pe-to 14.-20.9. - Muutosmittari motivoi ja kannustaa - Voimapäivät syksyllä - Parhaat terveysaineistot - Juhannusjuhlat Vahermalla pe-su 22.-24.6. - Kaverileirit Vahermalla - Vapaaehtoistoimintaa netissä - Terveysaineistot Internetissä - Elohoivin puhelinnumerot muuttuneet - Lähdepankki (linkkivinkkejä) - Elämäntapaliiton materiaalit (oma ¼ -sivun mainos) - Edellisen ristikon ratkaisu	a + b + c	a + c	a + b	a + b + c	ei merk.	a, b
Ristikko (koko sivu)	-	-	-	e	-	-
Sarjakuva (koko takasivu)	-	-	-	e	-	-
YHTEENVETO (KPL)	a) 14 b) 9 c) 1 d) -	a) 9 b) 5 c) 6 d) 8	a) 10 b) 11	a) 7 b) 9 c) 9 d) 1 e) 3	a) 11 b) 5 c) 3 d) 9 e) 9	a) 13 b) 8

Sisällönanalyysi Myötäotteesta 1/2002

LEHTI: 1/2002						
TEEMA: Sietääkö Suomi vieraita? (kannessa) Monikulttuurisuus (sisäsivujen mukaan)						
JUTUN OTSIKKO	AIHE	PUHUT HUT- TELU	ONKO ”ME”	TYYLI/ SÄVY/ TA- VOITE	KIR- JOIT- TAJA	KUVITUS
Pääkirjoitus: Monenlaista kulkijaa	b	d	b	d	a, e	a
Kansan Raittiusliiton kannanotto: Huumeongelmaisia ei saa jättää heitteille	b	b	b	d	b, -	b
Maahanmuuttajien moninaisuus	b	d	b	a	c, e	b

Itäisten alueiden elämää: Selviytymistä ja vaikutusmahdollisuuksia. Kainalojuttu: Mikä on Euroopan Unionin Pohjoinen Ulottuvuus?	b	d	b	c + d	a, d	b
Miksi maahanmuuttajia ei käytetä työvoimana?	b	b	b	d	c, d	b
Pärjäämisoppaan mainos (oma)	a	-	-	c	-	-
Vieraana kotimaassaan. Kainalojuttu: Yhdessä toisiaan kunnioittaen	b	d	b	d	a, e	b
Kotona vieraassa maassa. Kainalojuttu: Monikulttuurinen olohuone	b	d	b	e	c, d	b
Runonurkka	d	-	-	e	b, e	-
Oletko rasisti? Kainalojuttu: Kansainvälinen kulttuurikeskus Caisa	b	d	b	d	c, e	b
Syrjimättömyyden haaste	b	b	b	d	b, d	b
Juhlahumua Elokolossa (kuvakatsaus + teksti)	a	a	a	b	a, d	a
Sanoista tekoihin -vihkoskirjoittajiamme Brysselissä	a + b	a + b	a	b + d	a, d	a, b
Kolme myyttiä alkoholista	b	d	b	e	b, e	b
Monikulttuurisuus (linkkivinkkejä)	b	d	b	e	ei merk.	b
Huono-osaiset sysätään järjestöjen vastuulle	c	b + c	b	a	ei merk.	
Oikeasti raittiutta ei halutakaan (yleisönosastokirjoitus + vastaus)	a	d	b	e	c + a	-
Tapahtumia (Elämäntapaliiton tulevien tapahtumien markkinointia)	a	a	a	b + c	ei merk.	a
Silppusäkki (pikku-uutisia) - HUUmaa näyttää huumekaupan koko kuvan - Johanna Yliviitala Elämäntapaliittoon - Vauvavoimaa perheille - Elämäntapailua kirjana - Nimityksiä - Rasmus viritti verkot rasismia vastaan - sarjakuva - Elämäntapaliiton vuosikokouskutsu - Kokototuus.com -mainos (oma) - Edellisen ristikon ratkaisu	a + c	a + c	a + b	b + c	ei merk.	a
Ristikko (koko sivu)	-	-	-	e	-	-
Nordean mainos (koko takasivu)	-	-	-	-	-	-
YHTEENVETO (KPL)	a) 6 b) 12 c) 1	a) 4 b) 5 c) 2	a) 4 b) 14	a) 2 b) 4 c) 4 d) 7	a) 6 b) 4 c) 5 d) 6	a) 5 b) 11

	d) 1	d) 9		e) 5	e) 6	
--	------	------	--	------	------	--

Sisällönanalyysi Myötötteestä 1/2004

LEHTI: 1/2004 TEEMA: Elämäntapaliiton palvelutavoite: iloa ja elämänlaatua						
JUTUN OTSIKKO	AIHE	PUHUT HUT- TELU	ONKO ”ME”	TYILI/ SÄVY/ TA- VOITE	KIR- JOIT- TAJA	KUVITUS
Pääkirjoitus: Elämäntapaliitosta on moneksi!	a	d	b	b + c + d	a, e	a
Naurujoogasta uutta iloa kaikille. Kainalojuttu: Raisa- Tiinan naurupaketit	a	d	b	c	b, d	a
Flirtti piristää ilmapiiriä. Kainalojuttu: Flirttivinkkejä	a	d	b	c	b, d	a
Uusia näkökulmia huumorikoulutukseen	a	d	b	c	b, e	a
Voimavaroja kehosta; Kehon ja mielen sopu auttaa jaksamaan. Kainalojuttu: Hyvän unen harjoitus	a	d	b	c	b, d	a
Roolipelissä käyttövoimana oma ajattelu ja kokemus. Kainalojuttu: Ohjaajakoulutus	a	d	b	c	a, d	a
HuuMaa-roolipeli kuljettaa pelaajat mukanaan Perus- ta Suomeen	a	d	b	c	a, d	b
Nuukсион kansallispuiston kainalossa; Elämyksiä Elo- hovista	a	d	b	c	ei merk.	a
Alkoholin herraksi Hauskasti & Hallitusti!	a	d	b	c	a, d+e	a
Elämäntapaliiton materiaalit (mainoksen kaltainen lis- ta)	a	d	-	c	-	-
Elokotot terveyden edistäjiä	a	d	b	c	ei merk.	a
Selviytymistarinoita leirinuotiolla; Annukan tarina	a	d	b	c + e	b, d	a
Keskustelua mm. kiireestä, voimavaroista ja rooleista; Arvot puhuttavat vanhempia	a	d	a	c	a, e	a
Elämäntapaliiton 10-vuotisjuhlista puhdilla uusia haas- teita kohti (kuvakatsaus + teksti)	a	a	a	b	a, e	a
Silppusäkki (pikku-uutisia) - Elämäntapaliiton vuosikokous - Toimintasuunnitelma 2004 tarkentui - Tavataan Terve-SOS -tapahtumassa	a + b	a	a + b	b	ei merk.	a

- Järjestöjen päihdeohjelma syntyi - Vaihtoehtoisia juhannuselämyksiä Käsivarren Tunturi-Lapissa - Tule mukaan Jäsenpäiville Elohoiviin - Elämäntapaliitto mukana TUL:n ja SAK:n perheleirillä - Edellisen ristikon ratkaisu - Elämäntapaliiton vuosikokouskutsu + valtakirja						
Vauvavoimaa-mainos (oma, koko takasivu)	a	-	-	c	-	-
YHTEENVETO (KPL)	a) 16 b) 1 c) - d)	a) 2 b) - c) - d) 13	a) 3 b) 12	a) - b) 3 c) 14 d) 1 e) 1	a) 6 b) 5 c) - d) 7 e) 5	a) 13 b) 1

Sisällönanalyysi Myötötteestä 2/2005

LEHTI: 2/2005 TEEMA: Alkoholimainonta haastaa kriittisyyteen						
JUTUN OTSIKKO	AIHE	PUHUT HUT- TELU	ONKO ”ME”	TYILI/ SÄVY/ TA- VOITE	KIR- JOIT- TAJA	KUVITUS
Hauskasti & Hallitusti! -ohjaajakoulutus syksyllä 2005 (koko kakkosivun oma mainos)	a	-	-	c	-	-
Pääkirjoitus: Alkoholimainontaa rajoitettava	b	b	b	d	a, e	a
Alkoholimainontaa valvotaan	b	d	b	a	c, e	b
Alkoholimainonta, lapset ja nuoret	b	b	b	a + d	c, d	b
Mielikuvamainonta: kun tunteet vievät kuluttajaa	d	d	b	d	a, d	b
Medialukutaito antaa eväitä mainoksien kriittiseen kat- somiseen	b	d	b	d	a, d	b
ELSA selvittää alkoholimainonnan säätelyä Euroopassa – Elämäntapaliitto edustaa suomalaisia järjestöjä	a + b	b	b	a	a, e	b
Sopimattomista mainoksista voi ilmoittaa. Kainalojut- tu: Hyvää markkinointitapaa koskevat periaatteet	d	d	b	e	ei merk.	-
Avaimet muutokseen ovat kaikkien käsissä. Kainalojut- tu: Olutpulloihin tarkempaa tietoa sisällöstä	b	d	b	a + d	c, d	b
Alkoholismen Rysslands stora olycka	b	d	b	e	c, d	b
Tuore Käypä hoito -suositus ryhdyttää alkoholiongel- maisten hoitoa	b	c	b	a	ei merk.	-

Jos odotat, et ota	b	d	b	a	ei merk.	b
Turun tienoilta tähysimme jo Ouluun (kuvakatsaus). Kainalojuttu: Elämäntapaliiton vuosikokouksen kannanotto; Alkoholimainontaa rajoitettava: Lapset suojaan mainonnalta	a	a + b	a	b + d	ei merk., kainalo: a	a
Stumpattu elämä	b	d	a	d	b, d	a
Kirja-arvio teoksesta Seis yhteiskunta – tahdon sisään!; Syrjäytymisen käsite tarkistukseen?	b	d	a	d	b, d	b
Päivityksiä (ent. silppusäkki; pikku-uutisia ja kuvia) - Uusia kasvoja Elämäntapaliitossa - Työelämän alkoholiohjelma nimettiin HUUGoksi - Opiskelijahanke tuntee nyt nimen ”Mäyräkoirasta sikspäkkiin” - Aktiivinen kansalainen -leiriseminaari Hauholla - Työväen raittiusliike 100 vuotta -historiikin valmistelu - Tekemisen paikka -hanke palkittu - Asunnottomien yö -kansalaisliikkeen kuulumisia - TUL:n veteraanipäivät	a	a + c	a + b	b + c	ei merk.	a
Alkoholinkäyttö on taitolaji (koko takasivun oma mainos)	a	-	-	c	-	-
YHTEENVETO (KPL)	a) 5 b) 11 c) - d) 2	a) 2 b) 4 c) 2 d) 9	a) 4 b) 12	a) 6 b) 2 c) 3 d) 8 e) 2	a) 5 b) 2 c) 4 d) 7 e) 3	a) 4 b) 9

Sisällönanalyysi Myötötteesta 4/2006

LEHTI: 4/2006 TEEMA: Vaalikauden päihdepolitiikka						
JUTUN OTSIKKO	AIHE	PUHUTUT- TELU	ONKO ”ME”	TYILI/ SÄVY/ TA- VOITE	KIR- JOIT- TAJA	KUVITUS
Pääkirjoitus: Vaalikaudesta parempaan!	b	b	b	d	a, e	a
Alkoholipolitiikkaa päättyvällä vaalikaudella ja toiveita paremmasta tulevaisuudesta	b	d	b	a	a, e	b
Opiskelijat alkoholikulttuuria muuttamassa	a + b	d	b	a	a, e	a
Yksi tabletti kerran vuodessa muistin virkistämiseksi; Huumeitilanne, politiikka, lainsäädäntö ja huumeityö uuden vuoden kynnyksellä	a + b	d	b	d	a, e	a

Päihdetyö ja työelämä. Kainalojuttu: Koko Suomi Tipattomalle 2007	a + b	d, kainalo: b	b	a, kainalo: d	a, e	a
Kansainvälinen politiikka säätelee reunaehdot!	b	b	b	a	a, e	-
Tipattomalle tammikuulle ilmoittautunut monta isää; Raittiiden päivien arvostus kasvaa	a + b	d	b	d	a, d	-
Kun mielenterveyttä edistetään ja päihdehaittoja ehkäistään niin samoissa maisemissa kohdataan	b	d	b	e	a, d	b
Alkoholi ahdistaa lasta	b	d	b	a	a, d	b
Kehuja työn ja yön sankareille; Elämäntapaliitto jakoi vuotuiset tunnustuspalkintonsa vapaaehtoistyössä kunnostautuneille	a	a	a	b	a, e	a
Päivityksiä: Mennyttä ja tulevaa (tapahtumakuvia + tekstejä) - Asunnottomien yö Lahdessa, Pirkkalassa ja Helsingissä - Elämäntapaliiton hallitus - Raittiusmies Pentti Karppinen 70 v.	a	a	a	b	a, e	a
Elämäntapaliitto ry:n hallitusohjelmataavoitteet (takasivu)	a + b	b	b	d	-	-
YHTEENVETO (KPL)	a) 7 b) 10 c) - d) -	a) 2 b) 4 c) - d) 7	a) 2 b) 10	a) 5 b) 2 c) - d) 5 e) 1	a) 11 b) - c) - d) 3 e) 8	a) 6 b) 3

LIITE 3

Kysymyslomake Myötäotteesta Elämäntapaliiton omalle väelle ja Elämäntapaliiton hallitukselle

Myötäotteen merkitys, tavoitteet, rooli ja tarpeellisuus?

1) Odotatko Myötäotteen ilmestymistä?

- kyllä
 ei

2) Kun Myötäote ilmestyy pöydällesi/postilaatikkoosi, kauanko menee ennen kuin tartut siihen?

- luen heti
 luen seuraavana päivänä
 luen samalla viikolla
 luen joskus myöhemmin

3) Luetko Myötäotteen

- kannesta kanteen
 joitain juttuja
 selailen lapi

4) Luettuasi lehden, palaatko siihen myöhemmin?

- kyllä, useita kertoja
 kyllä, kerran
 en

5) Onko Myötäote (voi valita useamman kohdan)

- kiinnostava
 epäkiinnostava
 viihdyttävä
 pakko lukea oman aseman vuoksi
 informatiivinen
 markkinoiva/Elämäntapaliiton toimintoja ja asiantuntijuutta myyvä
 turhanpäiväinen
 vaikuttava/hyvä väline vaikuttamiseen
 keino liiton maineen ylläpitämiseen/vahvistamiseen
 ajankohtainen
 muuta, mitä

6) Onko Myötäotteessa sinua kiinnostavia juttuja?

7) Mainitse jokin Myötäotteessa (nyt tai joskus aiemmin) ollut kiinnostava juttu? Mainitse lisäksi jokin epäkiinnostava juttu.

8) Millaista hyötyä saat Myötäotteesta? Vai saatko minkäänlaista?

9) Mitkä ovat mielestäsi Myötäotteen kohderyhmät? Ovatko ne kohdallaan?

10) Miksi Elämäntapaliitto mielestäsi julkaisee Myötäotetta? Tukeeko lehti liiton kokonaistavoitteita? Miten?

11) Mitkä ovat mielestäsi Myötäotteen tavoitteet ja toteutuvatko nämä nykyisin lehdessä? Tai ovatko toteutuneet aiemmin?

12) Mihin Myötäote vaikuttaa vai vaikuttaako mihinkään? (Esim. terveyspolitiikka, päihdepolitiikka, aseennemasto, päättäjät/vaikuttajat, jäsenistö)

13) Näkyykö liiton sisäinen politiikka lehden sisällössä? Miten?

14) Haluaisitko muutoksia Myötäotteeseen? Millaisia? Onko ilmestymistahti (4 krt/vuosi) sopiva?

15) Onko Myötäote ylipäättään tarpeellinen? Ovatko lehteen käytetyt resurssit tuloksen (valmiin lehden, vaikuttamistyön) arvoisia? Perustele.

16) Jos Myötäotetta ei olisi, niin miten vastaava viestintä/tiedotus voitaisiin hoitaa?

17) Mitä muuta haluaisit sanoa Myötäotteesta?

Lähetä

LIITE 4

Kysymyslomake Myötäotteen tärkeimmälle kohderyhmälle

Myötäotteen merkitys, hyödyllisyys ja vaikuttavuus?

1) Miten tuttu Elämäntapaliitto Teille on?

- tiedän nimeä
- tunnen joskin verran ja tiedän millä alalla toimii
- tunnen hyvin
- tärkeä vaikuttaja
- yhteistyökumppani

2) Oletteko lkenut Elämäntapaliiton Myötäote-lehteä?

- kyllä
- ei

3) Jos olette lkenut, niin luetteko Myötäotteen sen ilmeslyttä?

- kokonaan
- osan jutulista
- silmäillen/selailien läpi

4) Luettuanne lehden, palaatteko siihen myöhemmin?

- kyllä, useita kertoja
- kyllä, kerran
- en

5) Odotatteko Myötäotteen ilmestymistä?

- kyllä
- en

6) Kun Myötäote ilmestyy pöydällenne/postilaatikkoonne, kauanko menee ennen kuin tartutte siihen?

- luen heti
- luen seuraavana päivänä
- luen samalla viikolla
- luen joskus myöhemmin

7) Onko Myötäteote (voi valita useamman kohdan)

- kiinnostava
- epäkiinnostava
- viihdyttävä
- pakko lukea oman aseman vuoksi
- informatiivinen
- markkinoiva/Elämäntapaliiton toimintoja ja asiantustijuutta myyvä
- turhanpäiväinen
- vaikuttava
- pitää yllä/vahvistaa Elämäntapaliiton mainetta
- ajankohtainen
- muuta, mitä

8) Onko Myötäteotteessa Teillä kiinnostavia juttuja?

9) Mainitkaa jokin Myötäteotteessa (nyt tai joskus aiemmin) ollut kiinnostava juttu? Mainitkaa lisäksi jokin epäkiinnostava juttu.

10) Kenelle lehti on mielestänne suunnattu? Miten se näkyy lehden sisällössä?

11) Tukeeko Myötäteote omaa työtänne? Saattako siitä tietoa tai vaikuttaako se muutoin työhönne tai päätöksillenne?

12) Miten kansalaisjärjestö voisi mielestänne parhaiten vaikuttaa? Millaisilla keinoilla, millä menetelmillä tai mitä kanavia hyödyntäen?

13) Seuraatteko muita päihdealan lehtiä? Mitä?

14) Jos vertaatte Myötätotetta muihin seuraamiinne päihdealan lehtiin, niin millainen Myötätote on niihin verrattuna?

15) Tuleeko Elämäntapaliiton viesti/tavoitteet esiin Myötätote-lehdessä?

16) Millaiselta Elämäntapaliitto vaikuttaa Myötätöteen välityksellä?

17) Tiedätkö, miksi Elämäntapaliitto lähettää Myötätotetta Teille? Perustelkaa lyhyesti.

18) Mitä muuta haluaisitte sanoa Myötätötteestä ja /tai Elämäntapaliitosta?

Lähetä